
3 1761 07826139 3

MÓRICZ ZSIGMOND

HARMATOS RÓZSA

NYUGAT KIADÁSA BUDAPEST

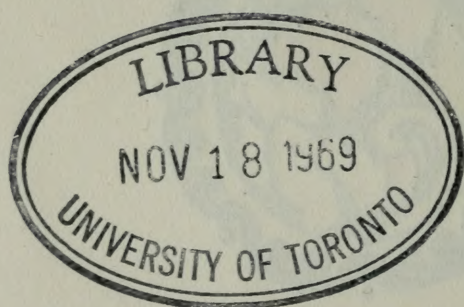
Móricz Zsigmond

Harmatos rózsa

A Nyugat kiadása
Budapest.

1912.

A NYUGAT irodalmi és nyomdai részvénytársaság nyomdája.

Első Könyvem ez! Boldog időkből boldog ez írás!

Harmatos Rózsám! nézd; én Feleségem! s védd!

Z

I.

Alkonyodott. A nap a különös fedélzet egyes részei között szabadon nézett be a kastély terrasz-tetejére. A hatalmas épület szép dombtetőn épült s a nagy sikságon messzire ellátszott parancsoló homlokzata. Mögötte erdős hegység emelkedett; mint a csillogó ruhában előrelovagló fővezér mögött a tábor rengeteg sötétlő tömege.

Az épület tulajdonképen nem volt befödve. Vagy legalább is nem az volt a tetőzet képe, mintha a falak, a lakások védelmére borították volna be fedéllel. Sík lap maradt a kastély fedőlapja, amely valami sajátságos építési mód szerint rendkívül szilárdra volt készítve, úgy, hogy a sima kőlapok eresztékein a víz egy század alatt sem hatott át. Igaz, hogy állandóan nagy gonddal javítgatták.

Erre a sima lapra tornyok és szeszélyes alakú tetők voltak építve, mintha valamelyik különös izlésű várúr szeszélyből falusi templomok fatornyait és apró haranglábak csinos tetőzeteit gyüjtötte volna össze.

A Dávid-családot jól jellemzi ez az épület, mindnyájukban volt valami különösködő hajlam.

A terrasz keleti oldala valóságos télikertnek van berendezve. Négy sarkát négy miniatür tornyocska őrzi, a megvásott zsindelyt sűrű moha borítja. Az erkélyen sötét bordóvörős, vesszőfonású székek vannak s erős kiáltással rínak ki a barna alap s a fekete deszkázatok közül. Az eleven, könnyű, kényelemadó élet lármázik általuk. A párkány körül dézsákban narancsfák, leánderek s a cserepekben muskátli, rozmaring, verbéna és más kedves virág díszlik. A középen egy nehézvonalú, izmos oszlopokra épített, duplatetős templomfedél emelkedik, ez az egész fedezetnek szimmetrikus középpontja. Hatalmas vaspántokkal s kovácsolt cifraságokkal diszített nagy templomajtó nyílik belőle a terraszra s vezet a kastély belsejébe.

Két férfi lép ki rajta.

Itt szép, itt jó, itt embernek való! — szól az első mosolyogva, — kellemes ruganyos lépésü úr, kissé biccent, de mintha csak negédességből tenné. Értelmes, jóakaratú, krisztusi jellemű arcán ott a jó emberek gyöngéd kifejezése, amely élét veszi az erős megjegyzésnek is.

— Nagyon szeretek itt lenni — szól a fiatalabb, a kastély ura, Dávid Zsolt.

— Persze; kirándulóhely, ahova fáradság nélkül lehet eljutni.

Zsolt egy pillantást vet körül, aztán leveti magát a kényelmes, nagy karosszékbe.

— Hiába csufolódsz — mondja vidáman — szeretem a természetet!

— Hogyne; a salátát a tálban, a száza-

dos tölgyeket a fürészmalomban, az aranykalászt a zsákban, kicsépelve, rostálva, eladva. Mindent a maga helyén.

Zsolt felkacagott. Ha más mondta volna ezt, igen keservesen érinti, mert az utóbbi időben maga is rájött, hogy tulságos érzéke van az anyagiak iránt. De a bátyja, aki tiz évvel volt idősebb nála, gyámja és az utóbbi évtizedben, szülei halála óta nevelőapja s igazi mintaképe volt, ő megmondhatta: az ő jó szivétől nem lehetett bántásul venni az efféle, inkább humoros, mint maliciózus szemrehányást.

— Hát bizony szép a természet — felelt kis idő mulva, mialatt bátyja szinte belélegzette a gyönyörű természetet, amely föltárult az erkélyről, míg ő maga a saroktorony csinos alakját nézegette — szép a természet, de a legszebb kilátásnál is szebb egy maszatos cigánygyerek.

— Fiatalember, fiatalember! — mondta a bátyja s ő is leereszkedett egy székbe — persze, hogy a fiataloknak nincs szemük a természet szépségei előtt. Nem látják meg, nem gyönyörködnek benne. Nincs idejük megállani. Mindig cselekedni! Saját magukon kívül semmi sem érdekli őket, de ha mégis figyelnek valamire: csak az emberre! A többit és kivált a képet nem látják! . . . Persze, hogy jó itt lenni; nem azért, mert innen nyilik meg a legszebb tájkép az egész vármegyében, hanem mert egy jó látcsővel belátni a faluba s minden fazékban meglátszik, mi fő benne . . . de ha beesteledik, akkor vége a szép helynek, megyünk vacso-

rálni, utána bezárkózunk a négy fal közt és kétezer könyvet olvasunk el, hogy megtanuljuk, hogyan kell bölcsen felhasználni az Isten szép világát a magunk hasznára.

— Csak dorgálj — szólalt meg Zsolt.

— Tényeket konstatálok . . .

Szivartárcát vett elő s rágyujtott.

— Mért nem dohányzol?

Zsolt vállat vont:

— Nem izlik.

— Ez is hozzá illik a jellemedhez.

— Hogy?

— Hiányzik belőled a jóizü nyugodtság, amely füstkarikákban száll el . . . Meg kell házasodnod.

Zsolt gunyosan nevetett.

— Van jelölted?

— Nincs. Sajnos, nincs . . . Különben nem azt mondom, hogy házasodj meg, hanem azt, hogy meg kell házasodnod. Vannak férfiak, akiknek nem kell; vannak, akikre közömbös; te csak akkor nősülj meg, ha megtalálod a magad párját. De akkor aztán ne habozz . . . Ha megtalálod a magad asszonyát, boldog ember leszel, ha nem: akkor üres életet fogsz élni.

Zsolt összevonta sűrű, szatirszerű szemöldökét és apró, szürke szemeivel maga elé bámult, míg erős orrcimpái lihegtek, mint a paripáé. Makacs álla föltolta a vastag, husos alsóajkat és sovány arcán szögletes, gúnyos lenézés ült.

— Nagyon sokra becsülöd a nőket! — mondta.

— Ugy? Es te nagyon kevésre?

— Nem elég kevésre!

— Hm.

— Én csak egy emberi vonást becsülök, azt, ami az asszonyban nincs meg.

— Mi az?

— Az ész! — kiáltott Zsolt.

A bátyja elmosolyodott és okos barna szemeivel körülsimogatta a naiv fiut.

— Az észt! — ismételte Zsolt — és ez nincs meg bennük, ez nincs meg bennük!

— Hát az olyan nagy baj? — nevetett a bátyja.

— Nekem éppen elég — dörmögte Zsolt.

— Szóval te nem feleséget, hanem vitatkozótársat keresel. Különben vigyázz, megkaphatod.

— Nem tréfa! — rántotta meg a fejét Zsolt kissé nyersen. — Már rég megcsömörlöttem a jóságtól, gyöngédségtől, minden emberi erénytől; egyetlenegy tulajdonság imponál csak: az ész. S lehet a nőkben minden egyéb bőven, de ez nincs! . . . Ugyan, kérlek, mit csinálnék én egy asszonnyal? A nemzetgazdaságtanhoz, hogy illik hozzá a feleség s a politikában talán asszonyintrikákkal segítsek magamon? . . .

— Politikus akarsz lenni, mikor semmi érzéked a nőies tapintat, a sima modor, a politikus eljárások iránt? A legegyügyübb nőnek több sikere van azon a pályán, mint a legkeményebb férfinak. Nagy befolyásuk is volt rá mindig, az igaz. Szoknyasuhogás sok vihart hárított már el . . .

— Na, az én fejemről nem fog! — mondta rideg arccal Zsolt.

— Harc Ámorral?

— Mit, Ámor! Üres emberek üres ábrándja az egész szerelem. Szerencsétlenségre nem va gyok érzéketlen a női bájak iránt; még nagyobb szerencsétlenség, hogy elég alkalmam volt megtanulni, hogy a nő vásári árú és fölösleges portéka... Az ember különben is minden téren tökéletesedett s ha a fajfentartás szempontjából nézzük a dolgot, a modern embernek nincs szüksége Ámorokra, hogy a párját megkeresse.

— Dehogy nincs. De nagyon is van. Ha majd megérzed, hogy a házasság nem üzlet, nem is tenyészistálló, hanem valami magasztos társulás a legfőbb emberi célra: a boldog életre, akkor olyan fényes lángolásra lobbansz, mint más nemes lélek. S nem lesz humor nélkül, mikor a józan eszed gyönyörűen bebizonyítja, hogy a te eseted az egyetlen, a kivétel, a csoda! Mert te a női nem ideáljával találkoztál, aki mindenben szép, dicső, tökéletes és teljesen megérdemli, hogy ilyen nagyszerű férfi, mint Dávid Zsolt, alázatos kis rabja legyen.

Zsolt fölényesen mosolygott.

— Jó. Nem vitatkozom. Sőt inkább azt is elismerem, hogy a nő csakugyan szép, bájos, szivet ingerlő jelenség. Valóságos virág.

— A teremtés rózsája — szólt csöndes mosollyal a bátyja.

— Hej, de rút a rózsa, ha a szirmai megrogynak, széthullanak.

— Gyümölcs marad a helyén.

Zsolt meghökkent és elgondolkozott,

— Éppen ez a bökkenő — szólt aztán — nagy aljasság van itt valahol; a rózsaszirom ravasz csalás!... Nem, én sohasem engedem át magam ilyen durva becsapásnak. Igenis, szükségem van a magam rideg, munkának szánt életében a szépségre, üdeségre, az élet gyönyöreinek káprázatára — de ha rózsát tépek, azzal a tudattal teszem, hogy mihelyt hervad, eldobom. A nő az igazi férfinak csak arra való, hogy pillanatnyi gyönyörűséget adjon neki. Sohsem fogom magamat egy alacsonyabb rendű lénynek zsákmányul engedni.

— Ne is engedd! — szólt halkan, elgondolkozva a bátyja — de ha a saját lényed szebbik fele föltünik előtted, oktalanságból vissza ne tartsd magad, hogy vele, általa, a saját emberi szinvonaladnál magasabbra emelkedj. Az egyén legfőbb gyönyörénél magasabb a faj legalsóbb érzésöröme...

Hallgattak. A nap már leszállott s kékes-violaszin homályba borult a világ.

A szelid bölcs tovább elmélkedett lágy, gondolatrakosgató modorában.

— Ha igaz ember termékeny reggelen harmatos rózsát lát, szépet, feslőt: az öröklét nagy, boldog, sugalló örömét érzi meg! A jelen bűbájos szépségében: a messze jövendők, a végtelen generációk boldog lehetőségét... S minél emberebb az ember, annál kisebb előtte a jelen szépsége, amely csupán jele az öröklét szépsé-

gének. A harmatos rózsának lehullásra nyíló szirma az isteni öröklét titkát rejti. Az én: a fajt. Az egyén: a mindenséget. És az ember keze megremeg s nem meri letépni a rózsaszálat: az örök mindenséget... És ha ez a harmatos bimbó nem egy rózsatőnek a szárán himbálózik, hanem a saját fajának édes virága: akkor, akkor az istenség részesévé lesz a gyarlandó ember, mert tudja, érzi, hogy a létrehivója annak a mindörökké való tartalomnak, amely a szirmok mélyén szunnyad...

Elhallgatott és Zsolt értelmileg belátta, hogy le van győzve s a szive lázasan remegett, mert szédítő arányúvá sejtette azt a perspektivát, amit a tapasztalt, okos és nagyszivű ember megnyitott előtte.

Hűs szél sodródott feléjük a falu felől és a hazatérő parasztleányok nótájának elmosódott töredékét csapta fülükbe.

Zsolt fölsóhajtott. És elfacsarodott a szive.

Ő sohasem fogja megérteni ezt a boldog bölcsességet.

II.

Másnap reggel, alig haladt ki a faluból a csordás, kondás, tülkölve, csörgetve s a sok vidám ugráló-karikázó négylábú csengőjét, pergőjét rázva, mikor még a nap is kivörösödött, álmos, de mosolygó arccal nézett le a kis völgyre: egy piros napernyős szép urileány ment végig a takaros falucska egy utcáján.

Piros napernyőjét felhuzta s vállán forgatta; ritmikus, friss lépésekkel haladt előre, szinte libegett, táncolt a friss napsugáron; akí utánanézett kacagott a szive, Hát még ha piros arcát látta, amely csak úgy ragyogott és illatozott, s álmélkodó gyönyörűségtől virított. Látszott, hogy minden rendkívül tetszik neki s néha egész hangosan felkacagott, ha egy fiatal kakas köszörületlen, iskolázatlan hangon nagyot kukorékolt, vagy egy barika a lába elé szaladt s fehér szoknyájához dörgölőzött. Még a házőrző komondorok tetszését is megnyerte; egyetlenegy sem akadt, amelyik haragos vakkantással ijesztett volna rá, mind udvarias, szives hangon csaholt reggeli üdvözletet az ismeretlen

szép lánynak s szinte versengve várták, hova tér be?

Parasztasszonyok, lányok, megállottak az udvarokon, jóreggelt kivántak neki, ami a szép kisasszonyt rendkívül mulattatta, mert hiszen mindnyájan ismeretlenek voltak előtte. Az is igen tetszett neki, hogy amint tovább ment, rögtön összeszaladtak a szomszédok s elkezdtek sugdolózni, nyilván ő róla. Roppant szerette volna hallani valamennyiüknek a szavát, ugyan mit mondanak! Az igaz, hogy pompásan felöltözött a jó parasztok kedveért, olyan bájos és mégis egyszerű volt, hogy a legkényesebb izlésüeket is elragadta. Mert a parasztmenyecske meg tudja ám nézni az urilányt, ugyancsak ki kell annak tenni magáért, ha meg akarja állani a helyét; urias legyen, még se kirívó. Ne szálljon le a maga rangján alól, de ne is pompázzék, mint a páva, a kiközösített madár.

A pirosnapernyős kisasszony érezte az általános szives csodálatot és piros arca, melyre a napernyő piros árnyékot vetett, egyre pirult, ő egyre mosolygott, néha hófehér fogait is kicsillogtatta s a szeme is csillogott, nevetett.

— Nénikém lelkem, — kiáltotta egy öreg parasztasszonynak, mintha csak azért szólalna, mert nem birja megállani, hogy üde, csengő hangját és vidám, bizalmas kedélyét is be ne mutassa, — kedves nénikém, mondja csak, hol lakik Forgács néni?

— A tekintetes asszony? — kérdezte rá

mosolyogva az öreg teremtés, – a tekintetes asszonyt tetszik kérdezni?

— Azt én, Forgács nénit!

— Jaj galambom, hiszen az csak itt lakik közel.

— Igazán? Itt?

— Persze, hogy itt. Ebbe a házba la!

— Jé! Be csinos! — és a kisasszony hangosan fölkacagott, mintha ezüst csengőket ráznának.

Megállott, úgy gyönyörködött a nagy fák alatt szerényen meghuzódó nagyfedelű, gólyafészkes házban, amely nem sokkal volt nagyobb és uriasabb a többi parasztháznál.

Az öreg parasztasszony is megállott s félkezét csipőre téve, nevetve nézett a szépséges lányra, mert hiszen lehetetlen szivbeli gyönyörüséggel nem nevetni az ilyen szépség láttára.

— Mondja csak, lelkem egy tubarózsám, nem a kapitány kisasszony maga?

— De biz az én! csengett fel a lány hangos kacagása.

— A Lázár kapitányé?

— Az a.

— Aki csak most vette meg a Rákosi birtokot.

— Igen.

— A Piroska kisasszony!

— Az én, az vagyok én.

— Oh! óh galambom, szépségem, egyem meg a lelkét, be szép maga; jaj hogy tenném pohárba, szivem!

Piroska úgy kacagott, de úgy, hogy az angyalok is tapsoltak rá odafenn.

Az öreg néni száraz, reszkető, sovány kezével gyengén megsimogatta a Piroska bluzát, aztán sirva fakadt.

— Óh, óh, édes szépem, beg örüllök, hogy megesmertem, — bólogatott két oldalra az egész felsőtestével. — Soká marad itthon gyöngyöm?

— Itt leszünk a nyáron nénikém, — szólt Piroska s elindult, hogy átmenjen az utca túlsó oldalára. — Mind a ketten itt leszünk.

— Kivel ketten? drága lelkem?

— Kiss Virággal, nénikém, a Forgács néni hugával, tudja? Kiss Virág!

— Kisvirág, kisvirág, — mán már kis virág?

Piroska, aki barátnője nevével mindig megcsinálta ezt a tréfát, olyan hangosan kacagott, hogy felelni sem tudott. Aztán meglátta Forgács nénit az udvarán s úgy elfelejtette rögtön a vén parasztasszonyt, mintha sose látta volna. Hosszú szoknyájával nagyokat lebbenve sietett át az utcán.

Az öreg néni utána nézett s csak lógatta a fejét. A szomszéd asszony oda kiáltott neki: ki az?

— A kapitány kisasszony! — kiáltotta a néni, tölcsért csinálva a kezéből.

— Szép egy teremtés! — szólt a szomszédasszony.

— Mán az igaz, — mondotta tréfásan egy paraszt, aki vállra vetett villával ment el előt-

tük. — Csak győzzön neki az ura sleppre valót venni.

Nevettek rajta. És alighanem fején találta az ember a szöget. Piroska olyan magas volt, mint egy asszony sem a faluban, a paraszt ember pedig nem szereti a nagy asszonyt. S az is igaz, hogy Piroskát három bolt sem győzte volna meg ruhára valóval. Huncut szem a parasztszem !

III.

— Jó reggelt drága édes Forgács nénikém! — köszönt be Piroska már az utcáról.

Az udvaron egy sovány, kissé már görnyedt tartásu, egyszerü, de rendes öltözetü idős uriasszony állott. Rögtön ráismert Piroskára, bár kezdődő hályog volt a szemén, ami nagyon el is keserítette. Felvidult az arca, ahogy a Piroska édes, csengő hangját meghallottta s két tenyérrel lesimitotta a kötényét, amelyből éppen most szórta ki az aprójószág eleségét.

— Jó reggelt, jó reggelt, Piroska! — mondta eleven hangon; a beszédje kissé tótos volt, mert Gömörből került erre a vidékre néhány éve. Sok baja is volt a kiejtése miatt a vastagnyaku magyarok közt, akik nem tudták elképzelni, hogy igaz magyar ember máskép is tudjon beszélni mint ők. S a néninek minduntalan elő kellett állania az apai, anyai ősi nemességével, hogy letromfolja a hitetlen és roszakaratu parasztokat.

A fiatal lány mély térdhajlással megcsókolta a néni kezét, aztán jobbról-balról kétszer háromszor a száját.

— Jesszuskám, de megnőtt! Hogy ez a Piroska, hogy megnőtt! — kiáltott a néni.

— Én rögtön megismertem a kedves nénikét. Egy cseppet se tetszett változni. Éppen olyan szép öreg néni, mint ezelőtt öt évvel volt.

— Jaj bizony, egészen oda vagyok! — sopántott rögtön a néni. — Ó az én szamár eszem! Kellett nekem ide jönni lássa! Ide csalt a bátyám, tudja Piroska, ő jegyző volt itt és megveszem itt a házacskát, kertecskét, egy kis földecskét és ő meghal! . . . Azért csalt ide . . .

Piroska rendkivül nagyot kacagott, olyan komikus volt a néni vékonyra fölcsapott siránkozó hangjával és a furcsa fordulattal, hogy: „és ő meghal." Mintha valami nagy ravaszsággal csapta volna be a bátyja. A néni maga is elmosolyodott egy kicsit, Piroska pedig nem birt lecsillapodni, amint a néni arczába nézett s elismételte gondolatban: „azért csalt ide: és ő meghal, és ő meghal . . ." rögtön kipukkadt belőle ujra, meg ujra a kacagás. Ugyis olyan nagy jókedve van ma reggel, alig fér a bőrébe.

— No, — kedvetlenedik el végre a néni, — mi van azon nevetni való, hogy valaki meghal?

Piroska már megijedt a rámorgó hangtól, csakhogy ez megint olyan furcsa volt, hogy a nyakába borult a néninek, agyon ölelte csókolta s holtra kacagta magát, míg kibirta nyögni:

— Édes drága nénikém, én nem azon kacagok, csak azon, hogy itt találkozunk! És itt van a kis Virág is! Felébredt már?

— Alszik még, — mondta a néni, s a

muskátlis ablak felé nézett. — De hát maga, hogy ébredt fel ilyen korán? Na ez csak valami!

— Én nem birtam aludni a kiváncsiságtól, ugy szerettem volna látni ezt a kicsi falut. Mindjárt kilármázom én az ágyból virágcsát.

Beszaladt, a mozdulataiban volt valami kellemes nehézkesség; még nagyon keskeny volt magas termetéhez képest, de ha idomai megtelnek, igazán fejedelmi alak lesz. Már most is a nyugodt mozdulatok illenek inkább hozzá: a méltóságos tartásu helyzetek, szinte kár, hogy tulságosan gyermeteg, pajzán és könnyen kacagó ez a nagy lány.

— Jé milyen hercig itt minden! — kiabálta, — édes nénikém, hisz ez egy valóságos bűbarlang! — s hosszan édesen kacagott az elrejtett élcén.

Mert furcsa szokása volt, hogy szivesen célozgatott egyes malac szóra, amit elforditva mondogatott. Ez a szó is prepa ötlet; a bűbarlang a „bűzbarlang“ játékos elferditése, most nagyon találó volt, mert a külömben tiszta, csinos, tágas, rendes konyha az éjjeli kotlós és apróságai után penetráns bűzzel volt tele. Az öreg néni nem számitott ilyen korai vendégre, de most sietett szellőztetni.

Piroska körülnézett a kedves helyen, csillogó szemmel gyönyörködött benne, de egyuttal fintorgatta az orrát.

— Mondom, hogy igazi bűbarlang! — kiáltotta, — hát a kisvirág hol „ereszti bájos illatát magából“?

Fuldoklott a kacagástól, ahogy a Virág szobájába berontott: megint sikerült egy finom verssort idéznie; Arany János sohase hitte volna, hogy huncut kis lányok ilyen mulatságos reggeli üdvözletet kovácsoljanak belőle.

A habfehér csipkefüggönyös kis szobába zöld zsalugáteren át szűrődött be a napsugár. Egy-egy fénysáv odavetődött a szemközti ágyra, ahol álmos, zavart, ijedt, szemérmetes arccal riadt fel egy szép lány, a „kis virág".

— Piroska! — kiáltotta elámulva, ahogy mély álmából végleg fölserkent és ráismert barátnőjére.

Piroska még most sem józanodott ki a kacagásból, ujra meg ujra rákezdte, tizszer megpróbálta elmondani, sose sikerült, csak kacagott, olyan csengő olyan édes hangon, hogy utoljára Virág is mosolygott, nevetett, vele kacagott s az ágya elé térdeplő, ölébe boruló barátnéja fejéről levevén a virágos nagy kalapot, átkarolta annak szép szőke fejét s igy nevettek együtt sokáig.

Az öreg néni csak nézett, nézett, csóválgatta a fejét.

— No és csak kacagnak, de ugyan mit kacagnak! Szeretném tudni! . . . Azt mondja ez a Piroska, hogy az én konyhám büdös barlang . . .

— Hahahaha! — tört ki Piroskából a kacagás roppant erővel: hát a néni ilyen jól megértette őt? — nem azt, . . . nem azt mondam nénikém: bű . . . bű . . . bűbarlang.

— Hát az nem mindegy?

Most már Virág is hanyatt vetette magát a párnán. Fölfedezte a félreértést és kacagott, mint a rigó.

— Nem nénikém, hahhaha, az azt jelenti, hogy b ű b á j o s . . .

— Noo! Ugy! és én azt h ttem, hogy büdös . . . jihhahaha.

Most már a néni is kacagott. Leült egy székre, s majd megcsikkant a nevetéstől, az oldalát fogta hozzá.

Beletelt egy félóra, mig felbirtak engedni a kacagásból.

— No maga csak, Piroska, maga csak egy selma! — mondta végül a néni.

A kipirult arcu nagy lány feltápászkodott az ágy előtti pokrócról, oda ült barátnője mellé az ágy szélére és elkezdett vele játszani, mint kis gyerekkel szokás.

— Lusta! lustaság! Mégis aludni? Délig alvó! Odakint már minden csibe talpon van és kenyér után szalad, magácska meg csak behunyja a szemét és alszik. Csunya! irigy! Irigyli azt a szép szemét a világtól, hogy lássák! Pedig az elébb beszéltem a kanászifjuval, az már majd meghal a vágytól, úgy eped utána. Hát még a kapáslovagcsák! Azok nem a tengerit kapálják ki most bánatukban, hanem egymás szivét! De maga persze csak ezt akarja! A segédjegyző pucoválja a pisztolyát, hogy agyon pukkantsa vele maga magát, ha a kisvirág kőszivü lesz!

Inkább te Piroska, te! — szakitotta félbe Virág, kedves mosolyal, a barátnője tréfás csevegését, — te veszitetted már el a szivedet!

— Óh Piritykénél az nem megy olyan könnyen, — duzzasztotta fel mókázva a szép lány fitos orrocskáját, — Pirityóka nem szokta meglátni a legényeket. — Te, mondta hirtelen komoly suttogó hangon, — az udvarunk olyan gyönyörü és egy olyan szép juhászlegény volt ott ma reggel, hogy még! Érte keltem fel. Tudod hajnalban csak elkezdenek az ablak alatt tülkölni, meg kolompolni. Megijedek, Jézuskám mi az! Felugrok, kinézek, képzeld, a juhokat hajtották, mintha csak a prepákat láttam volna kifelé seregleni az iskola kapuján . . . És ott áll az ablakkal szemben a szép juhász! Süvegénél egy pünkösdi rózsa, majd meghasad a szivem, úgy irigylem a babáját! . . . Hallod, azért jöttem, hogy öltözz gyorsan, megyünk utána a mezőre, megkeressük. El akarom csábitani, azt akarom, hogy hűtlen legyen a babájához . . .

Virág nevetve, ártatlanul csillogó szemmel nézett a barátnőjére, rég megszokta már annak bájos, szeleverdi csacsogását, de a néni komolyan megbotránkozott.

— De Piroska! — szólt neheztelő és szigoru hangon, — egy paraszt legény! . . .

— Nem paraszt nénikém, juhász! — bökte ki Piroska készülő kacajvihar előhangján.

— No és ha juhász!

— Én élek-halok a juhászokért nénikém! Az csak furulyáz, mig legelészik nyája.

— No köszönöm szépen, — indignálódott a néni.

— És nénikém, drágám, az a legfontosabb, hogy annak nem kell kaució!

Ezzel vége volt megint a világnak, ujra kitört a kacagás. Piroska és Virág, de még a néni is elnyultak nevettükben. A Piroska szerelmes lovagja tudniillik huszárhadnagy! Nagyon tudták mind a hárman, hogy a kaució milyen akadály.

— Jaj csak maguk fiatalok! — mondta a néni, — én már olyan savanyu öreg vagyok, csak míndig mérgeskedni, maguk meg csak ihhihi és brihhihi.

Erre a lányok ujra meg ujra önkivületbe estek a nevetéstől. Hiszen olyan fiatalok voltak, olyan egészségesek, boldogok. Fiatalok, fiatalok.

IV.

Egy óra mulva a két lány kint volt az utcán. A falubelieknek volt mit látni. Tegnap késő este érkeztek meg a lányok s a kocsiról Virág leszállott a nagynénje kapujánál, mert Forgács néni a Virág nagymamájának volt a testvére, Piroskát pedig hazavitte az apja. Az egész nap dolgozó, korán fekvő, korán kelő földmivesek már aludtak mikor ez történt. Igy teljes meglepetés volt, hogy reggeli öt órakor a kapitány házából egy piros napernyős kisasszony jött ki s hét óra tájban már egy fehér napernyős kisasszony társaságában ment végig ujra az utcán. A kapitány egy kis birtokot és egy nagy kuriát vett a mult ősszel a faluban; azóta minden dolgát ismerik a parasztok. Tudták, hogy nyugalomba akar menni, s gazdálkodásra szánja magát; tudták, hogy özvegy ember, hat fia s egy nagy lánya van, mind iskolába jár, hogy sok az adóssága és szeretne elvenni valami gazdag asszonyt, mindegy ha az ördögök nagyanyja is, csak pénze legyen! sok pénze! Ezt mind tudták s apró hitetlenkedésekkel, kárörömmel és meglehetős rosszakarattal várták a nyarat, mikor az egész családot megismerik.

Megjött az első a gyerekek közül, a lány. Hát ez az? Hm. Szép. Mutatós. Takaros, szép piros arca van, de nagyon is sokat kacag. Tessék, most is megáll itt Bartáék előtt diskurálni, nevetni. Legalább jól meg lehet nézni:

— Jó vón e mellett szakácsné lenni! — mondta egy ember s oda sanditott a kománéjához.

— Meghiszem azt! De az a tótasszony jól befészkelte magát náluk! — mondta irigyen az assony. A kapitánynak ugyanis volt egy palóc szakácsnéja; nem szivelték a faluban s tótnak csufolták.

— Á, koma, — szólt közbe egy másik ember, áthajolva a kerítésen, — aszondom én, hogy annak a kisebbiknek többet ér a kiskörme is a kapitány lyányánál. Mit ér az, hogy piros a képe; azt elfujja a szél. Tovább lesz ez szép asszony! Osztán nem is az a szép, aki szép. Meglássátok, ez a kisebbik lyány, olyan asszony lesz, párját kell keresni. A másik? Az csak olyan pohárba való virág.

Mindenki a fehér napernyős kisasszonyra kezdett figyelni.

Csakugyan kedves, arányos termetü, könnyed, ruganyos járásu, mint a jó csikó. A nagyobb lány igen nagyokat lép s furcsa lompos mozdulattal, felső teste mindig jobbra-balra lóg, „állhatatlan“, meg oszt „akinek minden nevetni való, az még nagyon éredetlen.“ „Pedig vón oka búsulni, jobban is mehetne az apjának!“ „Ki tudja a nevét?“ „Piroska a! Lázár Piroska! Az apja Lázár Imre neki.“ „Hát a másik?“ „Annak van

csak cifra neve." „No." „Kis Virág." „Micsoda?" „Az apja Kis Tamás, a lyányát Virágnak kereszteltette." „Micsoda név a?" „Hát aszongyák a Flóra; magyarul." „A jányomék falujába is van egy Virág néni, igen öreg asszony," „Igazán?"

Utána néztek.

— Helyre lyány.

— Kicsi.

— Nem kicsi a. Nem kell annak az eget meszelni.

Nevettek.

— Halljátok hé, — mondta a keritésre két könyökkel támaszkodó ember, — tudjátok kinek való vón e?

— Kinek? — házasitották rögtön a lányt.

Az ember megmozdult, szétbillentette egy ujjal csuka bajsza két ágát s megmondta.

— Az urnak!

Elhallgattak Dávid Zsoltra gondoltak. És neki méregették a lyánt sukkra-marokra.

A két vidám lány tovább sétált.

V.

Zsolt az esti beszélgetés után nagyon lehangolódott. Elsavanyodott a szája s elment az ize az egész élettől.

A bátyja még vacsora előtt magára hagyta és sietett haza a kis feleségéhez, aki csak egy heti tárgyalás és alkudozás után eresztette el egy napra, hogy végre eleget tehessen kötelességének, hogy nagykoruvá lett öccsének forma szerint átadja az egész vagyont. Tulajdonkép nem is volt szükség rá, mert Zsolt már rendbe volt mindennel. Több hónapi megfeszitett munkával meglehetősen összeállitotta a birtok mérlegét, a teljes leltárt és egészen tisztába jött vele hogy a bátyja kezén az utolsó tiz évben nemcsak, hogy nem nőtt a vagyon, de legalább felényire csökkent az értéke.

— Ez nem élet, — mondta magában és idegesen járt-kelt föl s alá a dolgozó szobájában, — ez az én életem csakugyan farkasoknak és medvéknek való . . . De az övé sem élet . . . Nem hinném, ha nem látnám. hogy valakinek ennyire nincs képessége a gazdálkodásra. Hal-

latlan! Az egészvilág kiszipolyozza és ő jószivből engedi magát. A gazdaságán mindenki nyer, csak ő veszit, mégis ő ád mindenkinek. Mintha fejedelem volna, akinek minden könnyet le kell törülnie az országában . . . Mi lesz ennek a vége?

A hideg borzongatta, mikor arra gondolt, hogy már talán nem is messze van bátyjának teljes anyagi bukása.

— Magyar betegség: adni, adni! uri módon mindig csak adni; az utolsó fillért is másnak adni! Szegény, szegény: nem tudja eltürni, hogy kielégitetlen kivánsága legyen annak akit szeret...

— De hát én, — ez az én önzésem, — fűzte tovább gondolatait. — Hát ez a rideg önzés, élet? . . . Hisz én már odáig jutok, hogy szolgája leszek a vagyonnak. — És melegségre nyilt meg a szive, boldog hangulatokra.

— Nincs harmónia? Ha az ő lelki gazdagsága az én józan okosságommal egyesülne, micsoda boldog élet teremne ezen a földön! . . .

Minél tovább gondolkozott a jövőn, annál több csirát talált magában, a melyből a boldog, meleg családi élet sarjadhatott ki. S lassan egészen elfelejtette azt a másik énjét, a mely hidegen nagyra tört és sarka alá vágyott tiporni az egész világot. Ahelyett lágynak, apró örömökre, bizalomra, szeretetre, kisded családi kör melegségére vágyódó léleknek érezte magát. Igaz, még fiatal, alig huszonöt éves, de olyan öregnek, érettnek és az élet harcában eldurvultnak érzi magát, hogy az aggok megbékélt szomorusága suhan át lelkén.

Olyan régen él magában, árván, szeretet nélkül.

És sehol sem kapott a szív áldásaiból részt másutt, csak a bátyjánál, akitől ő maga zárta el magát.

Hej bizony vannak nagyobb jók is az életben, mint amiket az anyagi javak adhatnak. Ha meggondolja, hogy egy zokszót nem tudna ejteni a bátyja rosz gazdálkodása miatt! Mert így is adósának érzi magát. Örök adósának.

Csak ezeknek az érzéseknek az elültetése, amiket ma plántált a lelkébe megfizethető-e földi fizetséggel? És ki látja előre a termést, amely a szívbe vetett magvakból sarjad?

Lám már is egészen átalakult. Szinte úgy érzi magát, mintha abba az olvadt állapotba jutott volna a lelke, amelyből a legkisebb rezzentésre a jó erők bazalt sziklái jegecesednek ki.

Ha most találkoznék a jóisten irgalmából azzal, aki neki igaz élettársul teremtődött és örök életre!

De hiába próbálta emlékezetéből előhordani összes nőismerősének képét, nem rezzent meg szívének izzó árja . . .

Sajátságos. Nem érzett csüggedést. Ma először bizott tiszta hittel a Gondviselésben, amelytől a cinikus élet olyan régen, olyan nagyon eltérítette. Mert lehetetlen, hogy az ég hiába teremtsen jóravaló lelket. És most egészen bizonyos volt benne, hogy a férfi lelkében a jóság a nő számára való!

Mosolyogva vetette magát az ágyra s egész éjjel derüs álomképekkel volt tele.

Másnap reggel jókedvüen ébredt. Gyönyörü szép volt a koraregg. Gyorsan felöltözött, puskát vetett a vállára és kiment a mezőre.

A lelke olyan feszült volt, várakozásokkal tele.

VI.

Piroska és Virág egyforma kiváncsian néztek és vizsgáltak meg mindent a kis faluban. A két barátnőnek sokban hasonlított az ízlése, de Piroska jóval felületesebb, könnyelmübb és szeszélyesebb volt Virágnál. S bár két évvel idősebb volt nála, mégis ő látszott a fiatalabbnak. A Virág arcát a komoly lelki tartalom tette érettebb kifejezésüvé, viszont Piroskának elragadó gyermetegségét a tulajdonképeni lelki suly hiánya őrizte meg.

— Milyen cukros kis ház! . . . — kiáltott fel Piroska. — Nézd, nézd azok a galambok! Óh a huncutok, hogy tépik egymást! Ez biztosan szerelmi párbaj! Romantika falun! — lármázott Piroska.

Virág csak hallgatott s néha fölnevetve figyelte barátnője csevegését.

— Nézd a kis libuskákat! — folytatta Piroska. — De milyen zöldek szegénykék! Hallod, mint mi! . . . Nézd csak, nézd, milyen hercig frakkocskájuk van! És az a másik ott hanyatt bukott; mindig felbukik ha egy szál füvet kitép! Mit szól a mamája, ha bepiszkítja ilyen jókor

reggel a frissen mosott sárga nanking nadrágocskát!

Egy pillanat mulva már örökre elfeledte a libacsaládot. A tulsó oldalon járt a szeme s ezt suttogta vérpiros gömbölyü ajka:

— Virágocska olyan eroberungot csinálsz, hogy oda vagyok az irigységtől. Nézd csak az a legény a tulsó oldalon. Majd kinézi a szemét, csak azon búsul, hogy gukkerja nincs.

— Téged néznek azok Piroska!

— Ah, ah, — kacagott a csicsergő nagy lány, — belehalok a büszkeségbe. Igazán? eltudnám kápráztatni egy paraszt fickó szemét! Ezt felirom a naplómba. De az asszonyok meg a lányok hogy érzik magukat? Azt hiszem csinálok nekik egy kis jótékony vérkeringést. No nézd, hogy pedri a bajszát az a dali ifjú! Attól félek nagyon illatos lehet a pomádéja, amível azt a kis bajszocskáját keményre csipte. Hahaha. Rém illatos puszit adhat. Nem gondolod?

Virág csöndesen, derüsen mosolygott. Nagy dióbarna szeme csillogva vetett fényt mindenre. Ő nem látott meg ilyen eseményszerű apró vonásokat, inkább képnek hatott rá a falu s egységesen, színesen rajzolódott rá a lelkére. Jóleső, emelkedett hangulat ébredt a hatása alatt benne s minden percben egész őszintén elámult a Piroska nagyszerű megfigyelésein, amikre nem érezte magát képesnek. Nagy ellentét volt az ő meglátásai s a barátnéjáé között; emez rögtön reális, érzékies, lányos észjárásába vont mindent, mig ő szótalanul, szinte kifejezhetetlenül, valami

magasabb, művészies, általános hangulat erősebb részévé alakitotta át benyomásait. Ám mégis igen erős érzéke volt az igazi, cselekvő élet iránt, amit most a Piroska nyersebb ötletessége képviselt. Kölönben is olyan elragadóan szép, kedves és még gorombább ötleteiben is olyan finom és ízes volt a Piroska tónusa, hogy nem csak a lelkibarátnőt bájolta volna el.

A jegyző háza előtt mentek el. Zöldre festett rácskerítés választotta el az utcától, a tekintélyes nagyságu, de öreg, alacsony és kisablakokkal telerakott épületet. Észre sem vették, hogy egy fiatalember kertészkedik a kiskertben; Piroska meglátja a jegyzői iroda cimtábláját s elkiáltja magát.

— Nézd Virágci, milyen félelmetes lehet itt lakni, nézd mekkora keresztvasak vannak az ablakon! Vén mormota lehet a jegyző bácsi! De hallod, hisz ennek a medvének izlése van, virággal van tele a kert . . .

Megzavarodott, meghökkent s elharapta a szót. Egy lépésnyire tőle mereven állott a kertészkedő fiatalember. Ahogy Piroska feléje pillantott, kapta rengeteg nagy, irtóztatóan ócska szalmakalapját s ügyetlenül, mint egy automata, nagyot köszönt vele.

Piroska elkapta a fejét, nem fogadta, nem vett róla tudomást, de Virág nyájasan intett a fejével.

— Ó te! — pukkant ki Piroskából a nevetés, — minek köszöntél ennek a madárijesztőnek. Hiszen nincs bemutatva.

— Majd be lesz. Itt nem igen kerüli el egymást az a két-három ember aki beszélhet egymással.

— Akkor majd köszönünk neki! De benned nincs egy szemernyi büszkeség. Hahhaha, láttad a papucsait! — kiáltott fel aztán, mert egy félpillantásra mindent meglátott a fiatalemberen. — Mondhatom klaszikus műdarab, üvegbura alatt kellene megőrizni az idő viszontagságaitól; legalább is őskori lelet, mert mammut lábakra készült. És csíkos ing volt rajta. Hallatlan, itt nem igen feszélyezik magukat a fiatal urak. Csak úgy, ingben állanak ki az utcára. És az a nadrág! Na hát az unikum! De a kalapját legalább láttad! Az rendes körülmények közt tyukborító kas. Úgy került a fejére, hogy a jegyzőné asszony néném egy karóra akarta tenni s odatette az ő búbjára. Mert az mindegy, ő is olyan fadarab, mint ez a kapufélfa ni. Na hallod ezt az urficskát ki kell tömni, hogy egy igazi bárdolatlan emberke maradjon az utókorra.

Virág elkedvetlenedett.

— Ugyan Piroska; én azt hiszem nagyon kedves fiu lehet. Persze megleptük egy kicsit és nem tudott mit csinálni zavarában. De biztos vagyok benne, hogy igen jó fiu és még sok szivességet tesz nekünk a nyáron.

— Te lány! — csapta össze a kezét Piroska, — hiszen te egészen beleszerettél.

Virág elmosolyodott.

— Én? Tán inkább te zavartad meg a fejét!

Piroska nevetett és tovább sétáltak.

Kiértek a faluból egy mezei útra. Kétoldalt magas rozsvetés himbálta hullámosan fehéres kalászszinét. Pipacs, buzavirág, garádicskóró s számtalan mezei virág boritotta az útszélét, A két lány ruganyos, lassu léptekkel, vidáman, virágzó szépségben haladt előre. Piroskának fehér ruhájára, ragyogó, eleven piros arcára vörös árnyékot vetett a pipacsszinü napernyő, amely messze virított a jobb oldalt lejtősödő rónán.

Virágon drap szoknya volt és csinos színes batiz bluzocska, amely előnyösen tüntette ki karcsu s mégis erőteljes szép termetét. Ez a bluz, amelyen lágy avult elefántcsont szín alapon apró szines virágocskák mintája vont sávokat, különösen jól illett kissé kreolos arcához, amelyen a vér tűze eleven rózsákat termett. Sugárzóan, szépséges, tizennyolcéves fiatalságának első pompájában, amely még nem vesztette el hamvasságát s nem nyerte meg a teljes érettség gazdagságát nagy ellentét volt barátnője naivabb, szinte primitivebb, de feltünőbb szépsége mellett.

Elhallgattak és átadták magukat a szokatlan környezet első hatásának. Együtt végezték a tanítónőképzőt s a diplomával megszerezve az önállóság érzését, boldogok voltak, hogy öt nappal a vizsga után itt lehetnek együtt, ebben a bájos kis faluban, gondtalanul, játszi kedvvel s egy nagyszerü vakáció örvendetes kezdetén.

Felértek a dombra s onnan körülnéztek. Megnyílt előttük a szép táj, amely itt a felvidék

tövében, a hegyek szépségét s az alföld megkapó képét egyesítette. Balról erdős hegylánc szakadékos képe, jobbról a dombok hamar lecsillapulása után a tágas nagy rónaság végtelensége tárult föl.

És ők ketten úgy állottak ott, mint két gyönyörű virág.

Piroska ismét csevegni kezdett nevető hangján:

— Nézd azokat a fehér hangyákat? És azok emberek! . . . Vajjon minek néznek minket? Engem biztosan pipacsnak, téged meg rózsának, tudod tearózsának! . . . Ah! . . .

Kis sikoltás röppent el az ajkáról. A kacérkodó lány naiv hangja.

Pár lépésnyire tőlük egy fiatalember állott, aki meglepett arccal s rendkivül élénk kifejezéssel nézte őket. Vadászruhában volt, a vállán fegyver.

A szeme futólag átröpült Piroskán, aki olyan hangosan csacsogott, hogy minden szavát értette, aztán mohón, szinte megdöbbenve bámult, rá Virágra.

— Valóban rózsa, tearózsa, harmatos, feslő tearózsa, — gondolta magában. — Szinte csillog rajta a reggeli harmat . . . Az élet legszebb rózsája! . . .

Ahogy a két lány tekintete rávillant, s egy szempillantásig találkozott a szeme a Virág nagy, sötét szeme sugarával, tüzes erjedés, zsibbadt ütés rohant át rajta s nem tudott megmozdulni, csak állott, állott.

A lányok elnéztek más irányba, vissza a fehér hangyák felé, akik lenn a rónán, szétszórva szorgalmasan kapálták a rövidszáru zöldelő kukoricát.

A fiatalember összeszedte magát s szörnyen megzavarodott lélekkel, de nyugodt lépésekkel ment el hátuk mögött az uton.

Még Piroska sem szólt egy szót sem, olyan kölönös, szokatlan s feltünő volt ez a jelenet, hogy őt is kihozta a sodrából.

Mikor a fiatal férfi elég messze elhaladt, Piroska gyorsan utána pillantott. És rajtakapta a vadászt, hogy vissza néz s most is azzal az álmélkodó tekintettel.

Piroska, a gonosz, makacsul kiállotta a nézését, úgy, hogy a férfi fordult el s csöndesen tovább ment. Többet nem nézett vissza.

— Tudod mit lőtt ez a hires vadász ma? — kérdezte Piroska visszanyerve csacsogó szavát.

Virág nem szólt, nyugodtan nézett a távolba.

— Bakot! — folytatta Piroska. — Ha egy csöpp józansága van, akkor most egyszerüen nagyot köszön: Jóreggelt hölgyeim! szép a kilátás, szép idő van stb. stb. míg ki nem lyukad oda, amit különösen szeretne mondani, hogy: maguk is igen szépek!...

Piroska utána nézett a falu mögött a rozs közé elkanyarodó fiatalembernek.

— Jé! Tudod, ki ez?... Ez az egy fejem van, de ráteszem, hogy a kastélybeli remete. Na, tudod már ki? Dávid Zsolt.

Virágnak összerándult a szemöldöke s az arca közönyös és hűvös lett.

VII.

Zsolt ujjongani, kacagni szeretett volna. Ha nem restelli, táncolva megy tovább, ugrálva, mint a gyerek. A szive hirtelen olyan nagyra nőtt, alig fért a keblében, majd lepattantak róla vadászzekéjének a gombjai.

Végre mégse birta tovább. Kitört belőle a nevetés, hangtalanul nevetett sokáig s a buzavirágoknak megmutogatta erős, fehér, egészséges fogait. Sovány arca elpirult; egy hete nem borotválkozott s elképzelte, milyen ijesztően rút és kiállhatatlan lehetett ő most. Még ez sem rontotta a jókedvét, nem akart soha szép fiú lenni. A sovány Cassiusnak gúnyolták valaha az iskolában s ez a gunynév voltaképen igen hizelgett neki. Nagy terveihez nem illett volna hozzá a „húsos, sík fejü“ jellemzés.

— Na ez pompás! — kiáltott fel, — pompás! pompás! — ujjongott.

Ki hitte volna, gondolta el nevető arccal, hogy ilyen hamar s ilyen kényelmesen gondoskodjék rólam a jószerencse! Istenem be szép lány! s megdobogott a szíve. Vajjon ki lehet!... Rózsa, rózsa, édes harmatos rózsa!

Eszébe jutott bátyjának tegnap esti szava, de nem emlékezett rá tisztán. Megpróbálta megerőltetni az emlékezetét, de minden percben belezavarodott s félig behunyt szeme elé idézte a halvány fehér leányt, aki ott állott a dombtetőn és nagy sötét szemeivel villanyszikrákat szórt felé.

Megkerülte a falut, mert nem akart emberekkel találkozni. Szeretett volna már otthon lenni a szobájában. Nem, inkább fent az erdőben, a hegyekben és tele kiabálni a viszhangos bérceket egy szóval . . .

Mivel? A nevét, a legédesebb, a legkedvesebb nevet nem tudja!

— Rózsa! Rózsa! Harmatos rózsa! — mondogatta magában, — Olyan mint egy virág, egy gyönyörűséges szép virág.

Behunyta a szemét s most egészen tisztán jelent meg előtte a kép, amint ott állott a két lány a tetőn.

Kettő? Csak az értelme mondja, hogy kettő. a szeme csak egyet lát, egy fehér, halvány, édes fehérpiros lányt, egy szál thearózsát , . . De csakugyan, egy piros napernyős lány is van ott: ott áll valahogy, oldalt. Bizisten nem is ismerné meg, ha most rögtön találkoznék vele sem . . . De a másikat! Ezer, százezer, egy millió közül is! egy pillantásra!

— Jó reggelt öcsémuram! — kiáltott rá egy erőteljes hang.

Zsolt meghökkenve pillantott föl. Lázár százados állott szemben vele.

— Jó reggelt, — mondta s előrelépett, hogy kezet nyujtson.

— Szépek a vetések! — mondta a kapitány, aki nagy gazdatalentumot fedezett föl magában és adósságra vett kis birtokából akarta kifizetni összes hitelezőjét. Azaz dehogy is akarta, eszeágában sem volt. Nem azért kinlódik tán az ember, hogy hiénákat hizlaljon a maga keresetével. Ha tisztán kiakarná mondani e legigazibb emberi érzését, azt kellene bevallania, hogy élete legboldogabb perce az volna, ha megbukik, végleg csődbe jut s az a sok gaz pióca, aki úgy elkeserítette az életét, hoppon marad! Csak ez a nagy család ne volna! De özvegy ember, sok gyerek. Ejhaj, jobb nem gondolni a holnapra. Ha már úgyis eljön a cudar holnap, a ma legyen víg! Ha holnap fáj a fejünk, legalább legyen miért fájnia, mámortól fájjon!

— Ilyen szépen nem sikerült a buza, van tiz esztendeje, — monta jókedvvel. — Én tudom, mert igaz, hogy még csak első nyáron gazdálkodom, de mindig figyelemmel kisértem a termést. Nagygyakorlaton! vagy ha meneteltünk! Csak ha a mezőn jártam is jólesett, ha egy marék kalászt vittem haza a gyerekeknek. Igaz ni! — kiálltott fel uj hangerővel, mintha a századot kommandirozná, — van nálam nagy világfordulás! Teringettét, itthon a gyereksereg, megjöttek az apróságok. Az este magam hoztam haza a lányomat. Most végzett szegényke; persze eszemágában sincs tanítónőt csinálni a kicsikéből! Ma meg a fiuk jönnek meg. Micsoda fekete

sereg . . . Remélem lesz szerencsénk édes öcsémuramhoz! Holnap vasárnap, nagy vakáció-megnyitást tartunk, zsivány-pecsenyével, ott lesz az egész társaság! Egy pár bajtársam! egy-két fiatal tiszt! meg az orvos, a plébános! No, csapjon fel kedves öcsém! Jó gazdaasszony ám a lányom! Lesz több fiatal hölgy is. A lánykám elhozta egy barátnőjét magával, egyszerü családból való, de igen bájos és kedves okos lányka az is. Hát ott lesz, ugye ott?

— Megtisztelve érzem magamat.

— Csak semmi teketória! Teringettét igazi magyar ház! Jókor délután legyen szerencsénk, két órakor, legkésőbb háromkor! Lesz egy kis tánc is! Láncosadtát szép az élet! Jó a vetés!

A hatalmas szál ember csak úgy rengett a kacagástól. Kár, hogy ez a kolosszus nagy ember erősen rövidlátó volt s férfiasságához nem tartotta illőnek a szemüveget, ezért a csiptetőjét rögtön levette, amint szóba állott valakivel s különösen, ha olyan alacsony ember volt akivel beszélt, mint Zsolt, hunyorgó, zavarodott pillantásokkal vizsgálta, ami az egész arcát bizonytalan, határozatlan kifejezésüvé tette, éles ellentétben kemény, harsogó hangjával s vezénylő stilusával.

Zsolt vidáman, nevetve nézett föl rá, egyenesen bele a szemébe. A kapitány ezt nem szerette; a laza jellemü, zegzugos életü ember, mindig csak a szép külsőt akarta fitogtatni a világ előtt s óvatosan takargatta a belsejét, az igazi valóságot. Mindig meghökkent, ha valaki-

nek a kutató pillantásával találkozott, annyira, hogy ha menydörgő hangja segítségére nem jön, tán bele zavarodik a beszédbe.

Zsolt fiatalsága mellett is nagy emberlátó volt, amit részben a bátyjától tanult el, aki úgy olvasott az emberekben, mint a nyitott könyvben. Ezt a nagy darab embert egyáltalán nem szívelte, maga sem tudta tisztán okát látni, de érezte, hogy tűrhetetlen volt nekik egymással lenni. Nem volt miről beszélniök. Kölcsönösen lenézték egymást; Zsolt gyanus jellemnek tartotta a századost, ez pedig rideg és szívtelen embernek őt; persze ő a szerint osztályozta az embereket, kitől milyen összeget lehetne kölcsön venni, s arra hamar rájött, hogy Zsoltban nincsen ingyen adakozó, segítség kináló szomszédi hajlandóság; s egyáltalán nem respektálja sem a kort, sem a kezdő gazdán való segítés emberi kötelezettségét, sem a nagycsaládos apát. De most talán sikerül levenni a lábáról ezt a kis vastuskót! . . . Kiszámíthatatlan a jövő.

Ellenben Zsolt olyan jóízűen és barátságosan mosolygott rá, mint még soha. Egészséges nagy fogai csillogtak, jó nagy, húsos szélű, de nem formátlan szája résén át. Szürkéskék szemei kicsire huzódtak és melegen néztek ki sürű fekete szemöldökei alól; kalapját levette és dus barna haja lehullott tiszta sima homlokára, sárgás bajuszát megpödörgette s szótalanul, de jókedvü arccal nézegette a rengeteg katonát, aki igyekezett hozzá töpörödni nagy szivességében.

— Hát lesz szerencsénk!

— Részemről lesz százados ur.

— Óh persze! A mi részünkről ... a lányok örülni fognak!

Zsolt szerette volna megkérdezni a lányok nevét; szerette volna megtudni, melyik az ő lánya a kettő közül, de a szíve megdobbant, elszorult s rettegett attól, hogy önként beszélni kezd róluk ez az ember.

Kezet nyujtott s olyan melegen rázta meg a kapitány nagy, puha kezét, mintha mindig a legjobb barátsággal éreztek volna egymás iránt.

Ki tudja, nem ő e az apja!

VIII.

Táncos léptekkel haladt tovább. Fejét a nyakába húzta, úgy fojtogatta le a kacagás vágyát.

— De mi az ördögöt nevetek én — kérdezte magától mosolyogva. — Hiszen még tegnap is mintha az orrom vére folyt volna. Olyan kedvetlen voltam, mint egy görög professzor... Nagyszerű, hát olyan nagy dolog, ha a dombtetőn egy leány áll? Míg élek, mindig nevetni fogok örömömben, hogy megláthattam?

Hangosan felkacagott, aztán tovább sietett.

Parasztlányok jöttek szembe vele. A kastélyból jöttek, ruhát vittek mosni a folyóra. Piros-tarka bő szoknyájuk fel volt a csipőre tűzve kétoldalt, festői képet adtak a galagonya bokros útkanyarodónál. Zsoltot rendkívül izgatta minden szép lány s mióta itthon van falun, nem tudott betelni a parasztlányok, menyecskék különös falusias szépségével. A könyvek mellett való éjjelezés, a komoly ambiciók és a munkás élet megőrizték a szerelemben való naivságot benne; nem tudott soha olyan közönséges lenni a nőkkel szemben, mint a többi fiatalember, ő

nemcsak megbecsülte a női szemérmességet, de nem is merte volna megbántani. Volt ugyan ennek az érzésének mélyebb erkölcsi alapja is, de az utóbbi években megszokta a cinikus modort s maga előtt is tagadta nemesebb okait, azt állította, hogy egyszerűen nincs meg a merészsége rá, hogy a nőkkel szemben ki is mutassa, hogyan érez irántuk.

Amint most húsz lépésre elhagyta a mosólányokat, meglepetve vette észre, hogy rájuk sem pillantott s meg sem rebbent az érzékiség benne, mint máskor. Mintha nem is lányok lettek volna.

Hangosan felkacagott újra.

— Úgylátszik ellenmérget vettem be! Más méreg már nem hat rám!

Nem gondolt rá tovább. Madarat tudott volna fogni — valakinek a kedvéért. S megnevetett minden görbe ágat, a lába alatt megsikló kavicsot s mindent, ami csak a szeme elé került.

Maga a vén kastély is mulatságos tanyának látszott előtte. A komondorok kellemes lomhasággal karikáztak elé, a vén kapus groteszk figura volt s a nagy kőcímeren vidáman fedezte föl a Dávidok örök jellemvonását: a komikumban gyökerező páthoszt. A címeren három vicsorgó tatár nevető törökfejre teszi féllábát egy vitéz s egyik kezében kardot, a másikban keresztet tart. Ez az ötlet most roppant komikusnak, valami igen nagyszabású torz tréfának látszott neki: a keresztért levágott fejek.

De semmire sem gondolt tovább egy-két másodpercnél.

Rohant fel a dolgozó szobájába, elővette a legjobb távcsövét, kicipelte a háromlábbal együtt az erkélyre, felállította s neki állott, hogy segítségével fölfedezze a világ középpontját: a fehér napernyős lányt.

Hatalmasat kiáltott örömében, mikor meglátta. Most indult haza a két lány, a falu felé. Egész tisztán ki lehetett venni, amint ott haladtak csöndesen, mint két libegő pille az úton.

Úristen! az a fehér, az a bársonyos fehér édes pillangó!

Ha az egyszer ide szállana, ide a szívére! És itt megtelepedném! Micsoda boldogság, milyen paradicsom virágzanék ki itt a köveken.

Zsolt fölpillantott s szeme előtt elkáprázott, átalakult a nagy világ, egy elmosolyodott képbe folyt össze. Az a kis pont a láthatáron, amelyet az előbb nagy pontossággal figyelt meg, végtelen távolságba veszett és észrevehetetlen része lett a mindenségnek. Megdörzsölte szemét; rövidlátó volt egy kissé.

A szíve elszorult, mintha kisiklott volna kezéből a boldogság lepkéje. Így olvad az egyén a mindenségbe ... Csöndesen, szelíden, jólélekkel elmosolyodott s az erkély párkányára könyökölve belenézett a távoli képbe.

— Ott vagy, ott vagy! — mondta magában meleg szívvel — ott vagy szépséges rózsaszálam! Milyen szép, milyen kedves így ez a világ! Tudom róla, hogy ott, ott mosolyog

egy harmatos bimbó. És rám vár! Édes bimbó!

A szeme nedves fátyollal borult be s azon át még káprázatosabbnak látszott a változatos, százféle zöld szinnel festett táj képe.

Aztán újra a távcső elé telepedett és kikereste azt az egy pontot, ahol egy kis fehér napernyő, mint a szellőben lebegő szirom halad csöndesen előre.

— Akármerre haladsz kicsi rózsaszirma — mondta Zsolt égő szemmel — idehoz, idehúz a delej, a mágnes, a szívem!

Behúnyta a szemét s már ott is érezte maga mögött, a háta mögött a legédesehb feleség ruhájának suhogását s kéjes, forró borzongás állította meg a szívverését.

IX.

Kacagó lázban telt el ez a másfél nap, ami hátra volt a találkozásig.

A fiatal urra senki sem ismert rá. Az intézőnek a szeme közé nevetett, mikor bemutatta az erdővágási tervezetet, amit hetek óta dühösen és indulatosan sürgetett.

— Mit szól hozzá, kedves Sorge úr — mondta — egy hónapja várok erre a tervre, hátha most én várakoztatok egy hónapig másokat?

S jóizűen nevetett, mintha tréfát mondott volna.

Rendkívül boldoggá tette, hogy a százados házába, jóformán a szobákba is be lehetett látni. Kitünő üvegje olyan pontosan megmutatott minden alakot, minden mozdulatot, hogy néha még a hangot is hallani érezte.

Látta, mikor délfelé megérkeztek a gyerekek. Egész csapat fiú; úgy ültek a kocsin, mint a raj.

A két leány ott fogadta őket az udvaron, hajadonfővel.

És Zsolt nagy fölfedezést tett. Amit eddig nem tudott eldönteni, most már tisztán látta: a nagyobbik leány a százados leánya s a kisebb,

„aki egyszerű családból való, de azért igen bájos leányka“, ez a barátnő. A nagyobbik leány minden fiút összecsókolt, emez a nagyokkal kezet rázott s csak az aprókat csókolta meg.

A Zsolt szivét jóleső öröm bizsergette; nem adta volna egy félvilágért, hogy a kapitánnyal nem kell családi viszonyba keverednie.

Sok mindent elmondott az az üveg. Egész jellemrajzot olvasott vele. Megismerte az egész családot olyannak, amilyen. S különösen a két leányt. Az az egy pillanatnyi összbenyomás, amit lent a dombtetőn szerzett, lassan, szépen részeire bomlott s tisztán kialakult, mint a reggeli szürkületből napfeljöttével a föld képe.

A két virág, a pipacs, meg a rózsa, számos igaz jellemvonásával tünt föl lelke előtt.

A család egész napon át kint volt a szabadban. Az udvaron nagy eperfák állottak, a kertben szőlőlugas volt s ezen a két helyen tartózkodott a két leány. Zsolt esküt mert volna tenni rá, hogy a rózsa nemesebb, tartalmasabb, vonzóbb egyéniség kettőjük közül. Látta, az apró gyerekek hogyan rajzanak körülötte, látta, hogy szedi rendbe őket ebéd után, ruhájukat megigazitja, kalapot tesz a fejükre, mintha anyjuk volna, míg a pipacs, aki piros blúzt vett föl, hogy a név még találóbb legyen, csak lebeg-libeg, játszik, hancurozik s kacároz köztük.

— Édes drágaságom! — mondta magában Zsolt, valahányszor újabb, nemes és szép jellemvonást fedezett föl a maga gyönyörűséges rózsájában. Meghatva konstatálta, hogy soha

élőlény ilyen közel nem volt még a szivéhez, mint ez az idegen leány, akit egyetlenegy pillanatig látott. Gyakorolta magát benne, hogy behunyt pillákkal idézze lelke elé azt a jelenetet, amint gyönyörű képét először meglátta. Azt a méltóságos, mégis egyszerü, nemes és közvetlen, szépséges, frissen, harmatosan csillogó arcot . . .

Mikor az est leszállt, akkor is ott maradt s szemüvegen át elnézte a nagy kúria vibráló lámpafény csillagait. S meleg szeretet áramlatát küldte a boldog hely felé, ahol az élet angyala álomváróan feküdt képzelete szerint. Pedig a kis Virág akkor már otthon volt a nénijével, aki erősen zugolódott, hogy elhanyagolja őt.

Zsolt nem látta, Virág miként von vállat a nádfödeles kis házban, az öreg néni pusmogására. Virágot csakugyan jobban érdekelte a barátnője eleven családi köre, mint a saját dirmegő-dörmögő, békétlenkedő öreg nénije, akinek tetszett ugyan, hogy ebben az unalmas faluban a huga révén legalább szoros összeköttetésbe kerül a századossal, meg a víg társasággal, de nem szerette, hogy ő mégis úgy háttérbe szorul, mint általában az öreg s fiatalok közt.

— No és te nem is mondanál semmit anyádról, meg otthonról.

— De mit mondjak, Mari néni? Hiszen nem is voltam otthon; a vizsga után rögtön fölpakolt bennünket kapitány bácsi és ide hozott.

— Hát akkor a vizsgáról beszélj. Hogy sikerült?

— Jól! Mit mondjak még?

— Ugyan eredj, milyen vagy te. Én csak itt magamba vagyok egész esztendőben, hogy majd megölöm a fejem és nem akarsz most sem beszélni valamit.

Virág kinosan érezte, hogy oda kellene szaladnia kedves jó Mari nénijéhez, megcsókolni, csevegni neki, hisz tudja mennyire szereti őt és mennyit áldozott érte; az egész rokonságban csak ő érte! És mennyit! Nála nélkül nem is tudott volna végezni! De mégis képtelen volt egy szót is szólani, csak ült hallgatagon egy kemény széken s himzett zsebkendőjét tépdeste, simogatta, hajtogatta. Ő nem tud naiv, csacsogó-ficserékelő lenni, mint Piroska; ő olyan természetű, hogy őt kell körültáncolni s beleheccelni a játékba, mulatságba, kacagásba. Úgy sajnálja, úgy restelli s mégse tudna egy szót sem szólani.

Az öreg néni földuzta vékony, összeszorított száját, két kezét összekulcsolta az ölében s kedvetlenül bólogatott; úgy ült az ócska diványon.

— Na, vesd meg az ágyat, menjünk aludni mondta végre.

Virág megörült ennek a szónak, mint a megváltásnak. Gyorsan fölállott s hozzáfogott ágyat vetni. Az óra unalmasan verte: tik-tak, tik-tak.

Egyszer csak hangosan fölkacagott a lányka. Az öreg néni, aki már vetköződni kezdett, sandán nézett oda.

— Hahhaha — ült le az ágy szélére Virág s úgy kacagott, a könnyei is megeredtek.

— No és mi az?

— Mackó . . . a kis Mackó (a százados legkisebb kétéves fia) ma este, mikor lefektettük Piroskával, már nagyon álmos volt és nem birt sehogyse kibujni a ruhájából, az pukkasztó volt! . . . és azt mondja a végén: Virád néni, teszék nekem ojan juhát vajni, mint a tisz kutyusznak van téjen. — Milyen a Macóka? — kérdem tőle. — Czak a haszán van két domb . . . Hahhaha! . . .

Az öreg néni, szegény, kapott mindenen, ami föleleveníti és beszédre birja a hugát s erőltette, magát, hogy ő is nevessen rajta.

— Olyanok a gyerekek, olyan furcsákat mondanak néha, majd meghal az ember — szólt — az én Karcsim is, mikor kicsi volt, azt mondja egyszer, hogy: Mama, add ide a puskát. — Minek az Karcsikám? — Lelövöm a héját, mert elviszi a csirkét. — Ó kis fiam, kicsi vagy te még, téged is elvisz a héja, ha meglát, mint a csirkét. — Nem visz engem, azt mondja a Karcsika, látja a sapkámról, hogy fiú vagyok, nem vagyok én csirke.

A néni felnevetett a régi emléken, amit ezerszer elmondott már.

Virág egy percig élvezettel hallgatta el a jól ismert, kedves családi adomát, aztán hirtelen, váratlan kitört az előbbi kacagása; a párnára borult, úgy kacagott.

— Czak a haszán van két gomb! — ismételte fuldokolva, belepirulva.

A néni ujra bosszús lett s mérgesen dobálta le magáról a ruhát.

— No és az olyan nevetséges. Neked már csak azok a Lázár gyerekek a nevetségesek! Csak! . . .

És kiduzzasztva fogatlan ajkait, fujt és sietve bebujt az ágyba; befelé fordult a falnak, pedig a baloldalán sose tud aludni,

Ezt mind nem látta Zsolt, de ha látja is, csak egy, egyetlen egy dolog ragadja meg belőle a figyelmét, az, hogy a kis Virágnak egyetlen pillanatra sem jut eszébe, hogy ma a dombtetőn egy sovány, bámuló szemü, igénytelen fiatalembert látott.

X

— Már igazán baj van — mondta Zsolt félhangosan reggel, amint talpra ugrott. — Ha már én sem tudok aludni, az nagy baj!

Maga sem értette, mért öltözött föl olyan gyorsan, míg máskor pongyolában szeretett reggelihez ülni s csak nagynehezen szánta rá magát az öltözködés alaposabb végrehajtására.

Gyorsan megmosdott, rendbeszedte dús, barna haját, amelyről jól tudta, hogy az egyetlen szokatlan szép rajta. Sőt, amit igen ritkán tett, kikötötte szőke bajuszát is, amely rendesen csapzottan hullott ajkára.

Amint készen volt, sietett ki — a messzelátóval.

Mosolygott magán.

Fölállította a távcsövet. A Lázár portán még minden csöndes volt.

Lassan teltek az órák, már hat, hét óra, még mindig üres a kapitányék udvara. Végre megjelennek a cselédek. Félnyolckor félig öltözötten kiszaladnak a gyerekek, erővel kell őket becipelni, utánuk a nagy leány, a kapitány leánya is kijön. Ejha! ingvállban, fehér válla idáig

fénylik, szőke haja lelóg a háta közepéig. Zsolt megremeg, ha ő is kijön! Biztosra veszi, hogy ő nem így lép ki. Azt a szépséges, tökéletes jelenségét nem tudja semmiféle lazasággal elképzelni, csak teljes toiletteben és harmonikus lélekkel.

Végre nyolc óra tájban összegyülnek a lugasban reggelizni.

Zsoltot rendkívüli meglepetés éri. Ő nincs közöttük, Hol van? A szivébe nyilal. Beteg.

Csakugyan a barátnője sűrűen besiet a házba, hozzá? Ah, micsoda kegyetlenség, hogy ilyen hamar kijön, egyáltalán, hogy nem marad bent vele! Közönyös, szívtelen nép, haszontalanok, lelketlenek, gyülölni valók.

A nyugtalansága egyre nő, mert látja, hogy reggeli után mindenki szétoszlik, zavartalan jókedvvel tölti az idejét s egyáltalán nem látszik, hogy a szegény beteggel törődnék valaki.

Mélységes fájdalom szorítja el a Zsolt szivét s ezerféle kombinációt fűz a föltevéshez. És most érzi, hogy annak a leánynak elvesztése, akit csak egyetlenegyszer látott, akkor is csak egy pillanatig, de akihez úgy hozzáfűzte már magát, hogy közelebb érzi a szivéhez, mint az egész emberiséget, ennek a lénynek örökelaluvása mélységesebb gyász volna reá minden mások halálánál. És megérzi a hindu asszony érzését, aki a máglyára lép a férje holtteste mellé, megérti az örök bánatot és örök gyászt s bizonyos igaznak vallja, hogy soha e világi életben másra nem lesz gondja, gondolatja, ha őt elveszti . . .

Egy hosszú délelőtt emésztődésben, oktalan és vad vergődésben úgy érzi, egy életre való hatást gyüjtött. Ezt a mai napot soha sem fogja elfelejteni, mindenkor ez lesz szerelmének legnagyobb bizonysága, mert a mai rettegő bánata egy pillantás fenséges boldogságából ered. Könnyű azért az ember szivének, ami benne vagyon már-már foglalatban. Misztikus és magasztos érzésnek találja ezt a mostanit, egy álomképért, az életboldogság egyetlen sugaráért. S büszke volna rá, ha ezt a keresztet holtig kellene viselnie. Úgy tetszenék neki, nem halhat már meg boldogtalanul, úgy rémlenék, joggal vezekel az elmult élet boldogságáért.

És mindezt az erős délelőtti napsütésben érzi át.

Tizenegy órakor az öreg Kata lép ki hozzá az ajtón. Zsolt szigorúan nézett rá, mert különös, magánosságra vágyódó kort élt s nem tűrhette, ha a cselédek körülte motoznak. De most megörült. Reggelihez hívta az öreg asszony. És ő meglepetve vette észre, hogy minden bánata és ijedtsége mellett hatalmas étvágya volt. Szinte restelte.

Ruganyos léptekkel sietett ki újra az erkélyre a reggeli után.

Ahogy belenéz a finom üvegbe, első pillantása őrá esett. Ott állott az udvar közepén s a legkisebb gyerek röpült a karjába. Fölkapta és hajadonfővel vidáman táncolt vele.

Zsolt szörnyen megzavarodott.

Eszerint nem beteg. Nem, itt valami titok

lappang! Megzavarodott s alig tudott gondolkozni. Csak nézte, nézte azt a fehér kis alakot, a messze udvaron, amint a parányi gyerekkel táncol s amint köréje gyűlnek a többiek is és mindnyájan igen jókedvűek, kacagnak, zsivajognak.

Zsolt nem látott tovább semmit, a szeme nedves lett, az öröm könnyétől.

Mintha újra valósággá lett volna a boldogság álma.

Úgy sajnálta, de olyan nagyon, hogy nem hallhatja azokat az együgyű, kedves, édes szókat, amivel az ő édese lebilincseli még ezeket a vásott kölykeket is, ezeket az apró fenevadakat.

XI.

Pedig azokat csakugyan érdemes lett volna hallani. Nincs kedvesebb, bájosabb jelenet, mint a fiatal leányok vígsága.

A kis Virág, amint a szép vasárnap reggel fölkelt, megbékítette a nénijét, mert elmesélte egy csomó iskolai élményét. Bántotta a lelkiismeret, hogy az este úgy megbosszantotta s jóvá akarta tenni a hibáját. Könnyű volt; a jó öreg néni minden szavát úgy vette, mint az ajándékot. Délelőtt templomba mentek, onnan Piroskáékhoz sietett.

— No és te mindig csak ott fogsz ülni? — kérdezte a néni, amint a templomnál elváltak.

Virág nevetett és vállat vont.

— De ebédre ott ne maradj! — szólt rossz előérzettel a néni, aki telhetetlen volt a huga társaságában. — Úgyis átmegyünk délután — folytatta szokása szerint az orra alól pusmogva — ne ülj mindig náluk, velem is lehetsz egy kicsit!

Virág megigérte, hogy hazamegy ebédre s azután repült, mint a madár a vidám ház felé.

Ott nagyban folyt a délutáni vendégeskedés sok előkészülete. A századosnak volt egy

derék szakácsnéja, a Mari, aki már öt éve nála van s különösen mióta meghalt a felesége (csaknem három éve ennek), egyedül viszi a háztartását. Minden rá van bízva, de Piroska folyton be-bekukkan s tréfából olyanokat „sóz“ neki, hogy komolyan is elég.

Most is ott asszisztálnak mellette Virággal együtt s Piroska folyvást beszél:

— De jó legyen a kalács, Mari.

— Jó lesz, kisasszony, jó lesz.

— Jó is legyen, mert mind magába tömöm, ha nem sikerül, osztán levonom a béréből . . . Hallja, nem jól dagasztja azt a tésztát maga, nem simogatni kell azt; így dagassza, mint én a maga hátát . . .

Harsogó kacagás lesz a játékból; Mari is megáll s percekig nem tér magához a hahotából.

Végre Piroska hozzájut ahhoz, aminek a kedvéért bekukkant; kinyitja a spájzt s néhány befőttes üveget hoz ki; fölbontja, üvegtálba önti a pompás barackokat, meggyet, diót; tizóraira készíti a gyerekeknek s maguknak. Közben egyre cseveg.

Mari, szorgalmasan dagasztván a fehér tésztát, a sarokban üldögélő morcos kis fia érdekében szaporán pislog a befőttosztás felé. Nagy buzgósággal szokta készíteni a befőttet, hogy legyen elég, ha a család hazajön s mikor a befőzésről van szó, rengeteg szükségletei vannak; ám ez a borzasztó pusztítás, ami itt megindult, megrémíti s szentül és irigyen elhatározza, hogy legalább amit lehet, ő maga fog

megenni a kis fiával együtt, akit úgy tart itt maga mellett a konyhában, mint egy hízó malacot — Végre is nem állja szó nélkül. Takarosan hátrakötött, piroskendős fejét fölveti s kihúzván ujjait a tésztából, amely utánanyúlik, nevetve, de mégis hosszú arccal kérdi:

— Hát nekem, kisasszony, semmise jut?

— Hogyne, Mari! Magáé a papirossa!

Virág hangosan fölkacag; őt kissé izgatja a Mari kapzsisága, amit két nap alatt kitapasztalt s igen kedvére való a felelet. Ámbár csak tréfa az egész, mindenki tudja, hogy a kis fekete kölyök, aki a sarokból bámul nagy, koromszínű szemével s akire Isten tudja, hogy tett szert a lányasszony-anyja, nem szenved rövidséget itt, a tékozlás mintaszerű hajlékában.

XII.

Zsolt ebédután gondosan felöltözött. Soha még ilyen aprólékosan nem tervezte ki a ruháját, mint ma. Valaki azt mondta neki, hogy kékes szemeihez jól illik a kék nyakkendő, ezért kiválasztotta a legszebb kék selymét s vadgalambszínű, könnyű nyári ruhát vett. Ahogy az állótükörben jól megnézte magát, úgy tetszett neki, hogy vídám, boldogságtól csillogó arca ma, lehetetlen, hogy föl ne tűnjék annak, akinek egész lelkét meg akarja ragadni.

De ettől a gondolattól megijedt. Igazán még nem is vetett számot magával. Nem is tudja elgondolni, hogy áll az ügye ott, ő előtte! Vajjon tegnap a dombon észrevette-e? Föltünt-e neki? S azóta gondolt-e őreá az a lány? . . .

Újabb ok, egy félnapi töprengésre.

Már három óra; ha a százados hívását komolyan veszi, mennie kell.

Még egyszer lenéz a messzelátón.

Az udvar üres, nincsenek idegenek. Hirtelen mohó kívánság szállja meg. Most kell mennie, hogy első legyen, most, míg nincs más; mindig azé az elsőség, aki hamarabb toppan be . . .

És mégsem tud mozdulni. Röstell úgy rohanni, talán rendben sincsenek, alkalmatlan volna. Majd egy óra mulva.

Nemsokára kocsi áll meg a kapu előtt s idegenek szállnak le róla; két tiszt, meg egy hölgy.

Elfacsarodik a szíve! Ó, ő, a gyáva. Az egyik tiszt igen fiatal, bizonyosan valami kikent-kifent hadnagyocska, aki nagyon jól ért a szóhoz, a bókhoz, könnyen meg tudja fogni a tapasztalatlan, naiv leányok szívét...

Csak emészti magát száz, meg száz haszontalan gondolattal és nem mozdul az üvegtől, a kényelmes székről.

Egyremásra gyűlnek a vendégek és telnek a negyedórák. Már több férfit lát, katonai és polgári ruhában. A lugasban női társaság ül, a százados mutogatja gyümölcsös kertjét, szőlőjét, az istállót. A leányok kart-karba öltve, vídáman vezetik a fiatal urakat a lombok alatt, a kert utain...

Zsolt lankadtan dől hátra. Nem, nem, ő nem való emberek közé. Legjobb, ha ki sem mozdul hazulról, a barlangjából. Legjobb neki embert nem látni soha. Mit csinál ő női társaságban, mit beszélne leányokkal? Hisz ő mindig a csöndes sóvárgó szerepét játszotta és jól tudja, hogy sohasem lesz könnyed és friss. Az ő elméje csak arra való, hogy nehéz, nagy problémákat oldjon föl könnyűkké, tisztákká, hamar megérthetőkké, arra nem, hogy a könnyedséget, a fölszinest tegye mélységessé. Ő a súlyos viták hevében tud tetsző és kellemes lenni, a

kisded csevegés az ő nyelvén zavaros, érthetetlen, fárasztó lesz.

Áhító vággyal s tönkrelankadt erélytelenséggel nézte az üvegen a zsongó, mozgó társaságot, amely lassan benépesítette a tágas, szabad, kiugró nagy tornácot, a lugast, a fák alá kirakott asztalok árnyas székeit s a kert útjait. És most még kevésbé tudta rászánni magát, hogy elmenjen.

Már teljesen megnyugodott, hogy nem is megy el, mikor sajátságos mozgolódást vett észre. Mintha ő rá mutatott volna föl, ide a kapitány. Mindenki erre fordult és szemmel-látható volt, hogy a kastélyt nézik s nyilván ő róla beszélnek.

— Megyek! — mondta hangosan s még egyszer belenézvén a finom műszerbe, megkereste a társaság legdrágább kincsét s lázba gyúló arccal látta, hogy az is idenéz. Szinte találkozott az üvegen át a tekintetük.

Mikor a társaság elfordult tőle, hamar fölszedte a látcsövet, bevitte dolgozószobájába, még egyszer lekefélte s körülnézte magát, sétapálcát vett elő és ment.

XIII.

Nagy riadallal fogadták.

A házigazda, mint különösen kedves és becses vendéget hordta sorba. Mindenkivel kezet fogott s zavaros szemmel jóformán tájékozódni sem tudott.

Zúgott a feje, káprázott a szeme és hallgatta a sűrű megjegyzéseket a szép időről, a kedves házigazdáról, a jó termésről. Egy idegen százados hamar karoncsipte s a borkezelésnek valami új módjáról kezdett beszélni. És ő hallgatta, mosolygott s tisztán tudta, hogy kívülről nyugodt embernek látszik, bár belülről iszonyú nyugtalanság gyötri.

Sehol sem látta Őt.

Piroska, akivel már megtörtént a kölcsönös bemutatkozásuk, kacagva, hajlongva, mint a szélingatta tavi fűz, jött feléje egy fiatal leánnyal és kiszabadította őt a borász katona rabigájából.

Nem ővele volt, nem a harmatos rózsával, valami idegen, hétköznapi kis leány volt a karján, akinek olyan szőke volt a haja, mint a megázott árvalányhaj.

— Hát maga nem unja magát abban a bagolyvárban? — kérdezte Piroska.

Zsoltnak a segítségére jött a vitatkozó szelleme, amely ha szóra nyitotta a száját, rögtön uralkodóvá lett rajta s kellemes, enyhén derült és enyhén maliciózus ötleteket diktált neki.

— Nem tudja, hogy a baglyok és a sasok egyedül szeretnek lenni? — mondta mosolyogva.

— Én nem tudom — felelt Piroska sajátságos kötekedő hangon — mert én mindeniket csak a természetrajzi képekről ismerem, de te talán tudod? — fordult szerény kis társnőjéhez — te bizonyosan meg is tanultad a szöveget is,

A szürke kis leány zavartan mosolygott, de nem szólt.

— Virág tudja! Majd tőle megkérdezem s akkor válaszolok magának — folytatta frissen Piroska.

— Maguknál ilyen tudós virágok is vannak? — szólt Zsolt, hogy mondjon valamit.

— Csak egyek kérem, csak egyek! De annak aztán nincs párja az egész földön.

Zsolt meghajtotta magát, már tudta, hogy Róla van szó.

— Kisasszony! — kiáltott a tornácról Mari, a szakácsné.

— Addig elmélkedjék ezen, micsoda virág lehet az, míg visszajövök! — nevetett Piroska és nagyon boldog volt, hogy valakit megint sikerült megfogni barátnője nevének rejtélyével.

Elszaladt. A másik leány igen megijedt, hogy egyedül maradt ezen a nagy világon.

Olyanformán nézett Zsoltra, mint a bárány a farkasra, ha a pásztor ott hagyja a fenevad orra előtt. Könyörgött a szemével: „jó farkas, ne falj fel rögtön".

De Zsoltnak eszeágában sem volt efféle merénylet.

— Ki az a virág? — kérdezte az ijedt leánykától, aki habozott, ne szaladjon-e utána Piroskának. Nem tudta mi illik? Most, hogy a kérdés erős szála idekötötte, rebegve így felelt:

— Kis Virág, aki együtt végzett Lázár Piroskával.

A Zsolt szeme lobbot vetett. Nemcsak a megértéstől, hanem mert megjelent előtte, akiről beszéltek. Maga Virág. Egy pillantással fölitta képét, amint csipkés fehér ruhájában, hoszszú szoknyájában, amelyhez még nem volt hozzászokva, eléje lebbent. Hajlékony, arányos, bájos volt; mosolygó kedves arca, egészen tearózsa szinű, nagy sötét szeme csillogott a vékony íves szemöldök alatt; barna haja lazán, kellemesen volt föltéve sima, nem magas, gömbölyü homlokára.

— Zsorzsi! — mondta megkapóan fölzendülő tiszta szívhangon — jöjjön egy kicsit segíteni.

Georgihoz szólt, de a Zsolt szemébe nézett, aki mámorossá lett ettől a pillantástól.

Gépiesen előlépett, szabályosan meghajtotta magát s bemutatkozott:

— Dávid Zsolt!

— Már mondta egyszer! — szólt nevető

arccal Virág, bólintott a fejével, karonfogta Georgit s lebbenő léptekkel sietett vele.

Zsolt megdermedve nézett utána.

Hogyan! ő már egyszer bemutatkozott s nem ismert volna rá!

Ugy érezte, hogy a szépséges leány hangjában éles gúny volt és a szégyen pirossága öntötte el az arcát.

— Ah bizony, Virág nem szép leány! — szólt mögötte egy furcsa idegen kiejtésű női hang.

Visszanézett s egy éles tekintetű, igen figyelmes arcú öreg asszonyságot pillantott meg, aki két urinővel jött feléje s akit ezért a szaváért rögtön meggyülölt.

— Ezt csak mondja, kedves néni — szólt a másik hölgy, egy szapora beszédü kövér nő. — Ezt csak a nagynéni mondja! A nagynéninek szabad ilyet mondani!

— Úgy? Hát ez a hölgy, ez a kedves öreg hölgy a Virág nagynénje? Zsolt rögtön igen megszerette őt s jól látta az arcán a hugáért való büszke rajongást.

XIV.

Zsolt kétségbeesve vette észre, hogy telnek a negyedórák s ő kínos töprengésekbe süpped. Virág már egy órája jön-megy a szemeláttára és úgy viseli magát, mintha sejtelme sem volna róla, hogy itt van az a férfi, aki egész életére mindenségévé kell, hogy legyen.

Zsolt babonásan gondolt rá, hogy ez rossz előjel; nyugtalanság fogta el, ha az első pillantás nem volt a leányra olyan hatással, mint az őreá, mit várhat a jövőtől?

A szerelmet tegnap óta olyanformán fogta föl, hogy egy pillantásra kipattan valami szikra a két szívből, összeolvad valami áramlat s attól kezdve az élet végeig egymáshoz köti a két szerelmest. Az életét merte volna rátenni, hogy ez a leány a tegnapi napot, az éjjelt, a mai délelőttöt hajszálig olyan rettenetes, megemésztő nyugtalansággal élte át, mint ő és mit kellett tapasztalnia? Virág friss volt, üde, érintetlen; nem borult egy nap alatt a szerelem dús virágjába, éppen olyan csukott bimbó volt, mint tegnap reggel. Csupán ígéretes bimbó, nem kész, odahajló virág.

Nem foghatta föl, hogy lehet ez. De mikor bizonyossá lett benne, hogy közeledésére a lány semmit sem érez, hogy ha közönyösnek látszó, bár lázzal lihegő szót szól hozzá, amaz udvarias, fesztelen közömbösséggel s rendesen kissé támadó módon tud rá válaszolni: akkor megállott a szive dobogása és azt kérdezte magától, él-e ő, vagy alszik? eszes ember-e, vagy valami tébolyodott? áll-e igazán a természettannak valami törvénye, avagy üres szóbeszéd, amit a fizika tanít?

Jó sok idő telt el, mire odáig józanodott, hogy megengedte annak a lehetőségét, ami valósággal megtörtént.

Tehát beleszeretett ebbe a leányba. Ez tény, letagadhatatlan, kikorrigálhatatlan valóság. S a leány észre sem vette őt! . . .

Ez így nem maradhat az örökéletig! Amilyen bizonyos, hogy ő egy életre megszerette ezt a kis leányt, olyan igaz, hogy az életét is rá fogja áldozni, hogy a magáévá tegye.

Keze ökölbe szorult és sötétlő szemmel gondolt rá, hogy meg kell hódítania,

Ez a gondolat roppant terhes és fanyar volt neki. Ismerte már magát, tudta, hogy a képzelete kitünően meg tud mutatni minden utat-módot, amellyel bármilyen célt el lehet érni, de a végrehajtásra képtelen. Mihelyt tenni kell valamit, elbágyad, ellankad és a legegyszerűbb eszközökhöz sem tud nyúlni. A politikában is csak két tulajdonságától várt sikert: nagyszerű kigondoló, tervcsináló fantáziájától és

erős szónoki tehetségétől. Amit ezzel a két képességével nem tud megcsinálni, az elveszett rá nézve.

És most a szerelem rég ismert fogásait kell elővennie. Hódítani az asszonyt, — mutogatni olyan tulajdonságokat, melyek örök idő óta hatással voltak a nőre!

Zsolt iszonyatos fájdalmat érzett. Nem, erre nem képes. Ilyen áron sohasem nyeri meg a leányt s ha más módja nincs, ha saját lelke önkénytelen megérzésére nem rohan feléje, ha magától nem hull ölébe a siker, akkor nincs más hátra, mint elvonulni sebzett szivével az erdőkbe, talán az életnek a minden rengetegnél zordabb vadonába s elveszni észrevétlenül.

Óh pedig, hogy utálja ezt az erdőt: az életet. Undort érez, amint körültekint s olyan magánosan állt itt a zsivajlók között, ahogy csak a lelke csigahéjába visszahuzódó ember tud egyedül maradni.

Egyik csoporttól a másikhoz dobálta a véletlenség szele, de olyan üresen bámult a hozzá beszélő emberekre, hogy amint tovább ment, azok összesúgtak: „bolond ez!"

— Hát maga, Dávidka, mit kóvályog, mint a kerge barika? — kérdezte Piroska szokásos furcsa modorában, csodálatos bizalmas szépségével és naiv csengésű hangjával tevén jóvá a nagy gorombaságot.

Zsolt belenézett a leány tisztavizű kék szemébe s megérezte, hogy ez a leány segítségére lesz és rögtön bizalom gerjedt iránta a szivében.

— Vagy elvesztett valamit? — folytatta a leány a heccelő kérdezősködést.

Zsolt kényszeredett mosollyal intett igent.

— A szivecskéjét? Na, ez érdekes! Hallod Virágcsa, gyere csak, gyere — s már utána is szaladt, elfogta röptében s erővel idehozta — ez neked való, hallod, ez az úr elvesztette a szivét és kétségbe van esve, hogy senki sem találta meg.

Dávid Zsolt azt hitte elalél, annyira rajtakapva érezte magát és mégis hálás volt Piroska iránt ezért a konfidenskedésért.

Virág mosolygott és figyelmesen, ártatlanul nézte Zsoltot. Ő egyáltalán nem tudna ilyen kényes tréfákat mondani. Szüzies szemérem tartóztatja s józan, egyszerű észjárásához nem illik, hogy tréfát csináljon abból, ami komoly.

— Az én szivem! — szólott Zsolt, aki megint visszakapta elméje rugalmasságát, amint szólni kezdett — azt ugyan nem igen sietne megtalálni senki.

— Miért? — kérdezte komolyan Virág, mig Piroska vidáman s szinte helybenhagyóan nevetett. — Maga nagyon jó fiunak látszik.

— Én? — s meghült Zsolt ereiben a vér az örömtől.

— Maga igen becsületes és okos ember lehet.

Zsolt csak nézte merő szemmel, hogy majd elnyelte a leányt.

— Csak egy kicsit extra! — tette hozzá Virág; mert ő igazán nem szeretett semmit ami „extra“.

Zsolt nevetett, jólesően érintette ez a megjegyzés. Amit a vidéki társaságban ezzel a szóval jellemeznek, a szokatlan, különc, feltűnő egyéniség és modor neki tetszett.

— Miből gondolja, hogy „extra“ vagyok?

Virág elnevette magát s vállat vont.

— Látom.

— Hát ez nem elég extraság — kottyant közbe Piroska — hogy elveszti a szívét s idejön valakit keresni, aki megtalálja.

Zsolt különösen nézett rá, mintha ki akarná olvasni a szeméből, vajjon mindent tud ez a leány?

— Piroska! — kiáltott az apja, aki szakácsköténybe öltözve, ingujjban, nagy ambicióval ügyelt, hogy a hosszú nyársra szúrt kerek húsdarabok hengere, a zsiványpecsenye, kellően piruljon a jó parázstüzön.

Piroska rögtön szaladt, de még visszaszólt Virágnak:

— Kisvirágom szórakoztasd ezt az urat! félek, ha még te is itthagyod, gyógyithatatlan buskomorságba esik nálunk.

Mindhárman nevettek. Zsolt egyáltalában nem volt tisztában vele, tudatosan beszél-e ilyeneket Piroska, vagy csak az ő megsebzett szive érzi találva magát minden szótól.

Egy fa árnyékában állottak; a lombok közül sárgás napfoltok estek a Virág hófehér ruhájára; az arca tüzelt a melegtől és az életkedvtől s finom kreolszinű bőrén lehelletszerü gyöngyöcskék ragyogtak. Zsolt a fa tövében

állott, ahol egy nyomnyival magasabb volt a föld s maga mögött érezvén a fa védő oszlopát, nagyobb önérzettel nézett a szép leányra. Virág csak egy parányival volt alacsonyabb nála, úgy, hogy Zsoltnak szüksége volt annyi emelvényre, hogy fölül érezze magát a lány szeme pillantásának szintjén. Jól megnézte ezt a formás kis fejet, amely az ügyesen arányosan fölrakott haj alatt kedves, nagyon kifejező arcocskát tárt elé. Az öreg néni szavára gondolt, hogy „Virág nem szép leány“ s egy pillanatra igazat adott a néninek. Lehetnek, akik nem látják őt szépnek. És ő maga is, amint egy píllanatra lehunyta a szemét, hogy előidézze a tegnapi képet, igen nagy különbséget vett észre a közt a villanásszerü harmatos rózsa közt, amely kitörülhetetlenül rajta maradt lelke tükrén s e között a húsból-vérből való, eszes arcu, figyelmesen néző csinos leány között.

— Mondja kisasszony, miért tart extrának? — kérdezte Zsolt.

Virágot kellemetlenül érintette a „kisasszony“ megszólitás, amiben bizonyos ledegradálást érzett.

— Nem elég, hogy úgy jár-kél itt, mintha senkivel sem törődnék? — amint ezt kimondta, megijedt a merészségétől. Tegnap óta többször beszéltek előtte erről a fiatalemberről, aki a környék leggazdagabb földesura s a bácsi nagy dicsőitéssel emlegette, milyen okos, tanult, nagy ambiciójú ember. Abból miniszter lesz! Csak egy kicsit bogaras! Virág tulajdonkép igen

kiváncsi volt rá s eddig csak az illendőség kedveért kerülte ki. Látta, hogy a nagyuri ifju senkivel sem foglalkozik, nem akarta, hogy ő is valami visszautasitásfélét kapjon. Különben is polgári kis világjára való gőgből, bizonyos fokig lenézte a nagyurakat, csak mert ezek más világból valók.

— Én ugy járok-kelek? — ragyogott föl a Zsolt szeme. — Higyje el kisasszony, pedig van akivel törődöm . . . Igaz, nagyon kevesen vannak, nagyon kevesen — azazhogy az emberek együtt, mint tömeg, nemzet, emberiség roppant érdekelnek és nagy életföladat volna rám, ha a javukra működhetnék, de az egész óriási emberiségből, amely a földet lakja, engem személyesen csak egy pár lény érdekel s a lelkem legbensőbb valóságát egy, csak egy foglalja le.

Azt hitte, mindent megmondott s Virág is azt, hogy mindent megértett. Nem tudta, boszszantsa-e őt, vagy kitüntve érezze magát. hogy ép neki tesz célzást arról, hogy már szerelmes,

Kis ideig hallgattak. Zsolt odaadóan nézte Virágot, ez pedig karcsú karjával fölnyult a feje fölé s lehuzott egy hajlós fiatal ágat. Ezt tartotta, mintegy ebbe kapaszkodott, hogy az egyensúlyát s helyzetének nyugvópontját föntartsa.

— Mondja, nem terhes nagy úr lenni? — kérdezte Virág váratlanul s nem reflektált a fiatalember előbbi szavaira,

— Tessék? — állott el a Zsolt szive,

s mélységes kiábrándulást érzett. Hát csakugyan vége a világnak? Még ezzel sem tudta fölidézni azt a villamos áramot? Hogy tárja föl magát még nyiltabban? . . . Ha tudta volna, hogy szavai ép az ellenkező hatást érték el s a Virág szivecskéje most már véglegesen s olyan szépen elzárult előtte, hogy abba még a sejtelem sem férkőzhet be többé, nem annak a nyers megérzése, hogy: ő, Kiss Virág, az az egy e földön.

— Mindenki csak arról beszél, hogy maga komoly ember s borzasztó nagy úr; legalább az lesz.

— Nagy úr? — Zsolt igen-igen kicsire érezte összezsugorodni az önérzetét.

— Mi ugy nézzünk föl magukra politikusokra, mint félistenekre. Nem is hiszem, hogy magával is olyan nyelven lehet beszélni, mint más közönséges halandóval. Hiszen maga nem ember, hanem képviselő! Magához csak bélyeges folyamodványban szabad szólani.

Zsolt mosolygott, érezte a jótékony gúnyt, ami a lány hangjában volt, de amely nem vágott elevenbe, csak úgy borzolta a viz szinét.

— Még nem vagyok képviselő, még nem kell bélyeg a folyamodványra — mondta s oly melegen mosolygott, olyan visszahuzódó gyöngédséggel, mint mikor az óriás az apró emberrel beszél s mindent elkövet, hogy ne vegye észre senki a nem tőle függő különbséget, amelyről azonban nem mondana le semmi árért, mert becsüli, mert örül neki, büszke rá.

— Kész a zsiványpecsenye! — hangzott a jelszó.

— Jöjjön, majd én gondoskodom magáról — szólt nevetve Virág — ha már ilyen kegyes. Itt vigyázni kell ám, hogy jó falatot kapjon az ember; ahhoz maguk nem értenek, ha még olyan félistenek is.

— Minél jobban az valaki, annál kevésbé... — mondta Zsolt.

— No, akkor maga abszolute nem ért hozzá — vágott vissza Virág.

— Igaza van, én abszolute nem értek hozzá.

— Milyen önhitt! Ne gondolja, hogy előttem félisten! Ó, maguk is ép olyan gyerekek, mint mi, csak affektálják a komolyat.

— Én sohasem affektálok.

— Nem, láttam az elébb.

— Mit?

— Úgy járt itt le s föl, mint egy álomkóros. Persze így illik egy leendő törvényhozóhoz, aki mindig nagy gondolatokba van elmélyedve. De ha egy leány, akármelyik! megszólitja s nagy kegyesen arra méltatja, hogy három percig foglalkozzék vele, akkor már vége a méltóságos arcnak . . .

Zsoltnak kitágult a szeme.

— Bocsánat, nem akármelyik leány előtt! — mondta.

— Annál csúnyább! Ez nem illik igazi férfihoz.

— Hát mi illik?

— Azt nem mondom meg! — Ezzel előre

sietett s örült neki, hogy így rápirított; tessék, egy perccel ezelőtt bevallja neki, hogy szerelmes valakibe és mégis csapja a szelet. Ohó, híres, nagy urak, nem fogunk játszani a szegény ember leányával.

Tetszett neki, a kicsi kis Virágnak, aki csak most szabadult ki az intézetből, a szigorú rend, csönd és szemérmetes hazugságok világából, hogy ilyen szabadon és fesztelenül tud beszélni egy igazi nagyvilági férfival. Egész beleszédült ebbe a jó érzésbe. És Zsolt meg ő vele lakott jól; mire a zsiványpecsenyére került a sor, nem volt rá egy csöpp étvágya sem.

— Jöjjön, Dávid úr, gyere Piroska, ide letelepszünk, itt nagyon jó lesz.

A nagy cseresznyefa alatt volt egy kis fehér kerti lóca, arra ültek. Zsolt egészen természetesnek vette, hogy Virág ilyen bizalmas hozzá. Az ellenkezője lett volna furcsa és szomorú. Piroska nem soká maradt mellettük; mondott egy-két tréfát s elszaladt. Mégis ő volt a házikisasszony, mindenkivel kellett foglalkoznia. Igaz, hogy igen furcsán fogta föl ezt a kötelességét s inkább alkalmatlan volt mindenkinek, mint hasznos a komoly étkezés szempontjából. De ezt a szeleburdiságot olyan bájosan csinálta, hogy majd megették érte. Különösen egy fiatal hadnagy, akivel örökké per „tacskó“ beszélt. Meg a segédjegyző, Schmotzer Lojzi ugyanaz akit tegnap reggel olyan formátlan ruhában láttak.

XV.

— Volt nekem már egy kis politikus ismerősöm — szólt Virág.

— Miért, kicsi?

— Először, mert olyan apró ember volt, mint maga.

— Én apró vagyok? — kérdezte megütődve Zsolt.

Virág jóizűen, ártatlanul fölnevetett.

— Csak nem hiszi, hogy olyan szál ember, mint Lázár bácsi?

Zsolt ezt nem hiszi, de azért nem örül, hogy csakugyan „apró ember".

— No, nem baj az — vigasztalta tréfásan, gúnyosan és egy parányit melegen Virág — „a magyar ember alacsony termetű, erős csontozatú, barna arcú, tüzes lelkű", így tanultuk valaha. Aztán „kicsi a bors, de erős;" az az én kicsi kis politikusom is ilyen paprikamagyar volt.

— Én paprikamagyar vagyok? — kérdezte rá Zsolt kényszeredett mosollyal. Ez ép olyan lelke mélyéig ható sértés volt, mint az előbbi s mégis nem neheztelt érte, hanem elszomorodott rajta.

— Persze hogy az! Nem is lehet magával

három percig beszélni, mindjárt föllelkesedik, vagy megsértődik, hja, a politikus mind érzékeny és hiú . . .

Virág megijedt. Hogy merészel ő ilyeneket mondani egy egészen idegen fiatalembernek. Ő, aki még sohasem mert, de nem is tudott, hisz alkalma sem volt fiatal urakkal évődni. Piroska más, az már alaposan belegyakorolta magát a hadnagyocskái közt, de ő az intézetben s a néninél, ahol lakott, zárdai magányosságban élt. És az ő kis politikusával csupa hab- és gyöngyharmat volt a társalgásuk.

— Mondja csak, mondja tovább. Nem is képzeli, mennyire érdekel a jellemrajzom — szólt Zsolt, míg csaknem libabőrös volt a teste. Úgy nézett föl Virágra, mint a megszeppent iskolásgyerek a tanítónénire.

— Meg ne haragudjon rám, amiért így eljár a nyelvem — mondta Virág — azt hiszi, annak a hadnagynak tudnék ilyeneket mondani?

— Nem hiszem. Nem. Remélem, hogy nem! — sietett rá felelni Zsolt s a hangja oly meleg volt, hogy Virág is megütődött rajta; csaknem zavarba jött.

— Én jól ismerem az ilyen politikusocskákat — folytatta — az én kis politikusom is ilyen volt. Nagyhangú, mindig szónokol, örökké az ország, a nemzet, az emberiség! És olyan csámpás, de olyan . . .

— Mint én?

— Maga nem az! Maga rendesebb, csinosabb is nála.

Zsoltot kedves melegség futotta el s hálásan nézett Virágra.

Ez kacagott, mintha bizserélték volna s hozzátette:

— Azért ne képzelje, hogy valami Adonis! Csak az én kis politikusom volt igazi kis mamlasz. Az se tudott bókot mondani. De azt elvárta, hogy neki udvaroljanak. Ő a világ közepe. Csak az okos embereket szereti, az észt! Az öreg urakkal vitatkozik, a gyerektársaival szóba sem áll, azokat a satnya agyvelejű leányokat meg szörnyen lenézi. Hanem én megtáncoltattam ám! Nekem úgy parirozott! . . .

Zsolt a saját jellemrajzát hallva, hideglelősen borzongott össze minden újabb mondatra s végül nagy odaadással érezte, hogy ő is tudna „parirozni."

Virág megijedt, hogy megint messze ment a bizalmasságban s nem folytatta, csak nevetett. Keskeny ajkai roppant szabályos íjjformájúak voltak s amint nevetésre széthuzódtak, apró, hófehér fogaiból csak a gyöngyös hegyek sora villant ki. Ellenben Zsolt nevetéskor egészen megmutatta nagy, erős, tiszta fogsorát. Virág, amint lenézett oldalra a fiatalember arcára, mintegy kémlelni, milyen hatást tett rá a beszéde, ezeket a csillogó fogakat látta meg.

— Mondja, hogy kell így nevetni?

— Hogy?

— Ahogy maga tesz. Látszik, mennyire tudja, hogy szép fogai vannak.

— Maga is észrevette? — szólt Zsolt. Nem szerette, ha dicsérték.

— Engem már figyelmeztettek rá. Különben muszáj észrevenni, mert nagyon megmutatja. Ugy-e maga nagyon szereti a fogait, meg a haját.

Zsolt hebegve nevetett. Zavarba hozta ez a furcsa támadás.

— Miből gondolja?

— Furcsa; ha nem volna kevély a hajára, nem növesztené ilyen nagyra, hanem lenyiratná, mint más tisztességes ember; és ha a fogaival nem akarna dicsekedni, nem mutogatná annyira.

Zsolt elpirúlt.

— Mondja, maga így nevet? — és Virág keskeny, piros ajkait fölvonva, megpróbálta, hogy a felső és alsó fogait megmutassa. Nagyon bájos volt naiv furcsáskodásában. — Ez nehéz lehet! tette hozzá és jóizűen nevetett rendes módján.

Zsolt nevetett s a szive úgy megtelt boldog érzéssel, hogy majd kirepült a kebléből.

Istenem, micsoda édes báj sugárzik egy ilyen szépséges szép leánykának minden mozdulatából. A világ legokosabb embereinek, csupa Napoleonoknak és Bismarckoknak, Deák Ferenceknek a társaságában vajjon tudna-e ilyen bűbájosan teliszivű érzéseket érezni!

— Én most nagyon illetlen vagyok, ugye — szólt Virág, még a mentegetőzésben is hamiskás negédességgel.

Illetlen? Zsolt a magyar nyelv akadémiai nagy szótárában sem talált volna szót rá, milyen fölségesen elragadó volt.

XVI.

— Schmotzer úr, jöjjön már ide! — kiáltott Virág, aki régen látta, hogy a szegény segédjegyző olyan árván lézeng, mint egy számkivetett. Piroskát a hadnagyai táncolták körül s a félszeg fiú hamar kikopott az udvarlásban jártas hadfiak közül; aztán a mamákat kezdte volna mulattatni, de ezek, úgylátszik, olyan témákkal voltak tele, amik őket jobban érdekelték, mint a szegény kis segédjegyző s innen is elpárolgott. Végre már a fákat nézegette, mintha azt számitotta volna, melyik lenne legcélszerübbb felkötnie magát, hogy ő is szert tegyen egy kis érdeklődésre — mikor Virág megkönyörült rajta.

— Lojzi vagyok, kisztihand, Lojzi! — ugrott nagyot a hosszúlábú fiú s rézvörös arcán fölragyogott a hálás öröm, hogy rajta is megkönyörült egy irgalmas samaritana.

— Jó na, legyen Lojzi — szólt közvetlen mosollyal Virág. — Vannak-e itt szép kirándulóhelyek?

Schmotzer Lojzi olyan témát kapott, ma először, amely igazán szive szerint való volt.

— Hogyne kérem szépen, természetesen, a legnagyobb mértékben . . . kapott a szón.

Oly mohón látott beszédhez, hogy az első öt percben sem Virág, sem Zsolt nem értettek a hadrálásából csak itt-ott egy-egy szót. Lojzi jó germán fajtájának turista hajlamait teljes mértékben birta, pláne, hogy mecenzéfi bányász fiú ; az egész nagy környéken nem volt egyetlen pont sem, amit be ne járt volna már szabályszerű kosztümben, szögestalpú cipőben és rőttvörös hátizsákkal. Ismerte a Látóképet, az Ördögszántást, a Rablóforrást, a Bikarétet, a Pintyebarlangját, a Három keresztet, a Sóstót, a Büdösvizet, a Királycsúcsot, a Szárvölgyet s a jó ég tudná mi mindent, a hozzájuk tartozó összes mondákkal együtt.

Zsoltot eleinte mulattatta ez a különös beszélőgép, de aztán összeolvadt elötte az egész valami eleven fonográffá s zúgó füllel és káprázó szemmel oda sem figyelt rá, máson járt az esze.

Virágot nézte, aki értelmesen figyelt a fiúra s ahelyett, hogy elhallgattatta volna, egy-egy szóval újra megnyitotta a zsilipet.

Hogy lehet ilyen haszontalan darálásra figyelni — dühöngött magában Zsolt, aki csakugyan semmit sem tudott mindarról, amit Lojzi oly éktelen gyorsasággal és olyan képtelen szóbőséggel pergetett. Ő csak szerette volna tudni ezeket, kitartás nem volt benne, hogy utána is járjon. Más körűlmények közt szivesen figyelt volna a jó fiura, de most olyan düh lepte meg, hogy szerette volna nyakonfogni, letiporni.

Harcias dühét az csillapitotta, hogy rá talált nézni a fiú rettenettes nagy, rézvörös kezeire, amelyek mellett az ő puha kis fehér kezei haszontalan gyerekszerszámnak látszottak. Az egész fiú valóságos atléta volt, hórihorgas, nagycsontu s olyan szivós, mintha rézből sodorták volna az izmait.

Hallatlan! Mintha meleg zuhany szakadna a fejére s már elfullad a lélekzete is, még sem tud szabadulni, se kilépni alóla, sem elzárni a csapot! Csak nagyokat lélekzik és ugy pislog Virágra, mintha tőle várná a menekvést.

— Mondja Lojzi, maga ezt mind bejárta?

— Kolosszális! Hát természetesen.

— Fog minket kalauzolni a nyáron?

— Óriási! Hogyne, a legnagyobb kéjjel!

— Hiszen maga igen becses ember.

— Botrány a fővárosban! Botrány a fővárosban! — kiabálta Lojzi és úgy kacagott, hogy a kert, tulsó végébe elhallatszott. Végtelenül boldog volt, hogy ilyen kitüntetésben részesült s férfias, erős vonásu arcán meglátszott, hogy soha életében nem akarja elfelejteni Virágnak ezt a kegyességét.

— Maga is velünk jön? — fordult Zsolthoz a szép leány.

— Én? Igen szivesen! Magával szivesen! — mondta Zsolt mohón, hogy lélekzethez jutott. Nagyot lihegett s tele arccal bámult a leányra.

— Úgy szeret kirándulni?

— Én? — kapott észhez Zsolt. — Azazhogy, szeret az ördög! — vallotta be őszintén. — Soha életemben nem rándultam ki a magam kedveért.

Lojzi, akit már nagyon föllovalt a Virág bizalmas szivessége, hallatlanul nagyot kacagott ezen; kinevette Zsoltot. Maga is megbánta rögtön, mert észrevette, hogy Dávid Zsolt ez az úr, a kastély ura, akit a jegyző legjobban respektál a világon, s az egész falu megemeli a kalapját legalább gondolatban, ha róla beszél. És a derék fiúban igen jól ki volt fejlődve a világi rend tisztelete.

Zsolt, szokása szerint most már „csak azért is" folytatta és túlozta, amit megkezdett.

— Ki nem állhatom, vagy inkább üresnek találom a puszta természetet. A fa, a kő, a sikság, a hegyoldal, az ég a fellegeivel, ez mind szűk és nem elég változatos az emberi lélek tartalmához képest. A legkisebb gyermekben több báj, több csoda van, mint a legkáprázatosabb tájban. Ha már a természet elementáris hatása alá akarok kerülni, akkor a pusztára megyek, nem a hegyek közé. Itt úgy érzem, mintha börtönben volnék körülfogva, nem lehet szabadulni. Ott nekiereszthetem a képzeletemet és azt látok, amit akarok. Mert a tájkép élvezésében is az a fontos, amit az ember lelke önt bele a nyers képbe. Mindenki annyit lát, amennyit tud látni; azt látja meg kint, ami benne van, belül! És ezért én a svájci havasok közt nem érzem jól magam, de a Hortobágyon!...

— Richtig, az igaz! A Hortobágy, azt láttam, az kolosszális! — szólalt meg Lojzi, ki szinte kattogó foggal leste, mikor vakkanhat bele a beszédbe.

De Virágtól most nem kapott figyelem morzsáját sem; a szép leány minden odaadását Zsolt elé tárta ki s a fiatalember mig beszélt úgy járt, mint már igen sokszor: észrevette, hogy a gondolatai bámulatos szépen és megkapóan alakulnak ki beszédközben, sőt most úgy érezte, hogy a Virág édes, figyelő arca valami uj, szárnyas, költői ihletet ébreszt benne. Meg volt győződve felőle, hogy soha életében még nem szónokolt ilyen szépen. És ezt Virágnak köszöni. És olyan forróan, olyan odaadóan nézett a leány megnőtt, nagy sötét szemeibe, mintha át akarná önteni az egész lelkét annak a szivébe.

Lojzi éles, apró, barna szemeivel jól megnézte s egyszerü, prózai eszével azután hamarosan rá is jött a titokra:

— Ez kutyáliter beleszeretett! — mondta magában — s rázogatta simára fésült fejét.

De a Virág szivecskéje érzésmentesen el volt zárva ez oldalról. Tetszett neki, hogy a kedveért így hevül és szaval ez a fiatal úr, de mikor Zsolt kiöntötte, ami benne volt és megkönnyebbülve, szerelemre izzva elhallgatott, Virág mosolyogva és kissé gúnyos hunyorítással mondta:

— Szép beszéd volt, gratulálok! Tíz év mulva az egész ország rajongani fog magáért. Mennyi szép asszony lesz a karzatokon, ha maga nagybeszédet tart! . . .

Zsolt hanyatt zuhant egy rémségesen mély szakadékba. Sápadt lett és irgalomért esdve pillanatott föl a leányra. Nyilván látta, hogy egy

egészen idegen, egy lehelletig meg nem nyilt sziv előtt tárta föl hiába magát . . .

— Táncra! Táncra! — kiabáltak a társaságban. Virág fölvillanyozva ugrott föl,

— Tánc! Ó be jó! Ugy szeretek táncolni! Maga szeret?

— Nem! — mondta Zsolt ólomfakó hangon.

— Nem? Hogy lehet az? Kár!

— Virág, Virág! — kiáltotta Piroska.

És Virág már szaladt is. Frissen, boldogan, mint a madár. Egészen átalakitotta az öröm, hogy táncolni fog s elfeledett egy-két szót odavetni, amint itt hagyta az urakat.

— Nem szeret táncolni? kérdezte Lojzi.

Zsolt vállat vont s elhuzta a száját.

— Én sem — mondta a német fiú. — Borzasztó csámpás vagyok, ha táncolok. Mindig letaposom a hölgyek sleppjét. De azért muszáj táncolni. Nekem jutnak rendesen a tantik, meg a groszmámik. Hahaha. Groszartig.

Zsolt elmosolyodott s egy pillantást vetett a naiv fiúra; most először nézett rá gyöngéden.

XVII.

Zsolt korán elvesztette édesanyját, tizenkét éves korában s három év mulva apjától is megfosztotta a halál. Nevelése azóta erősen hiányos volt; intézetekben lakott, női társaságban csak mint vendég volt jelen és különös, magábazárkozott, nagy terveket forraló lelke nem érezte jól magát, csak könyvei s komoly tanulmányai között.

A táncot ugynevezett férfias elvből lenézte s nem gyakorolta, ugy hogy mikor végre megpróbált egyszer táncolni, észrevette, hogy el is felejtette gyerekkori ügyességét.

És most meghökkenve, sőt fájó szivvel kell félreállania. Mit nem adna érte, ha kitünő táncos volna!

Zsibbadt fásultságba süppedt s jól esett neki, hogy a borász kapitány, aki úgylátszik nemcsak elméletben, hanem a gyakorlatban is kitünően értett a borhoz, ismét a nyakába akaszkodott és végtelen előadásba kezdett a különböző borok ízeinek, erejének, tüzének, tükrének törvényeiről. Hozzájuk csatlakozott egy másik tiszt is, majd a házigazda, végül

az öreg jegyző is, aki csak most jött át feleségestül s a férfitársaság heves vitatkozásba bocsátkozva várta, mig a fiatalok, a leányok, meg gavallérjaik a tánchoz teszik meg az előkészületeket.

— Hát én az öregekhez tartozom — gondolta magában Zsolt és irigyelő pillantással nézett át a másik tanácskozó csoportra.

A borról a szeszekre erről a fináncokra, arról a közigazgatásra tértek át.

— Az egész megyei rendszert sutba kellene dobni — mondta a borász kapitány — ez Magyarországon minden haladásnak a kerékkötője.

A házigazda nagy negyvennyolcas lévén, ellene mondott ;

— Csakhogy ez ám a nemzeti alkotmány hatalmas bástyája ! — kiáltotta harsogó hangon. — Emlékezzetek rá, hogy tiz esztendő sem kell neki, szükség lesz a megyékre ! 1902-őt irunk ! Tiz év alatt olyan fordulatok lesznek, hogy az egész alkotmányunkat sutba dobnák, ha a vármegyék meg nem védik.

Zsoltnak már fájt a feje. Abban az időben mindenfelé ezt vitatták s minden függetlenségi párti politikus jósolgatta ugyanezt, amit a a kapitány menydörgött. Talán ez a sok jóslat volt az oka, hogy be is következett, amit jövendöltek.

— Nincs igazam, Dávid úr !

— De igen ! — bólintott Zsolt.

Ezzel bele volt vonva a társalgásba. Zsolt

látta, hogy őt itt szaktekintélynek nézik, kénytelen volt nyilatkozni s belekerült a vita sodrába. Egyszerre, mintha fölrobbant volna benne valami, kitört, heves lett s hozzáfogott szónokolni. Egész önálló nézetei voltak a politikai pártkérdésekről s egyformán elitélte a kormány makacs politikáját s az ellenzék oktalan, kicsinyes taktikáját. Végül kijelentette, hogy ha ő abban a helyzetben volna, a mai ellenzékkel a teljes politikai fordulatot ki tudná vinni s az ellenzék kezébe adni a kormányt... Nagyon érettek az idők, uraim, megértek az uj korra! — kiáltotta s maga is észrevette, hogy úgy viseli magát, mintha programmbeszédet tartana.

— Igaz, hogy Csorba megkapja a közjegyzőséget? — kérdezte a házigazga.

— Igaz! — feleltek rá többen.

— Akkor hamarosan uj választás lesz a kerületben.

— Még a nyáron.

— Hát, uraim! — vezényelte a házigazda stentori hangon — ha a kerület képviselői mandátuma megürül: vivát Dávid Zsolt!

— Éljen, Éljen! — kiáltották a hölgyek is, bár nem is tudták miről van szó.

A háziúr poharakat töltött; ki-ki fölkapta a magáét s odement Zsolthoz tiszteletteljesen koccintani.

Zsolt természetes uriassággal, mint egy született képviselő, fogadta a koccintásokat és modorával csak fokozta a lelkesedést, amely

mint futótűz ragadt át a leányokra is. Sorra jöttek, hogy poharukat a leendő képviselőéhez csenditsék.

És jött Virág is. Vidáman, könnyedén, suhanva jelent meg Zsolt előtt.

S amint finom kis poharát a fiatal emberéhez érintette, mosolygó, nagy szemekkel mondta:

— Kell már bélyeg a folyamodványra?

Zsolt görcsösen összeránduló szivvel rebbent rá. Nem birt szólani, csak a fejével intett nemet. És mig ujra föltünt agyában a legelső kép hatása, hogy mennyire zárt bimbó, harmatos rózsabimbó ez a leány: körülpillantott káprázó szemmel a csoporton és azt gondolta, hogy a világ minden dicsősége semmi ahhoz a boldogsághoz, ha ez az egy szál kisvirág neki nyilna ki.

XVIII.

A lányok hosszú tanakodás után mégis azt látták legokosabbnak, ha bent táncolnak. A táncvágy roppant erős volt, beszélni sem tudtak miatta, még a szótalan és észrevehetetlen kis Georgi is pattogott, mint a szöcske.

— No ni a kis Gyurka! — kacagott Piroska — nézzétek csak, milyen friss lett egyszerre. Hallja maga, piktor, — kiáltott rá egy magas, szép fekete fejü fiatalemberre, aki a városi templom képeit restaurálta és a Georgi szöszke fejéről vette az összes angyalok karakterét. — Magának valami babonája van? Ez a maga müve. Vigyázzon, mert én vagyok a gardedám, még pedig szigorú. Reszkessenek a Piri néni pillantásától. Előttem ne flirtöljenek. Nézze meg az ember. Ah Istenkém, csak volna itt Pityó!... Annyit se törődném senkivel, mint az elveszett félkeztyümmel...

Nagyot, bánatosat sóhajtott, széles metszésü piros ajkaira Mária-mosolyt erőltetett s egy pillanatig maga sem tudta, komoly-e a sóhajtása, vagy tréfa.

— Ah! Pityó!... — ismételte s körü-

lőtte nevetve gyült karba az ifjú társaság — istenkém, istenkém, hol lumpol most bánatában, hogy itt nem lehet, a monarchia leghercigebb huszárhadnagya ! . . .

— Mérget iszik bánatában ! — mondta a „tacskó“ hadnagy,

— Igen sámpányert önt magába mérgében ! — kacagott föl Piroska.

Zsolt, aki megvált egy percre az öregektől s idehuzódott a fiatalsághoz, mintegy menekülni akarva a koraérettség nehéz sorsától, elmosolyodva nézte a középen szinjátszó szép leányt. Azt gondolta magában, hogy ime ez az átlagnő tipusa. Az együgyüségében bájos nő, akinek csak egy célja van az életben s csak egy gondolata : a szerelem.

— Milyen más, mennyivel különb, magasabbrendű az a másik, az a legszebb Virág ! Milyen más, milyen kivételes és lelki tartalmában mennyire fölötte áll mind annak, amit eddig ő nőkben látott s megfigyelt. Ez maga kitünő bizonyság a nemes faj mellett, hogy érintetlen maig. A szivét még nem legyintette meg a tavasz gerjesztő hatása . . . Piroskát úgy látja, mintha üvegen nézne át, kis kurtaszoknyás gyerekleány kora óta hány, meg hány férfi iránt érezhetett ez már hevületet ! De ez mind csak percnyi érzéki lobogás, ami könnyen kél, könnyen elmulik. Tulajdonkép nem is tart tovább, csak míg az érzéki közellét táplálja. Ha elválnak, tud kacagni, tréfálni, táncolni. Dalolni, mintha semmi sem volna a szivében . . . És ha

eszébe jut a szivének állítólagos ura, ime, nyilvánosan tudja tréfára adni szent érzelmeit...

És melegen és mélységes, imádatszerű érzéssel nézett Virágra, aki szerény szépséggel állott barátnője mellett.

— Bimbó, rózsabimbó, igéretes bimbó! — mondta Zsolt, a szive mélyén. — Aki a te szivedbe egyszer bent lesz, azt soha, soha, az élet összes eseménye sem üzi ki onnan. Annak nevét ajkad, ezek a szent, imádságos ajkak hiába föl nem veszik... Az a férfi boldog leszen, mert a legnagyobb jóban lesz része, ami férfinak adatik az égből...

Zsolt feszülni érzé szivét, mert benne dagadozott a büszke érzet. Titkon ott lappangott a biztos hit, hogy ő lesz az a férfi. Még az is megvillant agyában, hogy örülnie kell, ha első pillanatra nem hódolt meg! — Elgondolta hogy ők még nem találkoztak! Az a találkozás, ha a férfi és a nő tisztán pillant egymás szivébe. És ő teljesen szabadszemü, míg a leány tekintete előtt egyelőre átláthatatlan gát van: az ő vagyonának és társadalmi rangjának kellemetten gátja. Egy nemes, becsületes, becses leány szivének zártan kell maradnia, mint a diónak... De ha így van, akkor van remény! Ha megjön az ideje, a csonthéj ketté perdül; ha a Virág szeme csak az embert, a férfit, a neki termett társat látja meg benne: akkor kész a szerelem!

Istenem! Milyen bonyolult az emberi lélek s az emberi élet — gondolta Zsolt — milyen mesz-

szire fölrepültünk már az állatok üzekedése fölé.

És olyan merően, olyan odarohanó arccal nézett Virágra, mintha a szeme pillantásával belé akarta volna sugározni a maga rettenetes nagy, pillanatról-pillanatra szédítőbb szerelmét.

Olyan erővel nézett rá, hogy észre kellett vennie, meg kellett éreznie Virágnak.

Az öröm tűzhányó lángoszlopa tört ki Zsoltból. Virág csakugyan odapillantott. S a leány meghökkent, megzavarodott, elámult és gyöngén elpirult ettől a szemtől.

Ó mennybéli magasságok! Zsolt azt hitte megpattannak szívizmai az örömtől.

Es ekkor rettenetes dolog történt.

Piroska, aki közben idegen témák szeszélyes berkeit kalandozta be, hirtelen visszatért a nagy ügyre. A Virág vállára borult s valamit sugott a fülébe.

A Virág arca lángoló lett, a vér bengáli tüze sütött ki rajta.

Piroska kedvesen fölkacagott és szelesen el kiáltotta magát, mintha valakit hívna.

— Jenő! Jenő! . . .

— Piroska! — rettent rá Virág.

— Jenő! Jenő! — kiabált Piroska. — Ha magácska itt volna, meg Pityó! Akkor két boldog lány lenne itt ma! — Ugye, Virágcsám. Ugye, kisvirágom! Jenő! Ah Jenő! . . . — kacagott, kacagott, mint a csengő.

Mindenki megértett mindent.

Virág eltakarta arcát és elszaladt, le a kert hátuljába. Mikor senki sem látta, nekiborult egy fának és szivettépő zokogásba kezdett, maga sem tudta hogyan, miért.

Zsolt pedig úgy állott reszkető térdein, halotthalvány arccal, mint a szélütött.

XIX.

A régi nagy ház a mult század elején az Eötvösök egyik ideszakadt ágáé volt. A hires Eötvös Kelemen, a cigánykirály építette, arra szánva, hogy hétországra szóló névnapokat, disznótorokat s mindenféle dáridókat lehessen benne rendezni. Volt is benne egy akkora terem, hogy a vármegyei „szála“ nem volt nagyobb.

Meglehetősen lehangolt zongora állott az egyik sarokban s előtte ott ült háromlábu székén Berci, a házigazda második fia, akiből rettenetes művészi tehetség ütközött kifelé. Mielőtt hangversenykörutra indulhatott volna, megelégedett azzal az ambicióval is, hogy akár reggelig klimpirozza a valcereket és mazurkákat, a négyest, meg a csárdást. Becses személy is lett és a mamák majd megölték a dicsőitéssel, a leányok a hizelgéssel, Piroska meg úgy tömte édességgel, mint a ludat.

Zsolt körülnézett a teremben, amely meglepően népes volt. Meggyujtották a középen függő csupa csorba üvegcsilláros nagy lámpát s egy csomó különböző alakú konyhai, bádog- és tükörhátu, kacsalábu, vagy najádtalapzatú

petroleumlámpát hordtak össze s helyeztek el rögtönvert szögeken és sarokasztalokon, hogy illő pompa és fény legyen. A pádimentom nagyon bütykös volt a lekopott deszkákból kiálló görcsökkel, de baj is az! A fő a jókedv, az pedig dühöngött. Mi lesz itt még éjfélig!

— Na Berci, na fiam, halljuk csak, hogy van az, hogy:

Vékony deszkakerités,
Átlátszik az ölelés!...

Erős, kellemes, kissé borizü hangon mindjárt dalolta is a nótát a házigazda s a zongora elé táncra vitte azt a csinos kövér asszonyt, akitől Zsolt már vagy kétszer-háromszor el menekült. Vette észre, hogy kétségbeejtően pereg a különben csinos dáma nyelve s őt ez most a kétségbeesésbe űzte volna, úgy tele volt a gondolataival. Egyedül akart lenni a társaság között s hogy a borász kapitány megint elő akarta venni a témáját, egész gorombán hátat fordított neki.

— Okos feje, sok pénze van, de mulatni, azt nem tud! — mondta a borász vitéz, odaállva pocakosan a házigazda és vidám táncosnője elé.

Zsolt megsimitotta a homlokát s leült a főasztal közelében egy székre.

Virág a segédjegyzővel táncolt. A nagy, német fiú úgy tartotta a karján a fiatal leányt, oly tiszteletteljesen — ahogy Piroska megjegyezte — mintha a nagymamája volna. Virág

derült volt, Piroska már kibékítette az előbbi nagy megbántásért s a tánc megvigasztalta. Könnyedén lebegett, ritmikusan, valóban művészettel táncolt, diszkrét, finom, belülről kiáradó mozgásművészettel, Zsolt akaratlanul is rajta felejtette a szemét. Nem is gondolta eddig, hogy a csárdás ilyen szép tánc ... De hiszen ez a legszebb tánc! Nem röpül el benne a szem elől az ideál, hanem valósággal szárnyon lebeg és mint a virágbaborult rózsatő vibráltatja meg a zene szellőjén minden fizikai szépségét.

Schmotzer Lojzi mintha megérezte volna kötélidegeivel is, milyen tüneményt tart a karján, vakmerő ambicióval előre tört, közelebb a zongorához, főhelyre! Mert az első hely illeti meg a táncosnőjét. A többi pár eltakarta Virágot a Zsolt szeme elől s ő lankadtan bámult körül.

Fölnézett a menyezetre. Unalmas és bárdolatlan rozetta volt rápingálva, irtózatos kék és vörös szinekkel, körül hasonló szinű guirlande kúszott alattomos szándékkal ...

Behunyta a szemét s egész tisztán látta a dombtetőn a fehér napernyős leányt. Az édes, szép tearózsabimbót. A harmatos bimbót ...

Összerezzent és fölpattant a szemhéja. Azt hitte elaludt, azért riadt föl.

Csakugyan borzasztó álmosságot érzett; minden tagja ólomnehéz. És ez az egyhangú zene, ez a kápráztató sürgés-forgás, zsivaj ...

No még csak az kell, hogy itt elaludjon! Míg Virág táncol.

Fölugrott. Az álmosság kiment a szeméből.

Megkereste a szemével Virágot, ott a párok mögött, bent a zongora előtt.

Kis ideig elnézte, aztán újra elkedvetlenedett és kiment a nyitott ajtón, a táncoló, ugráló gyerekek közt.

Visszapillantott még egyszer s aztán csüggedten gondolta:

Legjobb lesz eltünni... El... el... az egész életből. Az volna a legjobb... Mást szeret!...

Az udvar üres volt. A cselédek mind az ablakokban ácsorogtak és a táncolókat lesték.

A levegő kissé lehült, tiszta volt, a por is elszállott; az égen sehol felleg, ezernyi ezer csillag ragyogott.

Zsolt csöndes léptekkel megindult, le a kert felé.

Egyszerre megállt.

— Elmegyek innen!

Határozott léptekkel visszasietett a házba. A nagy tornácon voltak a vendégek ruhadarabjai fogasra aggatva, kikereste a kalapját, pálcáját s elindult.

— Nagyságos úr! — szólitotta meg ijedt arccal egy kerek képü, bizalmas menyecske — csak tán nem tetszik akarni elmenni.

— De alighanem!

— Mán csak legalább a vacsorát tessék megvárni — mondta Mari palócosan.

Zsolt megrázta a fejét s gyorsan kiment. Az ablak előtt kellett elmennie. Odapillantott. Két parasztleány bámészkodott be rajta.

— Ők látják! — dobbant meg a szive — de én nem látom többet.

Megrémült. Ha most elmegy, soha többet, soha ez életben többet nem lesz joga látni! Akkor vége, vége, örökre, visszahozhatatlanul vége mindennek.

Fájdalmasan szorult a szive s egy villanás alatt számot vetett vele, micsoda érdekeket kockáztat!

Összecsapta a kezét és fölnézett az égre.

— Elvesztem! — nyögte. A szemére nedves fátyol borult, a csillagok mind víztükörben villóztak odafönt.

— Elvesztettem a szabad akaratomat. Nem tudok elmenni, nem birok elmenni! Itt maradok és játéklabdája leszek a szenvedélynek . . .

Ingatag mozdulattal jobbra fordult s lesütött fővel, ziháló mellel bandukolt le a kert felé.

— De hisz ez őrültség! — tört ki s botjával kegyetlenül lesujtott egy rózsatőre, hogy néhány virágbimbó s levél repült le a lába elé.

— De hisz én már megtébolyodtam! . . . Mi az emberi fájdalom, ha ilyen haszontalanság, ilyen semmiség miatt így el tud fogni! . . . Ekkora lelki gyötrelmet el sem tudtam képzelni eddig. Talán ha a vagyonomat, a pályámat, a hazámat, az életemet kellene siratnom, akkor volna rá jogom, hogy így szenvedjek s ennyire önkivületben legyek . . .

Eszébe jutott, hogy egyszer kis diák korában nem sikerült a vizsgán a felelete s az egész hirnevét látta kockán — akkor is így el volt keseredve. Micsoda kicsi dolog volt az. De neki

akkor a legnagyobb: akkori érzése szerint mindent jelentett... És milyen nagy dolog ez: mindent jelent: pályát, jövőt, hazát, az egész életet. Ha el kell veszítenie azt a leányt, veszszen az egész élet. Mert akkor minden munka, siker, dicsőség csak arra való lesz, hogy feledhesse, amit a szive vesztett s hogy elzsongitsa a szivét, amely holtáig érzi a veszteségét.

Ah, be kicsik, be semmik vagyunk!

Hol az ész! a hires! A mindent megértő és mindent rendbeszedő!

Zsolt érezte, hogy most éppen úgy szembe áll a világfölötti törvényekkel, mint mikor a halál előtt torpadt meg az értelme.

Leült a kerti székre, amelyen délután oly boldogan csevegtek és sirásra görbülő szájszéllel nézett föl az égre.

Szeme, mint passziv tükör fogta fel a mérhetetlenségnek eléje tünő képét s Zsolt megérezte, hogy most először néz a semmibe, úgy hogy nem ő keresi azt föl, csak engedi, hogy az az érthetetlenség, a külvilág hasson rá. Nem kutatott a pillantásával, hanem beengedte a nagy hatásokat magába.

És csodálatos nagy, megnyugasztó, lelket zuhanyozó szinfürdő ömlött reá az ég enyhe, mélységes, sötétkék tengeréből. Azok a nyájas, változatos csillagpontok, távoli világok mécsesei. Mind ránéz s részvéttel és szeliden és bátoritóan pillog a szemébe. A fiatalember szembogarára vizcsepp szökött, semmit sem látott tovább, csak határozatlan enyhe fényszóródást. És

amint ott ült hanyatt dülve, a lóca karján elnyujtott karokkal, jobb kezével, tenyerével átölelte maga mellett azt a helyet, ahol délután Virág ült. És szive megremegett, a testén enyhe borzongás futott át.

És úgy hagyta karját abban a mozdulatban, amely olyan váratlanul ötlött fel. És egy-két ujjmozdulattal meg is tapintotta a semmit, a helyet az emlékét . . .

Szeméről eltünt a könnycsepp s az ég oly méltóságos, nemes, tiszta arccal nézett rá.

Elszégyelte magát és a karja lankadtan lehullott.

Még gondolatban sem szabad megölelnie . . .

Valami olyan vékony, átlátszó, étheri emelkedettség fogta el, mintha szárnyakon repülne föl az égig. Az idealizmus legmagasabb szétsugárzását sejdítette meg a lelkében.

Behunyta a szemét, de a sötétség, ami elfogta, bántóbb volt, világosabb s újra kinyitotta pilláit, hogy teljességében szívhassa be az ég felséges kék ózonát.

Percekig ült így, gondolat nélkül.

S az első ötlet, amely ellankadt agyából kipattant, az volt, hogy így nyitott szemmel lássa meg azt a dombtetőn álló fehérvirág szálat . . .

Nem ment, nem birta, nem sikerült. S egyszerre csak úgy érezte, hogy hatalmába kerítette őt az ég . . . a külvilág! . . . S többé nem ő uralkodik azon, hanem az teszí őt a semmiben röpülő pihévé.

Szédülést érzett, megkóválygott a teste s a paddal együtt felröpült a levegőbe.

Feje lehanyatlott, mint a beteg madáré s széditően keringett körülötte minden. Az ég ezernyi csillaga forgó koronggá lett s megdermedt szemidegei előtt valóságos tüzcsóvákat rajzolt minden fénypont.

Egyszerre gyomrában is megérezte az émelygést, összerázkódott, fölült mereven, a betegség érzése fogta el.

Már úgy ült természetes kemény mozdulattal s még mindig keringett a világ, a fák, az épületek ; de egyre csöndesebben s amint egyszer-kétszer jól behunyta és kinyitotta a szemét, végre megállott a világ s úgy visszanyerte előbbi, régi, ismert biztosságát, mintha mi sem történt volna.

Zsolt csodálkozva körülnézett, megsimította homlokát, két tenyerével átszoritotta halántékát azután nagyot sóhajtott.

— Virág. Virág, kicsiny Virágom ! . . .

Még sohasem szólította néven.

És ettől a szótól új hangulat lobbant föl benne. Mintha elfujták volna minden baját, bánatát, melankóliáját, vidám lett, mosolyra derült arca. Úgy érezte magát, mint tegnap a találkozás után ; fölugrani, nevetni, kacagni szeretett volna. De nem mozdult, csak nevetett s elismételte :

— Virág ! Virágom ! Kis Virágom ! — és még hangosabban — édes kis virágom !

Nevetett, szinte hangosan nevetett.

Hát van ok panaszra ? Nem öröm, hogy már v a n valaki, aki az ő életében a szerelmet, a főboldogságot teremti meg ! Nem elég maga

a tény, hogy találkozott a leánnyal, a női nem legtökéletesebb, legalább is az ő számára legkülömb, mert neki való, virágával! És nem oktalan, jogtalan, kapzsi követelődzés, hogy egyszerre mindent akar? ... Romeo nem volt-e szerelmes százszor, mielőtt Juliát látta? És Julia nem lett volna-e, ha olyan szabadon él, mint a mai leányok? De ez nem azt jelenti-e, amit a poéták olyan sokat pengetnek: hogy Téged kerestelek az örökkévalóságon át ... ismertelek már ezredek előtt ...

Csak egyszer lásson szivébe a legédesebb Virág! S meg lesz sorsuk pecsételve.

Hiszen, ha jól sejti, már most is az ő fajtája, az ő egyéniségének mása keltette föl az édes leány szivének szerelmes érdeklődését. De csak vak tüzi lárma volt az! ... S abban a pillanatban, mikor Piroska illetlenül elárulta ő előtte, Virág zavarba jött, mert árulást követett el vele szemben. Mert fölfedte azt, amit már titkolni akart a leányka az új, igazi ideál előtt, hogy félreértés ne legyen. És őrá nézve nem jobb-e, hogy túlesett a kínos operáción. Már semmi veszély nem fenyegetheti, most már csak jó következhetik.

És most akar megfutamodni! Ó balgaság!

Fölugrott s elkezdett járkálni. És nevetett, folyton csak mosolygott a sötétben s nem mert addig bemenni a házba, amíg annyira le nem csillapul, hogy komoly arccal tudjon ránézni szerelmes szép virágjára.

Lehajolt és vidáman fölszedte azokat a rózsákat, amiket az előbb levert.

XX.

Bent a szobában lázas volt a hangulat, forró és poros a levegő; a zene szünetelt és a párok kipirult arccal, homlokukat zsebkendővel törülgetve sétáltak körben, mint valami igazi bálon.

— Hát maga hol jár, kedves öcsém! — támadt rá a házigazda Zsoltra. A karján hölgyet vezetett, akinek szokatlanul rút, de nem kellemetlen, sőt érdekes és roppant eszes arca már többször feltünt a mai napon Zsoltnak.

— Én hasznavehetetlen vagyok a táncos társaságban s szépen elbujtam, hogy ne rontsam a hangulatot.

— Hát azt hiszi — szólt oda hozzá merészen a koszorús hajú rút hölgy — a nők csak a táncos urakat szeretik? Nagyon csalódik. Sokkal becsesebb ilyenkor az, aki szellemes pihent ötletekkel várja a kifáradt bachansnőket.

— Biz arra nem gondoltam, hogy a bachansnőknek szellemre is van ma szükségük, nemcsak ügyesen pergő sarkantyúkra — vágott vissza Zsolt s úgy érezte, teljesen föléledt szellemi frissesége.

— Mert maga nem ismeri a nőket. Van olyan, akinek nincsen szüksége, de tudnék magának mutatni valakit a szobában, aki szivesen látná maga mellett az okos embert . . .

Zsolt meghökkent s elnézett messzire. Éppen a Virág barnakontyos fejecskéjére. A peckes rút hölgy kedvvel legeltette rajta parázs szemét. Észrevette hova néz.

— Bizony — mondta ingerkedve — mondhatnék valakit, aki nem is egyszer érdeklődött maga után! . . .

— No tessék! — kacagott föl a százados. — Sohse tudja az ember, hol hódít! — és kezét bizalmasan tette a Zsolt vállára. — Hamis szemük van az asszonyoknak, úgye kedves öcsém!

Zsolt gyorsan rápillantott s ott felejtette a szemét a rút hölgy rámeresztett koromfekete szemeiben, mert szeretett szembenézni az emberekkel.

— Persze, hogy hamis szemünk van — nevetett Szegediné, akinek a neve hirtelen eszébe jutott Zsoltnak s az is róla, hogy valami úriasszony, aki most tanítónő a városban — mert irigyek vagyunk egymásra. Azt hiszi maga — szólt a házigazdához — hogy Sarudyné nem haragszik, amiért ilyen soká udvarol nekem?

A magas férfi hátravetette a fejét s úgy kacagott föl a plafond felé néző arccal, de behunyt szemekkel. Jól esett neki, hogy ő becses ember.

Zsolt fürkészve nézte ezt a nőt; örült neki,

hogy szellemes, szabadszájú és olyan, akivel lehet beszélni. Sejtette, hogy hálás lesz még ezért iránta . . .

— Hozzák az asztalokat! Helyet, helyet! — kiáltott a százados. — Itt a vacsora.

— Éljen, éljen! harsogta nevetve a társaság.

— Nézze — szólt Szegediné s a százados kezére ütött a legyezőjével — micsoda ötlet ez, ebbe a meleg terembe, porba hozni az ételt, mikor olyan pompás a szabadban, a tornácon.

— Hüvös van, megfáznak.

— Ó, fáznak! Hideg van, Dávid úr?

— Dehogy is van — rezzent föl Zsolt — gyönyörű idő.

— Hát akkor kint leszünk! Vissza, vissza, vigyétek ki, rakjátok a tornácra az asztalokat — lármázott a százados és elment, hogy mindent elrendezzen.

— Igy ni! mondta konfidens mosollyal a rút hölgy. — Élhetetlenek ezek a kiérdemült házas emberek. Eszükbe sem jut, hogy esetleg édes tête à--têteket rontanak el, ha egy szűk szobában összezsufolva telepítik le a társaságot.

Zsolt ismét meghökkent, de erősen nézett Szegedinére. Ez mindent tud? De a ravasz, okos pillantású nő elfordult és kifürkészhetetlen volt.

A terem tulsó sarkában egy fiatal fekete hadnagy azzal mulattatta Virágot, hogy székeket ugrált át, acélos, pompás tornász-mozdulattal. Mindenki kacagott rajta, mintha megbomlott volna.

Virág és Piroska egymásnak karjában megfordultak s egyenesen erre jöttek.

Zsolt eléjük lépett; maga sem hitte volna, milyen bátran.

— De elhervadt szegény rózsája — szólt Virághoz, a lány lehervadt csokrára célozva, de a szemébe nézve.

— Az én keblemen mindjárt minden elég, nézze meg a Piroskáét, milyen friss.

Zsoltnak megrebbent a szeme.

— Megengedi, hogy frisseket ajánljak föl? — s eléje tartotta a néhány szál virágot.

— Nem sajnálja szegényeket, ilyen kegyetlen sorstól?

— Nem! Irigy vagyok reájuk.

Zsolt is, Virág is elpirult, Piroska fölkacagott s így szólt:

— Maga ilyen hercig mondásokat is tud? Ezen gondolkozott ma egész este odakinn?

— Még szebbeken is — mondta zavart mosollyal Zsolt. Örült, hogy Piroskára nézhetett.

— Iiigen? — kacározott Piroska.

A házigazda mentette ki őket a kényes helyzetből, aminek nem volt szabad tovább tartani.

— Tálalva a vacsora!

— Kis leányok, ma az én lányaim lesznek! — szólt közbe mosolyogva Szegediné, aki mindent hallott, — majd lefoglalunk egy sarkot és ott bizalmasan leszünk. Csak bizzanak a „kis mamában“, ő mindent szépen elintéz.

Előre sietett s Zsolt, Virág, Piroska és

Bertalan főhadnagy, aki azóta, hogy Zsolt kiment, táncközben egy kissé belebomlott Piroskába, utána indultak.

A kis mama igazán mindent pompásan elintézett. A tornácra rakott asztalok nagyszerűen beváltak. — Mindenki a mellé került, akihez vágyott.

Négy asztalnál ültek a társaság tagjai, de a legsötétebb, legbizalmasabb, nagy virágcsokrokkal diszített asztalnál ők ültek öten, Zsolt és Virág, Piroska és Bertalan meg a gardedám: Szegediné, aki az igazi gardedámot, Mari nénit, nagy ügyességgel más társaságba kebelezte be.

Isten legyen irgalmas, kegyelmes a távollevőknek. Szegény Pityó és a derék, sarjadó, titokzatos diplomata-csemete, az a bizonyos Jenő ma szomorúakat álmodhatnak, ha ugyan ők is nem titokban cserkésznek valahol.

— Ért a botanikához? — kezdte a társalgást Virág.

— Nem.

— De ahhoz ért, hogy kell kurtán felelgetni?

— Igen.

És Zsolt olyan jól érezte magát, mint még soha életében.

— Köszönöm a szabatos feleletet — szólt Virág nevetve kedves széthuzott ijjas ajkaival — de nem elégszem vele.

— Erőltesse meg magát egy kicsikét — szólt át a másik oldalról Piroska — mulattassa Virágcit, már majd halálra únja magát szegényke. Ugyan kérdezze meg tőle: szereti naccsád a babot?

Jóizűen fölkacagtak; mindnyájan ismerték az adomát: a legátus nem tudott mit beszélni a papkisasszonnyal, hát azt kérdezte tőle: szereti naccsád a babot? — hát a kedves mamája? — hát a kedves nagymamája?

Zsolt úgy kacagott, olyan ideges, gyerekes örömmel, mintha egy élet ürességének elmultán örvendene.

— Hogy kacag maga? — kérdezte Virág s utánozni próbálta, mint délután, kicsucsorítva ajkait, hogy a fogacskáit megmutassa és a hangjával göcögve. — Maga mindent máskép csinál, mint más!

— Mindent? — mondta boldogan Zsolt. És érezte, hogy ezek a játszi, meglátni sem való semmiségek az igazi nagy örömök az életben.

— Maga borzasztó elbizakodott ember-ke — tette hozzá ezt a kis szótagocskát, mint Piroska szokta, mert meghökkent, hogy már megint borzasztó erőset mondott. Pedig dehogy volt erős, inkább hizelgő.

— Bizony én az vagyok — mondta is Zsolt öntelt mosolyt negélyezve.

— Akkor sok csalódás is érheti.

— De mennyi! — sóhajtott föl Zsolt.

Halkan hozzátette:

— Mondom magának, hogy ma ért a legnagyobb csalódás egész életemben!

— Ma!? — ámult el Virág.

— Ma! . . . — állította Zsolt és a szeme lángolt.

— Piroska, Piroska, itt a szive! — kiabált hirtelen Virág a barátnőjének, mintha csak el akart volna térni a kényesnek igérkező témáról.

— Igazán! Add ide.

— Felét odaadom — felelt Virág.

— Az egészet, mind! Mind!

— Hogyisne.

— Talán te is szivre vagy éhes?

Virág hallgatott, nevetett.

— Meg akarod szegni a szerződést? A tied a csirkének a mája, az enyém a szive! Mert én roppant szeretem a sziveket pusztítani!... Da ha neked is megjött rá a kedved, te huncut, nem bánom felezzünk!... Legalább többet nem hányod a szememre a csapodárságot!

— Nesze! — szólt Virág s odavetette a barátnője tányérjára a parányi kis hegyes szivet.

— Tied a fele, tied a fele... Nem kell? Jó, akkor legalább tisztában vagyok vele, hogy amit én őszintén teszek, te álnokul... cica!...

Virágnak kellemetlen árnyék borult az arcára.

— Nononono! — békítette Piroska s felugrott, hozzásietett, átölelte és csókolgatta — meg ne haragudj, mert megharagszom!

Virág elnevette magát. Megbékült.

Zsolt feszült figyelemmel leste az ártatlan csevegést s remegő szivvel messzemennő következtetéseket vont le. Rájött, hogy sohasem hallott szónoki beszédekkel lefolyt gyűlést, amely többet mondott volna neki, mint ez a madárficserékelés.

— Ne csináljanak gusztust nekünk — mondta Bertalan főhadnagy a csókra célozva. A nagy, kövér, foltos piros arcú gentry-fiú különben pompás jóétvággyal fogott hozzá a csirkedarabokhoz.

— Maga csak egyék s ne sokat beszéljen — intett rá Szegediné, akiben roppant sok tapintat volt és jól tudta, mikor kell és mikor nem szabad közbeszólani.

Piroska még egy óriási puszit csattantott el, mire a másik asztaltól Lojzi szeleburdi merészen odakiáltott:

— Prószit!

Erre általános kacagás tört ki és Piroska még egyszer csókzáporral látva el Virágot, visszaült a helyére.

Helyreállott a statusquo.

— Miről is beszéltünk az előbb? — kérdezte Virág. — Vagy igaz! Magát ma borzasztó csalódás érte... Nem is lehetett észrevenni rajta!... Vagy azért kóválygott délután az udvaron? Talán megsántult a legkedvesebb paripája?

Bájosan kötekedő hangon beszélt, csufondárosan, felülről. És Zsolt arra a fölfedezésre jutott, hogy ő, aki mindenkivel tud élcesen beszélni és soha senkitől nem fogad el kötekedést, hogy duplán vissza ne adja, ennek a kis lánynak nem mer megfelelni. Ha jut is eszébe viszszavágás, elereszti, elhagyja s engedi, hogy a vékony, szúrós pengécske össze-vissza sebezze a szivét. Végtelenül fájdalmas neki, hogy Virág

ilyen frivol tréfát űz a legszentebb érzéséből, amit többre becsül az életénél is. Ezért hát egyszerűen megengedi az imádott kislánynak, hogy belegázoljon s taposson ha akar a szive közepén, mint valami féltve őrzött harmatszárú virágágyban . . .

— No ne haragudjék rám — mondta Virág kecsesen félrehajtva a fejét s egy darabka húst tépve szét késsel-villával — én nem tudhatom, mi a legkedvesebb magának. Csak úgy gondoltam, hogy a lova, regényben is azt szokták írni . . . De ha nem az, csak mondja meg, igérem mindenre, ami szent, hogy nem űzök gúnyt belőle. Komolyan igérem . . . Na mit néz úgy? Akarja tán ezt a combot? Irigyli tőlem! Nézze, mindenki idebámul . . . Mondom, ne haragudjék, ha szive nemes érzéseit megbántottam, hiszen még nem hallottam száz szavát, honnan tudjam, hogy kell magával beszélni? . . .

— Hol van a virágja? — szólt Zsolt belevágva a beszédébe, amely kezdte megijeszteni.

— Ah úgy! Hát ez az? . . . Tessék! Arról elfeledkeztem! Elveszett! No majd megkeresem. Adok magának helyette ebből a sültből. Ez okosabb dolog s az ilyen józan, okos ember, mint maga, bizonyára többre is becsüli. Hiába, a világ csak poézis, de a pecsenye, valóság! És a diplomata urak csak a reális dolgokat és kézzelfogható igazságokat szeretik. Pláne maga!

— Mondja Virág . . . nagysám! — szólt Zsolt csöndesen — mért akar maga engem mindenáron kínozni?

Virág fölkacagott.

— Ugyan, hogy akarnám én magát kinozni. Hiszen én arra képtelen is volnék! Én! magát? Törődik maga velem? Egy ilyen nagyúr, egy ilyen szegény kis plebejus-lánnyal!

— Ez az! Azért akar rajtam boszút állani, amiről nem tehetek! Ha segédjegyző volnék a faluban, nem beszélne így velem.

— Az meglehet. Ugyan tegye meg, álljon be segédjegyzőnek, nagyon érdekes volna. De hát szegény Lojzi? Volna lelke kitúrni a hivatalából?

Virág igazán nem tudta, mi történt vele: kifogyhatatlan volt abban a kötődésben, amelylyel a szerelmesedő lányok a fülig szerelmes fiút mint ezer meg ezer selyemszállal kötözik meg.

És Zsolt, amint elnézte melegen sütő szemeivel maga mellett a lányt, egyszerre úgy tünt föl neki, mintha a nagy csodának lenne tanuja: amikor a napsugáron fesleni kezd a rózsabimbó.

És ettől még forróbb, még tüzesebb lett szerelmének égető napja.

XXI.

Olyan bizalmasan ültek egymás mellett, mintha kisgyermek koruk óta együtt nőttek volna fel. A jó barátság természetessége, a nagy lelki rokonság megérzése ömlött el beszédükön. Zsolt úgy nézte Virágot, mintha már régesrégen ismerné s keresett az emlékezetében olyan időt, amikor nem volt tele a lelke ezzel a lánnyal. Sőt azt gondolta, hogy minél tovább látja a lánykát, annál több ujat fedez föl rajta. És elképzelte, hogy ha igen öreg ember lesz és Virág ezüst hajú, ősz, öreg asszony, akkor is kifogyhatatlan lesz a percenként való ámulása: mennyi ujság s mennyi szépség van ebben az édes kis nőben.

Jól illett ehhez az érzéséhez, hogy az egész társaság pompásan érezte magát. Kitünő volt a hangulat s annyi a vidám kacagás, mintha csupa üvegharangokkal harangoztak volna.

Piroska és Bertalan, a két cigányos pajkos teremtés viszont éppen az ellenkező módon viselték magukat egymással szemben, mint a két túlbölcs és komoly társuk. Ezek villámszikrákban sercegtették el a rokonlélekkel való

találkozáskor felgyült és kiáradó lelki feszültséget, amazok pedig, akik külön-külön mindig minden percben tudtak kacagni, csöndes busongó melankoliában egyesültek. Bertalan, a cinikus, korhely katonatiszt, aki sohasem szokott senkivel bizalmas lenni, kissé boros melankoliával szórakoztatta Piroskát.

Olyan gyorsan telt el az idő, hogy szinte megijedtek, mikor a túlbuzgó ifjú művész már a zongoránál ült s valcer hangjaival csalogatta a táncosokat. De azért hamarosan fölkerekedtek és siettek be a szobába.

— Mégis sajnálom, hogy maga nem táncol — mondta Virág.

— Én is — vallotta be Zsolt.

— De hát miért nem táncol?

— Nem tudok.

Virág csöndesen nevetett.

— Az nem baj. Én megtanítom magát.

— Igazán? — kalapált a Zsolt szive.

— Azt hiszi nem tudok tanítani? Hát akkor nagyon csalódik. Először is a gyakorlóban mintatanításom volt, aztán külön gyakorlatom van a tánctanítás terén. Már egy kis diplomatát megtanítottam táncolni.

Zsolt sziven találva érezte magát. Ez a célzás maga elég volt a halálára. Ő már azt hitte Virág rég elfeledte azt a sokat pengetett utálatos fickót.

— Táncol velem? — kérdezte Virág.

— Nem.

— De kurta! Miért?

— Nem akarok idegenek előtt komikus lenni.

— Azt hiszi komikus volna, ha velem táncolna?

Zsolt hallgatott. Ez már megint az előbbi fajta vágások közül való.

Virág engedékeny lett, békített.

— Na jó, hát eljön hozzánk és ott tanuk nélkül fogom megtanítani? Jó? Meg van elégedve?

Zsolt túlboldog lett volna, ha megint gúnyt nem érez az utolsó szók hangsulyában.

— Vagy igaz, maga nem akar eljönni hozzánk. Persze. Bocsásson meg, de én minden percben elfelejtem, hogy nem közönséges emberrel állok szemben.

— Mért gyötör, Virág? . . . mondta halkan Zsolt.

— Mit nyögdécsel maga! — kacagott fel Virág, aki megértette a fiatal ember szavát s a fülének sem akart hinni, hogy az ilyen bizalmasan szólítja. — Hát szabad remélnem, hogy egyszer lesz szerencsénk?

— Mikor? — csillogott a Zsolt szeme.

— Holnap! Nem lehet elég korán!

— Jó. Holnap! . . . Nem, még ma! Hisz már túl vagyunk az éjfélen.

Virág újra halkan kacagott.

— Mari néni nagyon fog örülni.

— Kicsoda?

— A nagynénim. Nála lakom. Nem is tudja?

— Nem. Én semmit se tudok.

— Talán be sincs mutatva neki.

— Nem tudom.

— Na, ebből baj lesz. Jőjjön.

Zsolt engedelmesen ment utána. A világon körülment volna így és sohasem nézett volna a lába alá.

— Néni kérem. Tessék megengedni, hogy bemutassam Dávid Zsolt urat.

— Van szerencsém — hajtotta meg magát a néni. Szegény, egész este mérget evett, hogy az a haszontalan lány így mellőzi őt. Most azonban minden rendben volt, mert a z ú r érdeklődése az ő kis huga iránt ... Nagyon udvarias és előkelő modorban kezdett társalogni, csak a kiejtése volt kissé bajos.

— Boldogult férjem, aki igen gálánt ember volt, mondta egyszer, hogy —

Virág elpirult, mert jellemvonása volt, hogy saját magát s övéit még kevesebbnek érezze, mint amennyi, Isten tudja mitől, megrémült, hogy még valami rettenetesség fog kisülni mindjárt s közbevágott:

— Dávid úr megigérte, hogy meg fog vizitelni bennünket.

— Ó, legyen szerencsénk — hajlott meg az öreg néni.

— Itt lakunk az utca másik végén, túl a templomon.

— Hát kisasszony nem a százados úrnál lakik?

— Ó nem. A nagynénémnél.

Zsolt előtt világos lett, miért nem látta reggel Virágot.

— Szabad kérnem, nagysád! — hajlott meg a fekete hadnagy Virág előtt.

A lányka habozva nézett a táncosra és a társaságára, de aztán mégis elment, otthagyva legyezőjét és Zsoltot zsákmányul a néninek.

Most aztán szabadon folyt volna a néni előadása, ha Szegediné mint őrangyal meg nem jelenik. De itt volt, karonfogta az öreg nénit. mielőtt az első, darabokba tört mondatát befejezhette volna s vitte őket be a terembe, leültette a főhelyre és valami érdekes témát vetett föl, ami őt is, Zsoltot is igen érdekelte, csak az öreg néni nem értett belőle semmit. A néni alighanem megsejtette az intrikát, ami az ő elhallgattatására irányult s összeszorította a szája szélét és sértődötten nézett szét a teremben; csak akkor békült meg, mikor eszébe jutott, hogy mégis nem kellemetlen a vidék leggazdagabb s házasodó fiatal földbirtokosa mellett ülni.

XXII.

Éjfél régen elmult. A vidámság tetőpontjára hágott. Zsoltnak úgy tetszett, hogy az egész világ kettejük körül forog. Parasztos, legényes heje-huja mozdulatokkal fölugrott s odaállott Virág elé, aki a Lojzi karján roppta az utolsó csárdást.

— Haj, haj, haj! — kiabálta Zsolt. — Hopp! Hopp! Sohse halunk meg! . . . Három véka mogyoró — Ez az élet mire jó . . . — rögtönözte a lakodalmi táncszók stilusában.

Virág lengve táncolt s a szeme mámoros fényben csillogott. Úgy nézett a Zsolt szemébe, mintha megittasodott volna; mintha mit se tudna magáról s félálomban, magától lebegne a zene ütemeire.

Zsolt sohasem érezte még a mulatás érzését ilyen erősen. Bor nélkül, tánc nélkül, de végre elfogta a „hej halálig, halálig" öröm, amit csak a túlfeszitett agyú mulató sejt meg.

És míg így illegette ő is magát s boldogan jelezte a táncot, valami új, eddig meg nem sejtett fokára jutott el szerelmének,

A legelső gondolata, mikor Virágot meg-

látta, az volt, hogy elveszi feleségül. Ez az érzés nőtt, izmosodott, hatalmassá lett benne. Ennek a meghiusulta ejtette kétségbe az este, már úgy gondolt arra a jelenetre, mintha esztendőkkel, századokkal azelőtt történt volna. A férfiember komoly, házasodó vágya feszítette eddig.

És most, mintha valami szél, ami itt támadt a zongora hangjaiban, itt a tánc robogásában, a tüzesebben verő erek zsivajában, mintha ez a forgószél egyszerre csak elfujt volna mindent az egyéniségéből és teljesen újjá alakította volna őt.

Magasabb, emelkedettebb, ideálisabb megértéssel engedte, hogy vakítóan robogjon, égjen benne a szerelem . . .

Szeretni !

És ezzel vége.

Szeretni, szeretni és nem gondolni a holnapra. Szeretni és szeretve lenni ! A többi mind, mind mellékes. Nincs akadály tovább semmi. A távollét, az elválás, a térbeli különválás, mind semmiségnek tetszett neki. Ő most már egyesülve van a női aequivalensével az örökkévalóságig. Érezte, hogy a Virág lelke is ugyanúgy tele van ő vele. És ez teljesen eltöltötte őt.

Olyan könnyű lett a szive, hogy a testét szinte fölemelte s ott vibrált ő is a zene hullámain s tombolt és kacagott és mindenkinek a szemébe mosolygott és amint a zene megszünt, kiabálta :

— Hogy volt! Hogy volt!

Ittas szemekkel, megértés nélkül bámult Sarudynéra, aki megcsókolgatta a bravurosan dolgozó fiút s négykézzel magyarázta, hogy ő neki mára elég volt, mert az urának reggel fél nyolckor át kell venni a póstát . . .

Vége volt a mulatságnak, mindenki észrevette, hogy reggel van, világos van, megvirradt.

Zsolt úgy érezte magát, mintha a vízár kivetette volna a partra, s most kedvetlenül hever a sárban, míg egy perccel előbb még lázasan táncolt a habok hátán.

Kimentek a bágyadt, poros, sárgás lámpavilágról az erős, megfakító korai világosságra.

És Zsolt összehúzta a szemét s lehangoltan, meglepetve nézett Virágra.

A lány arca gyürött volt, sápadt, fakó. Elvesztette üde pirosságát s ónos egyszinű lett. Mozdulatai is fáradtak voltak.

— Rossz szinben van! — mondta Zsolt őszintén.

Virág ránézett a szemei sarkából; s most a szemei is apróknak látszottak.

— Rút vagyok? Nem tetszem magának? Pedig ez az én rendes szinem. Legalább látja, milyen vagyok! — szólott gúnyosan; meglátta a fiatalember arcán a megütődést.

Zsolt meghökkent, de rögtön visszanyerte oly lázas küzdelem árán szerzett lelkiállapotát.

— Szép maga, úgy szép, ahogy van!

Virág jól hallotta a rajongást e szókban, de annyira megsebezte a Zsolt előbbi elképedése, hogy dacosan elfordult. — „Hazudik“ — gondolta magában.

Nos! kiáltotta lelke mélyén Zsolt és szinte kéjjel nézte a lány sápadt arcát — ez is baj! Hátha örökre elveszítené szépségét, akkor talán nem volnék már szerelmes! . . . Örökké! Túl a siron is! És ha van lélekvándorlás, minden életeken át! Mi eggyé vagyunk forrva, édes szerelmes párom!

És valamelyes boldogságot érzett, hogy az első próbát ime kiállotta.

— Hát akkor most már nem is jön el hozzánk? — szólott Virág bágyadt elevenséggel.

— Mért akkor?

— Ha olyan rút vagyok.

— Virág! — suttogta lágyan, szerelmesen a fiú.

Hallgattak.

És Zsolt olyan forrón, bensőségesen nézett a lányra, hogy ez kénytelen volt elfordítani a szemét.

— Akkor a viszontlátásra! — mondta.

— Hova megy?

— Én szépen hazasétálok a nagynénémmel, maga meg fölbandukol a sasfészkébe, lefekszik s pompásan kialussza ennek az éjszakának a bolondságait.

Gúnyolódott, mint rendesen, de a hangjában volt valami, ami visszasóhajtott a gyorsan letünt ifjú multba.

Zsolt megértette s a szive megtelt valami szent és magasztos érzéssel.

Szólani nem tudott, mintha bikkfából lett volna a nyelve, csak a szeme sugározta:

— Virág! Virág! Én mindenem! Párom, szerelmem! A regényünk tetőpontra ért . . . Bármi történik is ezentúl, ami örök közösségünk meg nem változik soha!

XXIII.

Egy csöppet sem volt álmos és nem kivánt aludni, amint hazaért.

Megfürdött, átöltözött és olyan frissnek érezte magát, mintha egész éjjel aludt volna.

Kiment az erkélyre s végig nézett a tájon. A nap már magasan volt. Gyönyörü fényes volt a reggel. A zöld táblákban apró emberkék dolgoztak, túl a falun a nagy síkságon keresztek sora huzódott a sárga földszinen. A hegyoldal erdősége még mintha most lehelné ki az álmot, gyönge párás levegőjü volt.

Zsolt olyan izgatottan nézett körül, hogy egy percig sem tudott ugyanarra a pontra figyelni, aztán egyáltalán nem bírt a külvilágra ügyelni, annyira tele volt magával, hogy megszünt körülötte az egész világ és gyorsan járkálni kezdett le s föl, átadva magát lázas érzéseinek.

— Egész regény, egész regény! — mondta magában, szabatosan, beszéd formában termelve meg gondolatait. — Ez ám a regény! . . . Hányféle fázisán mentem én át az utolsó negyvennyolc óra alatt a szerelemnek . . . Az élet, az

a legkülönb regénycsináló. Az irók ellesnek egy-egy vonást, de meghamisitják az életet. Nekik nem meglátni való, ha nem nagy, mozgalmas cselekvény a lázas, az izgató anyag. Ki lát be a szív mélyére. Ki képes a pillanatok fontos lelki hatásait megérteni. Ki hinné el, hogy velem e két nap alatt több történt, mint egész huszonötéves életem alatt. Hol vagyok az első meglepetés lázától, mostani nagy, tiszta, méltóságos, rendíthetetlen szerelmemmel. Magam is képtelen volnék elemezni az átalakulás folyamatát. Az élet megfoghatatlan . . . Milyen zagyván kavarog bennem minden hatás és érzés, ha visszagondolok arra, ami történt . . .

Elmosolyodott.

— Csordultig megteltem. Most már kész és egész férfi vagyok!

Megállott, kidagasztotta mellét s minden benyomásra vakon-csillámló szemeit végig jártatta a világ ködlő, aranyos fényű vidám képén.

Aztán újra kezdte a sétát s gondolatai úgy rajzottak, mint a méhek. Zsongva, döngve, egymást keresztezve, némelyek építettek, mások őrt állottak, a herék csak szórakoztak s az egésznek a királynője ezrével rakta az új gondolatok kicsirázó magvait.

Számtalanszor elfáradt, leült, meg ujra fölugrott és tovább sétált, sorra kerülgetvén az utjában álló széket, asztalt, látcsőállványát, de egyet sem mozdított el, hogy kényelmesebb legyen a mozgás, sőt mindig megérintette azt, amelyik a lépés lendülete szerint keze alá esett.

Az öreg szakácsné feljött s beinvitálta őt reggelihez, azaz hogy ebédhez. Zsolt csak derülten nézett, olyan derülten és sugározva, mintha a sugárzó ég fenségének lett volna birtokosává.

Délután két órakor Virág felkelt s kijött a szobából. Zsolt tanuja volt ennek a pillanatnak s nagy szívbeli örömmel látta, hogy a lányka legelső pillantása a kastélyra esett. Hosszan, figyelmesen nézett ide föl; Zsolt reszketett az örömtől.

Virág nemsokára újra bement a kis házba, mintha csak azért jött volna ki, hogy fölköszönhessen a szemével a szerelmesének.

Hogy elpirult volna a kis lány, ha megsejti a Zsolt meggyanúsító gondolatát. Egyáltalán nem volt benne ilyen meghatott érzés. Egyszerüen kiváncsi volt, hogy csakugyan olyan nagyúri kastély az a Dávid-kastély, amilyennek a közvélemeny tudja? . . . S csakugyan az!

Virág kissé meg volt zavarodva. Ez a fiatal ember olyan különösen viselte magát az egész mulatságon, hogy lehetetlen volt vissza nem gondolni rá. Ha ilyen nagy társadalmi különbség nem lett volna a sorsuk között, bizonyára tisztában lett volna vele, mit akar? És ha a szíve úgy tele nem lett volna egy más ifjúnak a képével, emlékével, akkor is rá jött volna a titok nyitjára. De ez a kettős burok erősen megvédte őt a szerelem igazi hatásától. Nem maradt ugyan nyugodt az éjjeli mámor után, de nem is vesztette még el a lelki békéjét.

Szegény néni, aki különben is törődött volt, teljesen elkeseredett.

— Minek is jöttél ide — mondta csaknem sírva — mindig csak hallgat és nem szól, és engem csak mérgesít.

De szegény Virág nem tehetett róla, nagy gondjai voltak, amiket nem tárhatott föl senki előtt, amelyekről még a szeme pillantásával sem mert volna áruló nyilatkozatot tenni. Pedig úgy tele volt a szive reménnyel és kétséggel, örömmel és félelemmel. Úgy érezte magát, mintha ő valami zsákmány volna, amin ketten is osztozkodni akarnak és ez sértette emberi önállóságát, büszke egyéniségét. Viszont, akárhányszor átgondolta, mindig csak arra kellett jutnia, hogy semmi, de semmi nem függ tőle. Ki van dobva a sors prédájául. Azok a férfiak, mind nyugodtan gondolhatnak arra, akarják-e őt, vagy sem, de ő nem gondolhat rá: melyiket akarja.

Hogy akarjon ő? Hogy válasszon? Ha visszautasitnák!

Láng lepte az arcát, hőség öntötte el a testét, amint a visszautasítás szégyenére gondolt.

És milyen nehéz jót gondolni arról, aki messze van!

Hirtelen eszébe jutott, hogy az éjjeli gavallér most otthon hever fönt a kastélyban, amely olyan, mintha az emberiség fölött valami külön világ volna s vidáman, megelégedve gondol az éjjeli heccre, s azt mondja magában: megzavartam egy kis falusi ártatlanság szivét.

És ettől a gondolattól úgy összehuzódott

a lelke, mint egy kis sündisznó, csak a töviseit fordította felé. És ott bent a tövises bunda közepén a kis szive megtelt érzésekkel s annál forróbban, lágyabb gyöngédséggel gondolt a távollevőre. Szinte könnybe lábad a szeme és szégyelli magát, halálosan szégyelli, mert hűtelen volt . . .

Boszúsan, haragosan pillant föl még egyszer a kevély, gőgös mindenkit lemosolygó kastély felé s megfogadja, hogy a gazdájának hátat fordít, csak még egyszer eléje kerüljön.

Ismét sötéten föllángolt az arca. Azt mondta a nyomorult ma reggel, hogy ő rut! Megmondta hogy nem tetszik neki! . . . Az egész teste lázasan remegett a fölindulástól és haragjában csaknem sirva fakadt.

Minek jött utána? Mit alkalmatlankodott körülötte. Szemtelen. Szeszély volt az egész. Egy szegény rút lánynak akarta megzavarni a fejét. Az olyan könnyű!

Akaratlanul is a tükörbe nézett. Rögtön elkapta a szemét, mert elröstelte magát, de kénytelen volt újra visszanézni oda, mert meglepte, amit látott.

Sose látta magát ilyen szépnek, mint most. Vékonyhusú, fejletlen lányka volt, mikor legutóbb, egy-két éve jól megfigyelte magát. Akkor volt, mikor Jenő izgatni kezdte szivét. Ez a Jenő a kosztadó néninek jogászfia volt; az egyetlen fiatal ember, akivel huzamosabb ideig együtt élt s bár a néni, aki előkelő család elszegényedett ivadéka volt, a fiát ugy őrizte

tőle, mint a kotlós, mert az életénél is kedvesebb terve volt, hogy Jenőke egy fényes házassággal neve régi csengését visszaidézze: a két fiatal lélek lassan elkezdett egymás iránt érdeklődni. A fiú is naiv volt, könnyen lobbanó, titokzatosságra hajló, a lány meg éppen pompáslelkű, rendkivül bájos és olyan értékes jellem, hogy még a szigorú és óvatos néni sem bírt kifogyni a dicséretből, még féltett fia előtt sem. Titkos kis regény szövődött a két gyermek között; a néni megsejtette és rémületében sietett Pestre küldeni a fiát az egyetemre, bármilyen nagy áldozatba került is. Mindakét gyermek utolsó évét végezte az iskolájának s csakugyan nagy volt a veszedelem, hogy a fia, aki kiszámíthatatlanul szeszélyes volt, valami komoly nyilatkozatot tesz és még bevágja jövőjét egy szerencsétlen házassággal.

Egy évig távol voltak s csak titkosan váltott levelekkel érintkeztek. Jenő szépen kievickélt a bajból, de Virágot csak még jobban lekötötte, izgatta s a végtelenségig foglalkoztatta titkos szerelme. Végül óriási szerencsétlenség történt; egy szemtelen, kitanult kis gyereklány kifürkészte a Virág poste-restante levelezését és elmondta az iskolában mindenkinek. Óriási skandalum lett belőle, az igazgatónő, aki igazi pedagogusok szokása szerint elfeledte a saját zsendülő korának apró kriziseit, s csak a mintaszerű tanintézet ideális szellemét féltette, végtelenül fölháborodott s olyan vizsgálatoknak s torturáknak vetette alá a szerencsétlen kis

Virágot, amiknek az emlékét egy életen át sem lehet kiheverni. Az iskola legjobb, legpéldásabb növendékével történik ez. Közvetlenül a képesitő előtt. A tragédiák legnagyszerübb eseteihez illett a Virág szenvedése.

De a leányka összeszorította ajkait. Hallgatott. És nagyszerű magasztosultságot érzett, hogy Ő érte, az imádottjáért szenved, aki mindent jóvá fog tenni, hisz neki szenteli a fájdalom dicsőségeivel teli életét. Mert nincs kétség benne, hogy Jenőnek minden sikerül, hogy nagy tehetség s hogy egykor az ország élén fog állani és hogy soha sem lesz egy pillanata életében, amit ne vele, érte éljen! Igen, el fog jönni, el kell jönni a szabadulás órájának s odáig ez a kis szenvedés mit sem jelent. Annál nagyobb lesz a boldogság, minél jobban megérdemli azt.

Ám Jenő, aki vígan udvarolgatott Budapesten jobbra-balra, megrémült a botrány hirétől s olyan frázisokkal telt levelekben bátorította a kis Virágot a tagadásra, amelyeknek igazságában csak egy határtalan fantáziájú szerelmes lányszív nem tudott kételkedni.

Nem derült ki semmi s a derék igazgatónőt lelkifurdalás fogta el, hogy hátha mégis ártatlanul pellengérezte ki a világ előtt a szegény gyermeket. Vezekelt, önbüntetéseket szabott magára s megalázta magát, visszavonva a Virág megbüntetésére kiszabott rendeleteit.

És Virág büszkén járt szégyenével. Az

egész kis város ismerte s kiváncsian nézett rá és ő szerény lépteivel tovasietve, szép és gyermekded külseje alatt a legnagyobb hősnő dicsőségét hordozta. Tudta, hogy most már joga van, Isten szent szine előtt való joga, hogy része legyen az egyetlen boldogságban: a szerelem teljességében.

Egyszer még találkozott ezután Jenővel, a vizsga előtt való napon. Ez a találkozás Jenőre meglehetős kinos volt, mert az anyja szeme előtt folyt le, de Virágra a legfőbb üdv érzéseivel volt teljes. Lángok és ködök boritották be szemét és a káprázaton át olyannak látta lovagját, amilyennek lennie kellett. De ő ijedt, megrémült, vagy látszólag merev, hideg, fagyos volt kivülről s aki ránézett, azt hitte, hogy haragszik a fiatalemberre.

És akkor is ugyanilyen merev és szótlan és jégszobor volt, mikor Jenő egy ellesett pillanatban erőszakolt, csinált áradozással ontotta fülébe a frázisokat, amelyeket tollal már annyiféleképen variált. Virág hallgatott, dermedten s egy szót sem tudott szólani. De úgy érezte, hogy hallgatása is nagyon sokat árul el. És mikor Jenő le akarta szakítani a titkos szerelem zsenge virágát s meg akarta hirtelen csókolni, úgy tartotta vissza, olyan rémülten, ijedten és vadul, hogy a fiatalember leforrázva hökkent vissza. De hát nem volt-e ez mindennél értékesebben hirdető jele a rettenetes nagy, megemésztő nagy szerelemnek, ami a velőit is égette.

Jenő megesküdött rá, hogy tisztelni fogja, és minden vasárnap levelet ír neki, úgy hogy azt minden hétfőn biztosan várhatja.

Virág ennél sohasem hallott igazabb, biztosabb szót s dobogó szívvel érezte a közeledő levél varázsát, ma hétfő van; kész lett volna mérget venni rá, hogy jön a levél. Neki nem mondhat e férfi nem-igazat! Mert ő egy életre való erőt pazarolt rá: ezt vissza kell kapnia!

Most nagy hangulatokban mindezt átgondolta és ideges remegés fogta el a tükör előtt, amelyből egy szépséges, melegarcu, szines, bűvös tekintetű nagy leány nézett vissza reá.

Még ő maga is kénytelen volt megvallani, hogy szép.

Az ajkai elgörbültek és haragosan pillantott a kastély felé:

— Rútnak mondtál! Uri gonosztevő!... Van a földön egy édes, édes fiú, akinek én vagyok a legszebb a világon!...

S ez az érzés úgy elfogta, elszorította a szivét, hogy könny futott a szemére. A boldogság könnye.

A nénije belépett.

— Nincs még itt a postás? — kérdezte tőle Virág.

— Nincs. A falu tulsó végén kezdi, elébb sorra járja a falut, úgy ér ide.

Virág rögtön készen volt a tervével, hogy fogja megelőzni a postást, a sorsot!... Hogy kapja egy pár perccel, egy örökkévalósággal előbb meg a Jenő levelét!... Elmegy Piroskáékhoz elébe!...

XXIV.

Zsolt már már egy órája ült szemben a nénivel a homályos, büvös, jóillatú ódon kis szalonban, s mint a resonator hallgatta az öreg néni beszédét; visszazúgott benne a hang, de egy szót sem értett meg belőle.

A butorokon jártatta a szemét s a Virág kezének simítását szívta föl minden tárgyról. Milyen bizalmasok ezek a kis lakások, mennyire bele tartoznak az emberek életébe ezek a tárgyak! Nem úgy, mint az ő életében, hol a butorok, mint a környező cselédség, fizetett ellenségként szögezik alázatos tiszteletüket és szolgálatkészségüket a lelki bizalom megrezdülésével szembe.

Míg a néni a hallgatója figyelmességétől elragadtatva kedvesen, sajátságos urias naivsággal s gyermeteg részletességgel mesélt el valamely régi históriát, Zsolt egy fényképalbumot nyitott fel.

— Virág! — kiáltott föl, — ez a Virág kisasszony arcképe.

A néni föléje hajolt.

— Jaj, az az igazi kis virágocskám! Az volt az én kis lányom! Olyan jó, őszinte gyerek

volt, mindig csak nevetgélt és nekem mindent megmondott. Bezzeg most már csak titkolózni tud és semmi se jó neki . . .

Zsolt visszafojtott lélekzettel figyelt. Egy szóval sem merte eddig megkérdezni, hol van Virág. Mióta erre a különös, plátói magaslatra ért el szerelmében, a világ minden kincseért sem lebbentette volna fel a fátyolt szive titkáról, mintha még a napsugár is kifakította volna valami gyöngéd szint szerelmes rajongásában, ha szabadon fér hozzá.

— Csak azok a Lázárok! — folytatta a néni, — már mindig csak azok! Muszáj csak oda szaladgálni. De ha egy percig nincs ott, jönnek érte. Úgy kapaszkodnak a nyakába, mintha ő volna az anyjuk . . .

Összeszorította vékony szájaszélét, duzzogott.

Zsolt megnézte a képet jól. Virág volt 13—14 esztendős korában. A fényképész dekorativ vasrácsára teszi félkarját és olyan gyermeteg ártatlansággal néz szembe, hogy a Zsolt szíve szinte megcsikkan a gyönyörűségtől.

Aztán valami fájdalmas húr pendült meg benne. Óh, mért nem ismerhette meg már akkor! Milyen boldogságtól, milyen szépségektől fosztotta meg a sors, hogy nem gyermekül vezérelte össze őket. Bizony ez egészen más lány, ez még pihés rózsabimbó, amelynek csak a parányi arcocskája pirul és mosolyog még ki a zöld kehelylevelek közül . . .

Zsolt mohón és telhetetlenül vágyott rá,

hogy a Virág egész lénye, multja, jövője, minden szívdobbanása neki, csak neki szóljon s szörnyű fájdalmasan ismerte meg, hogy voltak idők, amikor nem volt az övé.

Ezzel a képpel s még azzal a kettővel, amelyet megtalált a csipkés ruháju modern polgárasszonyok és nyalkacsizmás hatvanas évekbeli gavallér magyarok között, órákig, napokig, talán évekig el tudott volna lenni, beszélgetni; a börtön is kedves tanyának tünik fel neki, ha együtt lehet velük.

Ezalatt a néni eltünt s odakint tejszines kávét készített, idegesen várva a szomszéd fiát, akit elküldött Virág után.

Zsoltnak úgy tetszett, egy-két perc telt el csak, mikor kívülről ruhasuhogást hall s rögtön rá a néni zsörtölődését.

— No te, te! Szégyeld . . . Ugyan eredj. Vendég van és ő néki menni kell farsangolni.

— Vendég! — hallatszott a Virág kedves csengő hangja. — Kicsoda?

Zsoltnak a szivét hasította a kérdés.

Az öreg asszony suttogó hangon felelt.

Az ajtó kinyílt s megjelent rajta Virág, felhajtott szélü kék szalma kalapjával, fekete szoknyában, világos blúzban.

Zsolt fölemelkedett, mintha automatikus összeköttetésben lett volna az ajtóval.

— Maga itt van? — kérdezte Virág könnyedén, odavetve.

Kezet nyujtott a fiatalembernek, de rá sem ügyelt s rögtön elfordult, hogy a kalapját letegye.

Zsolt úgy nézett rá, mintha szél ütötte volna.

— Megigértem, hogy tiszteletemet fogom tenni.

— Ja!

És még nem felejtette el? — gondolta magában. — Nevezetes, hogy van olyan férfi, aki reggeltől estig nem felejti el, amit igér.

A hangja akármilyen könnyelmű akart is lenni, valami keserűséggel rezgett s ezt a Zsolt szerelmes szive megérezte.

— Megbántottam? — kérdezte gyöngéden mikor Virág odalépett az asztalhoz s az albumba nézett.

A lány meglepetve pillantott rá.

— Maga nem! — mondta és Zsolt ismét érezte a keserű ízt.

Virág sarkon fordult és kiment, magára hagyva a fájdalmak örvényébe zuhant fiatalembert.

— Hát te minek jössz ki? — mondta a néni.

— Csak.

— No de milyen vagy te. Mit gondol rólad az az uri ember. Milyen nevelésed volt? Ilyen ma egy művelt leány! . . .

Virág rá sem ügyelt. Bement a szobájába, ott tett vett valamit, semmi dolga sem volt. Akkor visszakiment.

— Nem jött semmi? levél?

— Mi jött vón? Micsoda levelet vársz te? Kitől?

— Terítsek?

— Hát persze, hogy teríts.

Virág bement a szobába.

— Megengedi, hogy terítsek?
— Kérem! . . . Segítsek?
— Köszönöm.

Zsolt gyöngéden segített elterítenie az abroszt az asztalon... Mikor már simán megfeküdt az avult damasztvászon, Zsolt meghuzta kissé az egyik sarkát, jelezve a tréfáló kedvet, ami efféle segédkezésnél buzog a fiatalemberekben.

Virág ránézett, gyöngén elmosolyodott. Megértette a tapintatát. Szinte könny szökött a szemébe, úgy meghatódott. És most először tünt föl neki, hogy ez a fiatal férfi különb ember annál a másiknál. Sajnálkozva lopott felé egy pillantást. Hiába, az ő szive már hitetlen! . . . Hogyne. Az első levél is elmaradt? Mi lesz a többivel? Egyebekkel?!

Zsolt visszasüppedt a foteljébe és szemével leste a lány minden mozdulatát. Látta, milyen lehangolt s újra elbúsulta magát; miért nem ismerhette meg előbb! Miért kellett elveszítenie e sziv első virágzását!

Nem szólottak egy szót sem s mindenikük gyötrődött e miatt. És mégis jól érezték egymás mellett magukat. Zsolt kínos érzéssel is szivesebben volt itt, mint a nagyvilág bármely más pontján. Mintha az idegeikkel társalogtak volna. Pillanatonként alakult, változott, más formát, szint nyert a hangulatuk, mint az égen a felhők.

Mire a néni a széles feketetálcán behozta a három csésze kész kávét, már összehangolódtak s a lány örült, hogy ha már a másik

nincs itt, legalább ez megvan! És a fiú hálásan tárogatta a szemét, megérezte, hogy a javára billent a leányka szívmérlege.

A néni hozott egy kis lármát, amelynek védelme alatt lassacskán az ő beszélő kedvük is kinyilt. Mire az uzsonnának vége lett, Virág egész frissen, vígan beszélt el érdekes részleteket az iskolai életéből.

Míg az asztalt leszedték, Zsolt félre állott. A komót tetején egy vastag iskolai füzet volt. Fölvette s elmosolyodva nézte meg a címét. Nagy, szép betükkel volt ráírva: „Szalonvallomások".

— Mi ez?

Virág hozzá akart kapni, hogy elvegye a a kezéből, mert titkokat rejteget ez a könyv. Aztán dacosan, a m á s i k n a k szóló daccal hagyta. És megrögzött benne az elhatározás: Jó, legyen! Ha te úgy, én is úgy! ... Bezzeg, ha levelet kapott volna ma, amilyet várt, akkor régen kiadta volna az utat az úrnak, de így maga is érezte, hogy egyre mélyebben megy befelé vele valami szívingoványba, ahonnan Isten tudja van-e kigázolás.

— Megnézheti — mondta Virág — van benne egy pár okos vallomás.

— Nem szeretem az okos vallomást, csak az őszintét és naivat.

— Van olyan is. Majd meglátom hogy vall!

— Mindenkire kötelező a vallomás?

— Már nem mindenkire. Azelőtt bizony

agyongyötörtem az ismerőseimet, hogy valljanak, de már tele van a könyv is, a szív is... Azt hittem, már senkisem fog többé vallani! Hanem a magáéra kiváncsi vagyok.

Zsoltot öröm fogta el. Ezt akarta éppen, hogy bármennyi vallomás volt is előtte, ő legyen az utolsó: a mindenség!

Kimentek a kertbe, ott leültek egy deszkából csinált megócskult kerti asztal mellé, amelyet moha és lehullott falevél boritott el s hozzáfogtak a furcsa könyv tanulmányozásához. Naiv kérdés volt fölirva minden levél homlokára: „Jellemem fővonása," — „Kedvenc foglalkozásom." — „Főhibám." — „Milyen szemeket kedvelek," — „Szabad-e még szivem?" — „Mi az élet rám nézve?" — „Mikor szeretnék meghalni," — „Kedvenc szinem, — hősöm, hősnőm, ételem..." stb., stb. a végtelenségig. Azaz, hogy az 56-ik kérdés befejezi a sok furcsaságot: „Hányszor hazudtam e könyvbe".

Zsolt, amint végigforgatta a lapokat s a negyven-ötven válaszolónak feleleteit olvasgatta, elgondolta, hogy ezeknek a lelke, az egész jelleme és teljes egyénisége itt van, igazán nyitott könyvül, csak tudni kell olvasni bennük.

Arra volt kiváncsi, arra, aki egyedül érdekelte most az idegen embernép közül: a vetélytársára.

Hamar fölismerte. Az első lap közepén ismétlődött mindenik feleletnél ugyanaz az irás. Folyamatos, határozott, úgynevezett karakteres betűk. Zsolt gyülölte az efajta mutatós, erős

jellemet hazudó írást. Ő a hányszor tollat vett a kezébe, úgy tetszett neki, mindig másképp írt s borzasztóan bántotta ez a betüsablon, amelynek a nyomán hamar rájött a gondolatok sablonos hasonlóságára is. Csupa szép mondások, őrülten szépek. Pl. mi volna élete legnagyobb szerencsétlensége? „elveszteni az élet zománcát, az idealizmust". — Mikor szeretne meghalni: „mikor eszméim diadalra jutnak!" — Kedvenc prózaírói: „Jósika, Jókai, Flammarion". — Kedvenc hősei: „Olyanok, kik a lerombolt oltárok mártírjai". — Mit utál legjobban: „az erkölcsi rosszat s az iróniát".

Na hát Zsoltnak ez elég volt. Nagyon szerette az iróniát, független, tisztaszemű és lelkű ember lévén, jogot érzett rá, hogy a korlátoltakat kicsufolja. Ez az ember fölémelyitett benne minden egészséges utálatot a nagyképüség, pökhendiség, mesterséges szépelgés iránt.

Ránézett Virágra s a szeme megnyugodott ezen a fürge pillantású, eleven észjárású, könynyen, bátran s szivvel csufolódó édes szép arcon.

És a pillantása elszélesedett. Milyen szép, gondolta magában és ki is mondta.

— Milyen szép maga most!

Virág kellemetlenül érezte magát találva.

— Reggel óta megtanulta, hogyha a lányoknak kedvében akar járni, szépet kell nekik mondani?

— Semmitsem tanultam reggel óta. Csak kimondom, amit gondolok. Nem ugy mint más . . .

Virág elpirult annak a másnak az érdekében s hirtelen egész tisztán állott előtte, hogy milyen félszeg szinben tünhetik föl az ő „kicsike politikusa“ egy idegen előtt naiv affektálásával. Elkapta a könyvet, mert amint az új kérdésnél odapillantott meglátta a két sort, amit az ismeretlen a saját verséből idézett:

Ha költő volnék, lantom zengzetével
Elcsábítnám a mennybolt csillagit! . . .

Még sohasem vette észre, milyen túlédesitett szirup van ebben a két sorban. Védeni akarta a régi ideált, akit ebben a percben nem tudott már rajongva nézni, mint eddig, de inkább féltett, mert olyan kicsi és olyan szegény...

Virág úgy érezte, mintha az álom elrepült volna s ha ébren gondol vissza arra, ami álmában olyan bűvölettel töltötte el, szégyenli magát s nem érti, hogy lehetett olyan gyerek...

Nem adta vissza a könyvet.

— Nem engedem, hogy maga kritizálja. Ezek igen szépek — mondta és csaknem sirva fakadt, de azért tudta a szive mélyén, hogy már nem olyan szépek többé, mint voltak eddig.

Az öreg néni, aki nem hagyta volna magukra egy félvilágért, éppen mellettük babrált a zöldséges táblákban, a gyerekek olyan halkan beszéltek, hogy nem értette őket s ezért elunva magát, felállott, hogy egy-két dudvát kitépjen szép karalábéi közül, ha már itt van.

Zsolt és Virág között megfordult a helyzet. Most már a fiu kötekedett a lánnyal, aki félve őrizte előtte a multját.

A kötődés addig tartott, míg Zsolt észre nem vette, hogy komoly baj lesz belőle. Akkor aztán szépen alább adta és engedte, hogy a lánynak legyen igaza.

— Lány! — gondolta magában — édes kis gyönge nő! Mit jelent az, hogy a vitában ki a győztes! Hisz én olyan rettentően erős vagyok, hogy győzni sem akarok fölötte.

S összeszedte minden ügyességét, hogy aranyhidat épitsen a lánykának, amelyen az szépen visszajuthasson a maga vágyaihoz és ha lehet, ugyanazzal a meleg hangulattal játszon a könyvével s abban levő lányos furcsaságokkal, mint míg Zsolt ki nem ábrándította belőle. Zsolt nem tudta volna elviselni, hogy egy lánynak a legalaptalanabb kis illuzióját is elrontsa. És ezt a nagy gyöngédséget csak most, s csak Virággal szemben fedezte föl magában. De olyan nagynak érezte, hogy kész volt egy egész életre s minden térre általánosítani. El tudta képzelni magát örök időkig, hogy le fogja győzni mindenkor a saját meggyőződését és akaratát és szivesen engedi, hogy Virág diadalmaskodjék kicsiben, nagyban, hiszen olyan gyönge és parányi, hogy nem dicsőség volna, szégyen volna leigázni . . .

Hogy repült az idő.

Bealkonyodott. Az öreg néni nem tudott hova lenni az álmélkodástól, s már szinte félt a világ szájától, hogy a fiatalember, akitől ő csak „fesztvizitet" várt, itt ragadt és ugy megül, mint egy k l o k a.

Tessék, még lámpagyujtáskor sem megy el, hanem beül a szobába, csak egy fél szót

kell neki mondani s úgy eldiskurál Virággal, mintha a testvére volna.

A lányka kipirult, bizalmas; az éjjeli hangulat támadt föl köztük, amit az éjféli vacsoránál éreztek: mintha mindig együtt lettek volna! S Virág lassacskán kipakolgatja titkait és szakadatlanul visszatér az izgató nagy örvényhez és célozásokat tesz régi szerelméről. Megmutat szalagdarabkákat, táncrendeket, telefirkálva névvel és bolondos, értelmetlen szókkal, amelyek azonban neki roppant sokat jelentenek. Elmesél eseteket, célozgat titkos levelekre és jelenetekre, de semmit sem mond el, csak „ugratja" a fiút. És ez ugrik. Megijed és kigyul és készpénznek vesz mindent.

Virág igazán nem tudja, hányadán van vele, komolyság ez, vagy tréfa; de azt elismeri, hogy igen kellemesen érzi magát a csöndes, jó fiú mellett, aki mindent meghallgat, megért és eltűr. Mert a lány maga is számtalanszor észreveszi, hogy szólhatna a fiú valamit erre, vagy arra, ha akarna, de ha nem szól, jóságból, szívdiktálta elnézésből nem szól. És ez igen jól esik a kislányoknak, igen hálásak tudnak lenni érte.

Végre előszedi legféltettebb kincsét is: a hóvirágokat.

Ez volt szerelmének jelvénye, ez volt ideális viszonyuk beszédes tanúja.

És Zsoltot egy költői kép kapja meg, mindent megért. S ez a kis virág, a koratavasz korai virága, csakugyan ugy tünik föl előtte, mintha

csodálatos inspirációval választott jelképe volna, a Virág első, korai, fejletlen, bájos szerelmének.

Meghatottan lapoz a szalon-vallomásokban, amelyet újra kézbe kapott.

Egy cim megüti a szemét s hirtelen, készületlenül rámutat:

— Feleljen! Most maga feleljen nekem!

Virág elolvasta a cimet: „Szabad-e még a szive?"

Rápillantott a Zsolt arcára s mindaketten elpirulnak.

— Kérdezze meg a hóvirágtól — mondta bűbájos kecsességgel és észbontó zavarodottsággal Virág.

XXV.

Ujjongva, táncolva rohant hazafelé. A sötétben szabadjára eresztette gyermekesen kitörő kedvét s csak azon csodálkozott, hogy repülni nem tud.

Hogy adja tudtára Virágnak, milyen őrültül, határtalanul s örökre szerelmes belé!

Szegény kis lány. Mindent, mindent meg kell bocsátani neki. Szegény lélek, parányi, édes gyöngy!

Ökölbe szorul a keze, amint arra az emberre dondol, aki legázolta e bűvös szép lélek legelső hóvirágjait.

Hóvirág volt csak, hóvirág az a szerelem, túlkorai, jelentéktelen és mégis bájos kis virág, amely tavasz előtt jelenik meg és nyomtalanul eltünik, mire az igazi, gyümölcstermő virágok rügyből kibomlanak.

Megvan, megtalálta a formáját, hogyan adja tudtára, amit mondani akar: már eszébe is jutott egy verssor.

Rögtön elöntötte a poétai láz és a szerelem a költés izgalmává fokozódott. Végtelenül tet-

szett neki a kép, amely, úgy érezte, pompás szavakban nyilvánul meg; amint kiért a faluból, megállt, papirt és ceruzát vett elő s a csillagok derengő világánál, amelynél csak a papir fehérségét lehetett kivenni, egyes sorokat, szókat, kifejezéseket írt le.

Aztán rohant, alig várta, hogy hazaérjen, rögtön asztalhoz ült és leírta a következőket:

BESZÉLGETTEM A MAGA KIS HÓVIRÁGÁVAL!

ÉN:

Csöpp hóvirág, beszédes emlék,
Ki annyi édes ábránd szíve vagy,
Mondd meg nekem — hisz Ő küldött te hozzád —
Mondd a z t nekem, hogy szíve még szabad!

Ő.

Kis hóvirág vagyok; míg éltem
Fehér, szűz, bájos — ám naiv bizony!
Hittem — mint egy kis lányka — hogy szabad
Tavasszal, szerelemmel játszanom.

Kis hóvirág vagyok s lehulltam,
Hogy jött az édes, felséges tavasz.
Emlékem szirma is lehull szivében,
Igaz szerelmek szép virágja hogy ha tul ragyogja azt.

Én

Csöpp hóvirág, te édes, drága,
Beszélj, az én virágom nem ragyog?
Beszélj! Az én virágom fényes, mint az ég!

Ő.

Kis hóvirág, bús emlék — és nem jós vagyok! . . .

Éjfél is elmult, mire kellően kicsiszolta és miután vagy tízszer lemásolta, újra meg újra javítva, végre tökéletesen meg volt elégedve a költeményével. Minden habozás nélkül becsülte a világirodalom legnagyobb remekei közé. Egyáltalán nem csodálkozott volna rajta, ha a Horacius párbeszédes verse mellé kerül.

Nehéz merített papirost keresett elő s egy hosszas szeletre leírta csinosan, szőlőkacskaringókhoz hasonló cifrájú betüivel. Végül egy Zs. betüt írt alá, amelynek határozott és mégis szimmetrikus, nem közönséges formájával igen meg volt elégedve.

Kinézett az ablakon.

A hold már feljött s bágyadt, titkokat sejtető fényével megvilágította a földet. Zsolt futópillantást vetett a nagy árnyékokkal foltos világra, aztán eloltotta a lámpát, átment a másik szobába, a holdvilágon levetkezett és lefeküdt.

Roppant boldog volt és büszke; nyugodtan gondolt rá, hogy ezentul már nem lesz tovább semmi baja. Úgy vágyott, olyan mohón a bajtalan életre, mint a csecsemő az anyatejre . . . Ha még ideges remegés van a szíve táján, az nem a régi bizonytalanság miatt való feszültségtől van, csak a költői láz fizikai utórezgése.

Hamar elaludt, mélyen és egészségesen.

És ezalatt odalent a zsindelyes kis házban Virág fölébredt első álmából; a holdfény beszürődött a fehér függönyön át s a kis lányt olyan szívfájás lepte meg, hogy szinte elállt tőle a lélekzete.

Eszébe jutott az elmaradt levél és abban a pillanatban tisztában volt vele, hogy nagy ok miatt nem jött meg. Talán beteg! Vagy más baja van. Óh, ha ott lehetne mellette, becézhetné, gondterhes arcát lágyan megsimíthatná! ... Vagy írt is tán, csak a posta nem hozta el ... És ő ilyen szívtelen, könnyelmű, gonosz!

Ijedten felült. Egész nagyságában megismerte vétkét s agyonrémült tőle. Hát azért volt az ő mártirsága, hogy a legelső csélcsapság miatt elfelejtse? A hűség nem kétoldalú szerződés! És ő hű lesz, ha a másik soha többet nem gondol is rá. Hű lesz az emlékeihez! Önmagához! És lesz belőle falusi öreg tanítókisasszony, aki harisnyát kötöget s minden szembe beleköti egy emlékét, egy fájdalmas szívdobbanását ...

El lehet ezen szomorodni!

A kis Virág ijedve hessegette el magától ezt a szomoruságot, mert megérezte, hogy a mélyén valami csábítás lappang, átmenet a hűtlenségre.

Haragudott Zsoltra, aki betolakodott a szíve életébe és meg akarja változtatni a lelke világát. Ezért makacsul védte meg a távolit, az örök ideált a közeli valóságos támadóval szemben. Összevonta szemöldökét, úgy nézett bele a holdvilágos ablakba s eltökélte magát, hogy kiadja az útját a csábítónak, mihelyt még egyszer megjelenik a szeme előtt.

De ez sem volt kedvére; Zsolt olyan

jóságosan, csöndesen és elragadtatással ült a fotelben s csillogó szemekkel nézett rá ... Nem tudna ilyen keményen bánni vele ... Pedig csúf az a sovány fiú! ... De a haja szép, jó volna megsimogatni! meg is érdemlené azért a gyöngéd, meleg pillantásért ...

Virág igen nyugtalan és mérges volt, hogy ismét rajtakapta magát a nagy vétken.

XXVI.

Másnap reggel is ugyanezzel a bizonytalan érzéssel ébredt a kis Virág. Örült, hogy dolga volt, pedig semmihez sem volt íze. Mint mikor betegség előérzése zsibong az emberben. Csak jött, ment s várt. A postát várta nagyon, de azt csak délután hozzák, addig neki vége.

Délelőtt deputáció jött érte Piroskáéktól. Három gyerek s erővel cipelték el, de maga is is könnyen ment.

Ott nagyban folyt a baracktisztítás, befőttet készítettek. Piroska olyan vidám, gondtalan és rózsapiros volt, hogy Virág szinte megijedt tőle; ma nem szórakoztatta a sok apró tréfa, megzavarta a szakadatlan kacagás, szeretett volna erdők rejtekébe vonulni, mint a sebzett őzike.

— Virágom, kis Virágom, mi van veled! Kis madár, csicseregő kis madár, mért hallgatsz az ágon? Messze van a párja és epedve várja — gyügyögött, kacagott, lármázott Piroska. — Ah istenem ő, az a . . . enő, . . . enő . . . jenő . . . meghal e kicsike nő.

Virágnak szinte elállott a lélekzete s aztán meglepetve vette észre, hogy arra a távolira

céloz Piroska és nem a közelire, a veszedelmesre! . . .

Olyan keservesen telt a nap. Annyit sóhajtott és nézett a kapu felé és annyit irult-pirult, mint az almavirág, hogy az összes gyerekek rákaptak, alig tudta a sirástól megóvni a szemét.

Egyedül ebédeltek, a százados minden reggel belovagolt a városba a szolgálatra s csak estére jött haza.

Százszor elhatározta, hogy hazamegy és mégis ott maradt, mert rettegett a magánytól és ide hamarabb hozza a postás a levelet! Óh, olyan szívszakadva várta azt a levelet, amely erőt, megujulást hoz neki! Amely meghozza a hitet, bizodalmat, megmenti a multat a jövőnek.

Soha még ilyen hosszú és sivár napot nem ért. Hát már sohasem ér ide az a szerencsétlen postás. Olyan biztosra vette, hogy hoz levelet a számára! És ha elgondolta, hogy talán csak ezer lépésre van tőle az a levél, megszünt a szíve dobogni.

Annyira várta, olyan nehezen, hogy észre sem vette, mikor a jókedvű paraszt bekocogott az udvarra.

— Aggyisten! — intett a kalapja irányában a tömzsi kis ember — hát kisasszonykák kell-i levél?

— Hogyne kellene, Lőrinc bácsi! — kiabált Piroska, aki már barátságot kötött a tréfáskedvű atyafival.

— Ihole! Csak válogassák ki, aki maguknak való.

Elébük adta az egész falunak szóló levélcsomót.

Piroska mohón esett neki és sorra szedte az összest. Minden címről kivallatta a postást, ki az, honnan jön levele? A boros paraszt úgy ismerte a falunak minden ügyét-baját, mint a magáét s hűségesen mesélt. Nekik nem jött semmi, csak az ujság. Ki kap kedden levelet?

Virágnak erre elhalványodott a szine.

— Énnye — mondta a postás — hát egyet se tart meg a kisasszony! Be rossz vásárom van ma! No de majd csak ez is elkél, ha az Isten megsegít. De nem is szokott nekem egy se a nyakamon maradni. Nem sajnállom, mert hát hogy úgyse tudok olvasni, 'sz azér lettem postás. Ha még óvasni is tudnék, akkor mán igazán böcsületes mesterségre vetemedek . . . Hanem a kisasszont nem tudtam ám, hogy itt lesz — fordult Virághoz — mer akkor ide hoztam vón. Mer van ám valami! Szagos levél! . . . A Fucsi komànéval előre elküldtem, mer hallottam, hogy várja! . . .

Virágnak olyan lett az arca, mint a bazsarózsa. Hát az egész falu tudja, hogy ő levelet vár? Valamivel vissza akarta utasítani ezt az arcátlanságot, de nem volt hangja. És úgy meg is örült a hirnek! Inkább hálával tartozott volna a parasztnak a figyelemért. Piroska pótolta amit ő mulasztott.

— Lőrinc! hát maga ilyen gáláns ember, ezt nem vártam volna, ez sok magától.

— Sok kisasszonyom? Hát minek néz

engem. Vén zsivány vagyok én, csak a kötél hiányzik a nyakamról.

Öntelten nevetett.

— No jó, kap egy pohár snapszot. De máskor ne küldje előre a kisasszony levelét.

— Ugyan no, inkább mindenki végigolvashassa a faluba?

— Azt se, azt se! Ne adja senkinek a kezébe.

— Hajaj, a mán nem megy. Az becsület dóga. Az úgy dukál, hogy aki elébb látja a táskát, mindent sorra nézhessen . . .

Virág elszörnyedve hallotta ezt, fölkelt, köszönt és sietett haza.

— Viják néni szejelmes levelet kapott — kiabálta a csöpp Maczóka, aki au courant volt a nénje mellett az ilyen ügyekben.

Virág most még ezzel sem törődött. Szárnyon ment haza. Itt a levél, a várvavárt, boldog édes kis levél! Ó az édes, édes, a derék, a jó, nemes, az elárult kedves! Szent elhatározás támadt benne, hogy hű lesz a sírig.

— Leveled van az asztalon — szólt a néni, aki a tornácon ült és gomblyukat varrt.

Virág bujt a kutató pillantás elől és berontott.

A levél csakugyan ott volt az asztalon. Nagy levél.

Meglepetve nézte az írást.

Nem ő! Nem az ő erélyes, határozott betüi! Gömbölyü, szögletes, szokatlan, idegen, — és mégis kellemes betük.

A szivének egy csücske bizsergett.

Ez ő! Ez a másik! A hódító!

Megforgatta a levelet, körülnézett olló után, nem lelt s gyorsan lecsipegette az egyik szélét.

A vastag, rojtosszélű, csontszínű papirt kivette belőle.

Mielőtt kinyitotta, egy pillanatra lehunyt a a szemét és elvillant eszében, hogy: „ezt írja: szeretlek, légy a feleségem.“

Mosolyogva megrázta a fejét s szétnyitotta a lapot.

Kerekrenyilt szemmel, meglepetve olvasta végig a furcsa verset.

Első érzése az volt, hogy: ebben nincsenek rímek ... sántít ...

A második az, hogy: nem értem. Mi ez? Jóakaratú magyarázatok? Tanács? Mért nem beszél világosan! Szerelmes, vagy nem? ...

Nem! Mert ha az volna, megirná. Egy szerűen megmondaná. De mit kerülget? ... Mi ez? Ez nem is vers, nem is vallomás! És a végén az a lemondó sor: Kis hóvirág, bús emlék és nem jós vagyok!

Micsoda idétlenség! Azt mondathatja, amit akar! Ennyit akar? Nem sok. Ezt kár volt megirni.

A kis lány elhúzta szép szabályos ivű száját.

Olyan mohón vágyott a biztosra, a kétségbevonhatatlanra, hogy majdnem belehalt. De mit kezdjen ezzel? Istenem, ha ő férfi

volna, nem kínozná így a lányokat. Egyik igér, esküszik s nem ír; a másik ír, de nem igér, nem esküszik semmit.

Leült az ablak melletti székre, kezében tartotta a papirlapot s szórakozottan nézte a gondos írást. Éppen ez a nyugodt gondosság, ez a különös, érthetetlen tekervényes észjárás ijesztő. Számítás? és bizarrság!

Mért nem mondja meg mit akar!

És eldobja a papirt, föl az ágy tetejére.

És sejtelme sincs róla, hogy Zsolt ugyanezekben a percekben nála még sokkal őrültebb vergődéssel bámul le a falura a látcső mellől. Mint mikor a gyorsvonatról azért ugrik le az ember, hogy a maga lábán gyorsabban haladjon. Egyre megy, úgy sem lát, így sem semmit. Még azt a percet is elszalasztotta, mikor Virág hazasietett. Szidja magát az oktalanságáért, hogy postán küldte el a levelet. Pedig nem merte közvetlen küldeni. Nem mert semmi olyat tenni, ami hírbe hozhatja a kis Virágot. De most mi lesz? Meg fog háborodni holnapig, míg a válasz megjön.

Bele kell bolondulni ebbe a rettenetesen kínzó bizonytalanságba.

Virág egész estélig úgy jár-kél, mint az álomkóros. A néni már meg van ijedve. De szólani sem mer, mikor látja, hogy magába merült a nagy lány. Bizony nagy lány a kis Virág, többé nem parancsolnak neki s nem vallathatják ki a nénik.

Mikor a néni megveti este az ágyakat,

Virág meggondolja magát, abbahagyja a vetkőzést, fogja a lámpát, s átviszi a másik szobába. Levélpapirt, téntát keres elő s hozzákészül, hogy írni fog.

— Mit csinálsz ? — kiált által a néni.

— Irok.

— No, még mi jut eszedbe. Ilyenkor írni. Az csak valami. Égetni a petróleumot, mikor olyan hosszú a nap.

Virág sehogy sem tudja megtalálni az irnivalóját.

Az alacsony öreges szobában üvegbura alatt álló százesztendős óra pengi zengő hangon a másodperceket, a megbarnult aranyhuszár sohasem látott ilyen nagy gondot, mióta kivont karddal lovagol az alabástromlábú óra tetején.

Egy betüt sem tud leírni a kis Virág.

Nem írhat bizony. Mit is írna. Kinek is írna. Annak sem írt, a másiknak, a réginek ; lázas perceiben nagyszerű rajongásokat suttogott el, de ha tollat vett a kezébe, tartózkodás lepte meg és abban a két-három levélben amit mégis írt, egyetlen szó sem volt, hogy akárki ne olvashatta volna. És mégis pirosság önti el az arcát ; eszébe jut, hátha elmulik a viszony s ott maradnak a kompromittáló levelek ! Rettenetesen megijedt s ha most rögtön visszakapná az áruló irásokat, abba is belenyugodnék, ha örökre elmulna minden.

Maga elé néz a papirra, meghökken s leteszi a kézben tartott tollat.

Lám, alig ismerkedik meg valakivel, már megint írni akar. Elszégyenli magát szörnyűképen.

Aztán ötlet villant föl fejecskéjében.

Ó nem lesz többet, soha többet olyan ügyetlen. Nem fogja megmutatni senkinek, ami a szívében van. Megégette a száját, ezután vigyáz!

Feláll, könyvestáskáját kinyitja s jó ideig kutat, turkál benne. Végre megvan, amit keres: egy képeslap, amelyre két szál hóvirág van festve.

Egész bátran veszi föl a tollat, szép, piros ajkain csintalan mosoly játszik s az egyik hóvirág szára alá finom szabályos betükkel odaír egy sort, verssort, idézőjelbe téve . . .

Gyönyörködve, hamisan nézegeti. Az irás pompásan sikerült.

— Majd meglátom, uraságod milyen okos lesz ebből — gondolja mosolyogva, hogy ilyen ügyesen sikerült fölállítani a farkasnak a saját tőrét.

Aztán megcimezi a lapot gyönyörű, szabályos szépirási betükkel, minden betüt külön rajzol ki s érzi, hogy most remekel.

És míg a mintaszerű vonalakat húzza, mintha azt a szép sötétgesztenyeszinű hajat simogatná . . .

— De ezt csak személyesen kapja meg a farkas bácsi! . . . mondja boldog, elégedett arccal — ha ugyan eljön megenni Chaperon Rouget! . . .

XXVII.

Zsolt másnap roppant szidta mamlaszságát, amiért postán küldte a levelet. Folyvást számítgatta, mikor kaphatta meg Virág, mikor ír rá választ, mikor küldi a póstára, neki mikor jut az a kezébe?

Gyötrő bizonytalanságban telt el a nap.

Harmadnap reggel külön szalasztotta le a huszárját a szomszéd faluba, ahol a posta volt, nincs-e levele.

Nem volt. Egész nap nem volt.

Folyvást remegett a belseje az izgatottságtól. S azt kellett látnia, hogy Virág milyen jókedvvel játszik a Lázár-gyerekkel . . .

Negyednap azzal kelt föl, hogy minden el van döntve. Ha ma sem jön levél, a sorsa meg van pecsételve. Ha estig nem jön, azt jelenti, hogy Virág egyáltalán nem érez iránta vonzódást, s eltaszítja . . . Akkor ő megy világgá. Mehet oroszlánt vadászni.

Estig sem jött semmi.

Kiadta a rendeletet, reggel utazik.

Reggel meggondolta a dolgot, még egy napig itthon marad.

Délben leküldött a postára.

Nem jött levél.

— Fogjatok be! — kiáltott le a kocsisnak.

— Az állomásra, nagyságos uram?

Zsolt hallgatott.

A kocsi megindult az állomás felé.

— Hajts tovább. Menjünk a bátyámhoz.

Szép erdei utakon zörgött a kocsi. Zsolt a puha, poros bőrülés sarkába huzódva elnézte az útra kihajló fákat. Messziről madár rikoltozott. Zsolt sajnálta, hogy nem ismeri a hangját. Úgy szólott, mintha az ő ijedt szivének a jajgatását utánozná. Megállította a kocsit, hogy jobban hallja. A madár beljebb repült az erdőbe. Zsolt leugrott és utána ment. Páfrányok tárogatták eléje recés nagy leveleiket. Zsolt belegázolt s megsajnálta a letört szárakat.

Terebélyes tölgyek nyugodtan álldogáltak.

— Sosem volt szerelmi bánatotok — mondta nekik Zsolt.

A levelek között szél suhogott végig, mintha Titánia uszálya sustorogna.

Zsolton kéjes izgatottság futott át.

— Üdvözlégy nagy királynő — mondta magában tisztelettel.

Megelenevedett előtte az erdő. Valami mélységes zsongás, zsibongás, az élet hangja vette körül. A soha nem mozduló izmos törzseket vékony, lebegő apróságok táncolják körül...

Valami csendes mélabú, nagy bánat zúgása tölti be a levegőt.

Zsoltnak megnyilnak az érzékei s mohón szíjja be a friss benyomásokat.

Nem messze tőle a rigó rikolt. Olyan tiszta hangon és olyan kedvesen, hogy utánanéz. Megáll, figyel. Újra, meg újra szól a rigó.

Zsolt kiterjeszti két karját s lebeg vele, mintha a szárnyak ősi megérzése törne föl benne. Szétteríti magát, kalapját ledobja, hogy forró agya s egész teste átszíhassa azt az új erős testi benyomást amely elfogja. Az erdő zúgása mint a fürdő zsibbasztó melegsége hat az izmaira s azokon át a lelkére.

Sohasem érezte még ezt a hatást és elámul rajta, hogy enélkül tudott eddig élni.

Nem messzire gyönyörü zöld tisztás van. Leheveredik a fübe. Elterül és fölnéz az égbe. A fák lombja közt furcsa apró foltokban lát bele az égbe. A szeme káprázik, lehunyja s a többi érzékével figyel arra, ami él.

— Lehunyt szemmel egész más a világ — mondja magának s arca megérzi a hűs szellőt, amely átlopakodik a bokrok és fűszálak közt; orrával a gazillatot, mellyel a kankalin szagol feléje, tapintásával a mohát, melynek bársonya éppen tenyere alá húzódott s fülével befogadja az ismeretlen hangok egész özönét, amelyek mind neki muzsikálnak.

Jó így heverni a fűben, erdőben, odadobva a föld szinére, mint a lefujt levél . . .

Soká hever így mozdulatlanul. A szive körül zsibongó bubánatok tanyáznak s az erdő mélységes, csodálatos busongásával egyesülnek.

Most talált rá a legmagasztosabb és legteljesebb érzésre. Minden porcikáját betölti a kimondhatatlan föloldózás. Mintha elvesztené a testiség összes terhét, lenyügöző, akaratbénító, vágymegtörő nyügét s egyesülne a nagy, szent természettel, olyan könnyen és olyan végtelenül, mint az elszálló pitypangpihe a suhogó szellő, a zokogó madár . . .

Ugyanaz a hangulat ragadja meg, amit a mult este érzett, mikor beleszédült az égbe. De még sokkal gazdagabban megérezhetőbben. Immár gyakorlata van az érzésben.

— Hova fogok még fejlődni, ha Virág segít . . . — gondolja s nem mosolyog. De sirórа görbed minden arcvonala.

— Ha szárnyára kapna a szél; elröpitene világtalan világokig . . . Nem maradna földi éltem nyomában semmi . . . S nem sóhajtana utánam senki! . . . — suttogta. — Vajjon a levelét siratja-e a fa? A levél társai? akikkel annyit susogott, együtt élt . . .

Költői ábrándokba merült s úgy tetszett neki, mintha soha sem lettek volna életében ilyen szines, ilyen tiszta, ilyen nagyszerű gondolatai.

Percek teltek-e így, vagy órák, évek, nem tudott már hozzávetni. Mióta a szerelem belegázolt az életébe, egészen elveszített minden tárgyi alapot, az érzéseinek a fizikai valósághoz való viszonyáb an. Ha naptár szerint számitja, éppen ma egy hete, hogy először látta Virágot, ha szive nagy eseményei szerint, századok teltek el azóta s ő újra, meg újra született, átalakult, elváltozott.

Milyen jó itt heverni a természet ölén. A zokogó, az örökké busongó nagy természet keblén.

Mért bús ez a zúgás? Mi fáj a földnek?

Zsolt úgy érezte, hogy a lombszürke égen át belát a nagy mindenség határtalan mélyébe; hogy a szivének szerelemfájdalom meggyötörte dobbanásain át megérzi az öröktől való nagy titkot: az élet szomoruságát, a lélek gyászát, a teremtés kinjának a halálig tartó fájdalmas rezgését.

XXVIII.

Delet meghaladta a nap, a kocsis nem mert tovább várni a gazdájára. Fogott egy parasztot, arra rábizta a lovakat s ő maga nekiindult az erdőnek, hogy megkeresse az urat.

Addig kurjogatottt míg Zsolt meghallotta.

Nagyot nyujtózott, felébredt, felugrott.

Elszunnyadt az erdő zugásában.

Kiáltott s utána ment az embernek.

A lovak kizabolázva legeltek az útfélen.

Estére beértek a bátyjához Pallagra. Útközben egy csárdában megetettek és maguk is haraptak valamit.

— Hát t ͅ hol jársz itt, ahol a madár sem jár? — kérdezte mosolyogva Lónyay Gyula az öccsétől.

Zsolt sóhajtott.

— Csak nincs valami baj?

— Baj? ... — mondta szomoruan. Úgy fájt a szive, félt hogy rögtön sirva fakad.

— No csak nem törött le a kerék?

— De valami afféle ... Ne beszéljünk rólam ... Nem azért jöttem, hanem hogy boldog embereket lássak.

Lónyay Gyula gyanakodva nézett az öccsére s megveregette a vállát. Karonfogva vitte be.

— Menjünk Julikához.

A felesége már az ajtóban állott, a hosszú terpedt földszintes ház nagy tornácán.

Összecsókolóztak. Zsolt alig érintette a hűvös, puha női ajkat, amely szintén olyan simán és közönyösen tartotta felszinét eléje, hogy a kézérintésnél is egyszerübb és közömbösebb ajkérintés lett a csók. A fiatal asszony ajka széles volt, szabálytalan vonalú s Zsoltnak eszébe ötlött a Virág bámulatosan finom és művészies metszésű, hajlású ajaka.

Virág egyáltalán előnyben volt Julika fölött. Sokkal fiatalabb, üdébb, arcának, testének némely eleme hasonlíthatatlanul szebb, tökéletesebb: termete magasabb, arányosabb, rugalmasabb; szeme nagyobb s tekintete több szellemet sugároz.

— Gyuszikám, Zoli szerelmes.

Zsolt elvörösödött.

— Jó jó, drágám, — szólt Lónyay, — de azért ne kezdjük az ostromot az ajtóban.

Nevettek és bementek a szobába.

— Ugye szerelmes? — kérdezte az asszony firtatva s úgy huzódott az ura karjába, mint a gyerek az anyja kötőjébe, ahonnan nagy bátorsággal hadakozik a kotlós, vagy a többi gyerek ellen.

Zsolt rájött megint, mint már igen sokszor, hogy mért szeretett bele a bátyja annyira

ebbe az igénytelen kis nőbe, aki ésszel felfogni sem bírta az ura elméjének s tudásának nagyságát. Roppant bájos volt Julika. A lelke volt bájos és a kifejezés, amelyben az kimosolygott az arcára. Mint egy édes gyerek, olyan volt; szinte azt várta az ember, hogy egyszer csak elfárad és ölbe kérezkedik az ura karjára. Volt is a viszonyukban valami az apa és leánya közöttiből. Lónyay Gyula, bár nem volt nagytermetű, jóval magasabb volt ennél a kisded hölgyikénél s azzal a meleg, de leszálló szeretettel bánt vele, mint apa a lányával.

Eddig nem értette meg Zsolt, mi lehet annyira kedves a komoly férfi előtt egy ilyen játékszernőcskében, hogy pályát, jövőjét, társaságát és tudományos sikereit mind kész föláldozni érte. Most már értette. Lónyay Gyulában roppant hajlam volt a kisded örömök élvezésére, kimeríthetetlen érzék minden báj iránt s ez a csudálatos szellemű nő éppen ebben volt gazdag.

Ez mind fölvillant eszében, míg elnézte maga előtt ezt az egybefonódó párt. Óh ő, a maga virágával más viszonyban lesz! . . . Másképp is kezdődik! Julika mint gyermeklányka szeretett bele a már felnőtt Gyulába, mikor ez egyszer náluk nyaralt a testvérbátyjaival, akiknek pátronusi jóbarátja volt. Julika akkor tizenkét éves volt, szeles, csintalan; a vendégúrnak mindig sorra vizitálta a leveleit s ha női írást fedezett föl — elsikkasztotta. Féltékeny volt . . . Hogyne volna ma is gyermek az ura mellett. Bezzeg

Virág mellett inkább ő érzi magát gyermeknek; milyen okos, eszes, erélyes jellem! Zsolt valóban maga is úgy vágyott már hozzá, utána: megpihenni gondos karján . . .

Beszélgetve leültek.

— Gyuszikám, szólottál Terinek, hogy velem ne gorombáskodjék? — szólt hirtelen Julika.

A férj nevetett s a tenyerével megsimogatta az asszonyka fejét.

— Szólottam.

— Mert én nem megyek ki többet a konyhába, ha velem gorombáskodik . . . Inkább elcsapom.

Zsolt is kénytelen volt mosolyogni.

— Képzelje — mondta Zsoltnak magyarázva Julika, aki az urán kívül senkit sem tegezett a világon — a szakácsném nem tűri, hogy beleszóljak a saját konyhám dolgába.

— Ne hagyja magát! — mondta ingerkedve Zsolt.

Julika gyanakodó arcot öltött.

— Csak maga is hecceljen! Már most is igen mérges vagyok! . . . Gyuszikám igazán szóltál neki?

— Igazán, igazán.

— Akkor megrendelem, mi legyen vacsorára.

Gyorsan kibujt az ura karjából s kiszaladt. De az ajtón mégegyszer visszadugta a fejecskéjét és besuttogta.

— De ha gorombáskodik, rögtön elcsapom!

A két férfi nevetett, összenéztek, aztán elsétáltak jobbra-balra a szobában.

Zsolt azt gondolta:

— Végtelen bájos ez a nagy japán baba — de azért megkönnyebbül az ember, ha magában marad a komoly bajával ... Virág nem ilyen!

— Csinálják az erdőrendezést? — kérdezte Lónyay.

Zsolt zavarba jött.

— Nem. Elhalasztottam.

— Hát mit csinálnak most? A cséplés hogy sikerült. Hány magot ad a buza? Megkezdték már.

Zsolt hallgatott. Ezen a héten egyetlenegy óráig sem törődött a gazdaság ügyeivel. Azt se tudta, meg kezdték-e vagy sem.

— Nem. Nem tudom. Visszavonultam most mindentől.

— Ugy lefoglal az a cikk?

Zsoltnak eszébe jutott, hogy valami nagy cikkről mesélt a bátyjának, mikor nála volt. Azóta eszébe sem jutott.

— Sok új gondolatom volt azóta ... — szólt kitérően.

Szerencsére, bezzeg már szerencsére, jött Julika.

Komoly arccal s különösen lépegetve.

— Apukám — mondta az urának — emlékszel erre? s valami bizzar ütemzésű dallamot dudolt és furcsa merev, taktusos léptekkel ment vele a szobában.

— A cirkuszban! . . . — kiáltotta a férj s felnevetett.

Zsolt is ráismert a zenére, amelyre egyik műlovarnő léptette a lovát. Ezt utánozta Julika.

— A cirkusz, a cirkusz! — mondta kényeskedve Julika, odaszaladt az urához, aki ekkor ült le a nagy diván sarkába s megcsipte az orra hegyét és meg is rázta. — Ó te, cirkuszi ló.

— Te vagy az babukám — nevetett meleg szemmel az ura — te tudsz úgy táncolni.

— Na, na, na, na! Cak ne teszék cúfolódni!

— Hát a szakácsné gorombáskodott? — kérdezte Zsolt.

— Majd is adtam volna neki! olyan taslit kapott vóna . . . — s jelezte a pofont.

— Te neveletlen! — kacagott fel az ura. — Ennek mindig vannak ilyen cifra parasztszavai. Persze valamikor ott futkározott a lelkem a szilvásban a paraszt gyerekekkel. Szép iskola egy ideál számára!

— Gyuszikám, én meghalok, ha bántasz,

Odabújt az ura hóna alá s úgy megsimult, mint egy cica.

— Ki gondolná, hogy ennek a babának két még kisebb babája is van! — veregette meg lágyan az oldalát az ura.

— Gyuszikám, csengess! — nyávogott az asszonyka.

A férj fölnyult az asszony feje fölött s megnyomta a diván fölötti villanycsengő gombját.

— A babákat akarom! . . . Gyuszikám úgy-e írtál a kalotaszegi függönyökért?

— Még nem írtam lelkem.

Az asszonyka durcás arcot vágott.

— Szép.

— Még nem is beszéltük meg. Irjak?

— Hát nem mondtam már, hogy úgy meguntam ezeket az utálatos bársonydraperiákat?

Zsolt elkomorodott. A tékozlás szele csapta meg és ijesztett rá. Jólesően gondolta el, hogy Virág nem tenné, Virág nem szeszélyes gyerek.

Hozták a babákat. Két gyönyörü, rózsaszinű gyerek; egyik szebb, mint a másik. Ikrek, tizenhárom hónaposak. S mennyi nagyszerű tudományuk van már. Zsolt roppant szerette őket, ha itt volt, mindig dajkált, különösen a nagyobbikat, aki már is olyan volt, mint az édesapja.

Julika felugrott s olyan lett mint a kislány, aki a babáját most kapta. A gyerekek versenyezve, tárt karokkal repestek feléje.

Zsolt meghatódott és ismét megértette a bátyját, aki úgy tudja szeretni ezt a szeretni való édes kis gyerekasszonyt.

XXIX.

Virágnak rendben volt a lelkiismerete. Ő elintézte a maga részéről a vers dolgát. A hóvirágos lap megírva ott volt a kéznél; most már nem az övé a következő lépés.

Maga sem tudta merjen-e hinni, remélni, várni és mégis úgy tetszett neki, mintha a régi szerelem köddé válna lassan s helyette új ütne sátort a feje fölött.

Olyan bizonytalan helyzetben volt, se kint, se bent, egyik még el sem mult, már itt a másik. Ez még itt sincs, már amaz elmegy . . . Nem tudta, hogy helyes, hogy jó?

Az első két napon egészen jókedvű volt és olyan friss, mindenki el volt ragadtatva tőle.

— Mi van veled, te lány? Virágcim, mi történt? — vallatta Piroska, de választ persze nem kapott.

Piroskát különben a héten kétszer látogatta meg Bertalan főhadnagy. Mindakétszer „véletlenül“ került be s maga is mosolygott a Piroska ámulásán:

— Milyen csudálatos véletlenei vannak magának!

A nagy fiú igen érthetetlenül viselte magát. Ha magára maradt Piroskával, rettenetes melancholiába süppedt és úgy panaszkodott, hogy könnyeket facsart a lány szeméből. Elmondta élete nagy tragédiáját, hogy ő nem akart katona lenni, de az anyja kívánja. Gazda akarna lenni, ott jól érezné magát s az apja nem engedi. Hogy ha már az ő birtokuk jóformán eluszott, legalább gazdatisztté legyen. Pedig ott neki jó volna, míg itt katonáéknál pokol az élete.

— De minek meséli ezt neked? — kérdezte Virág, mikor Piroska elreferálta neki az egészet az utolsó szóig, befőttkészítés közben.

Piroska ábrándosan hallgatott és tovább kötözte a Pityónak szánt dunsztos-üvegeket.

Olyan talány volt Virágnak ez a Piroska is, hogy semmiképen sem tudott eligazodni rajta. Szidja és csábítja Bertalant s ugyanakkor Pityónak ír rőfös leveleket, ő, a hirhedt rossz levélíró, aki egész éven át csak egyszer írt az iskolából az édesapjának, de mindig tele volt az asztala megkezdett levelekkel. Bertalant vallatja s bizonyosan úgy hallgatja, mint aki komoly dolgokat mond neki és amellett titokban, barátnője elől is tagadva, pompás kis üvegekben nagyszerü befőtteket készít Pityónak.

— Piroska, az Istenért, ezt el ne küldd! — kiáltott fel Virág, mikor barátnője egyszer kibökte, kinek szánta azokat a takaros kis üvegeket.

— Hová gondolsz! — kacagott Piroska

és abban a percben eszébe jutott, hogy a padláson látott egy szép kosarat, abba fogja csomagolni.

Virág komolyan aggódott barátnője szelességén. Milyen halálos csufság lesz abból, ha ez a lány egyszer elveszti a fejét s elküldi azokat a befőtteket a nyalka huszárhadnagynak. Csak akkor nyugodott meg, mikor Piroska, látva, hogy komoly kis barátnője mennyire a szivére vette a dolgot s elkedvetlenedett, a nyakába borult és kacagva esküdözött, hogy soha, sohasem küldi el.

A negyedik-ötödik napon már aggódni kezdett Virág. Zsoltnak szinét sem látta, nem is hallott felőle, mintha a világ tulsó sarkában lett volna. Talán megneheztelt? De Istenem, mit vár? Azt, hogy az ő atyáskodó rossz verseire rögtön szerelemtől ömledező választ kap? No hisz ezt várhatja. Soha, soha többet egy félszócskát sem ír senkinek, ami biztató izű legyen . . . Elég volt egyszer ilyen borzasztó csapás!

A Piroska esete egyszerre csak tisztán tünt föl előtte.

Ez is úgy van, mint ő. A régi ideálja messze van tőle — de az legalább ír! A másik közel van — és mennyire jár utána! Nem tudja, melyiknek higyjen, melyiktől várjon; mindkettőt hitegeti s talán néha mindeniket szereti is. Milyen jó neki. Csak úgy törik magukat utána.

De ő, a szegény kis Virág, gúnytárgya az udvarlói előtt. A régi csuffá tette, elhagyta, rú-

tul, meggyalázta a szent hevülését, a másik érthetetlenül, gunyolódva bánik vele . . .

Virág dacos lett, összeszorította szivét s nem bánta, bármi lesz, csak azt esküdte magában, hogy soha többet nem hisz férfinak.

Eltelt az egész hét.

— Vasárnap eljön! — gondolta magában

Egész vasárnap olyan volt, mint egy megárvult kis madár a kalickában. Csak úgy verdeste magát s a nagy várakozásban, a roppant izgatottságban egészen összetördöste lelke bizalmának úgyis tépett szárnyacskáit.

Betegen borult rá az este.

Ujabb borzasztó csalódás, Zsolt nem jött!

És már tudta, hogy holnap, hétfőn nem jön levél a régitől és soha többé nem kap hirt sem a régi, sem az új férfiről, akik gonoszul meglopták szive érdeklődését.

Elmult a hétfő is, levél nem jött.

Kedden a Piroskát ujra meglátogatta Bertalan.

Virág nem nézhette, elmenekült a boldogok elől.

Szerdán Piroska agyoncsókolta Virágot s bevallotta neki, hogy azokból a hires szép barackokból, amiket az öccsei az utolsóig leloptak félzölden — hármat elküldött Pityónak.

— Rosszul tetted — mondta rá Virág elszomorodva.

Piroska másnap ujabb csókok és kacagások közt megvallotta, hogy a barackokat olyan dobozba tette, hogy fért még hozzá valami, hát beletette a selyemzsebkendőt is . . .

— Ugyan, hogy tehettél ilyet . . .

Következő napon Piroska elárulta, hogy egy dunsztos is belefért . . .

Virág már nem is szólott rá.

És végre egy napon Piroska kibökte, hogy az összes dunsztos benne volt a kosárban, meg a selyemkendő meg az a sütemény, amit Pityó szeret s a barackot azért tette oda „mert még az is belefért“ . . .

Virág ránézett a barátnője arcára és látta, hogy annak könnyek vannak a szemében és a s cimpácskái remegnek.

És Virágnak a szive elfogódott s az ő szemébe is könny szökött.

Egymás nyakába borultak, úgy sirtak, siratták gyönge lányszivüket . . .

Este Lázár százados azzal jött, hogy Bertalan főbe lőtte magát s rögtön meghalt.

A két lány megdermedve hallotta a hirt.

Ugyanaz a gondolat nyilalt a szivükbe és majd meghaltak az ijedtségtől.

XXX.

Zsolt egy hetet töltött Pallagon.

Senki sem ismert rá, úgy megváltozott A leghitetlenebb módon viselte magát: nem olvasott semmit egész héten át. Julika nem is tudta eddig máskép elképzelni, csak könyvbe temetkezve. Nem vitatkozott, nem viccelt, hanem az erdőket bujta s félnapokat töltött a fűben heverészve. Fogott egy suhancot, aki minden fát, növényt és madarat ismert, nagy ritkaság ilyen a parasztok közt, annak megigérte. hogy erdészt farag belőle, mire a fiú szörnyen boldog lett s csudálatos dolgokra tanította meg. Néhány nap alatt megismert mindenféle fát, cserjét, a feltűnőbb füveket és virágokat, bár a tudós fickónak voltak ilyen meghatározásai is :„sárga virág“, „veres gaz,“ „száraz gaz“, „reszkető levelü“, de Zsolt ennek a névnek is örült, mert látta, hogy a fiú következetesen használja. Olyan dolgokat is tanult, aminek az erdőrendezésnél hasznát veheti s igen örült, hogy nem vész kárba az ideje.

De egy hét elég volt neki itt. Gyötörte a szive, vonta-húzta vissza, egy perce sem volt,

amelyben ne azon töprengett volna, mit csinál s mit gondol most felőle Virág. Másik nagy baja az volt, hogy nem tudta látni a bátyja kinjait. Lónyay Gyula kezdte érezni, hogy összecsapnak a feje fölött a hullámok. Az öccse többször felkinálta a segítségét és gyöngéden pengette. hogy csináljanak valami részletes elszámolást, mérleget s lappangó céllal többször fejtegette, hogy az milyen hasznos. A bátyjának ráncokba gyűrődött a homloka, bólogatott rá, aztán alig várta, hogy a felesége játékai közé menekülhessen. Már azt a benyomást tette Zsoltra, mint az iszákos, aki teljesen elvesztette akaraterejét, a legkisebb dologra sem tudja elszánni magát, örökké habozik, bizonytalan a mozgása, okoskodása. A rettenetes anyagi teher alatt szinte összeroskadt, de azért egyetlen szót sem szólt, hogy vonják összébb a gazdálkodás arányait, ő csak adta, adta a borzasztó pénzeket, ami erre is kellett, arra is és fizette a friss kölcsönökből a régiek kamatait.

— Úgy vagyok én — mondta egyszer szomorú öngúnnyal — mint az az ember, aki a holdból ereszkedett le egy pozdorjakötelen. Rövid a kötél, nem ér a földig, hát kapja magát, elvágja a feje fölötti részt s alulról köti, úgy ereszkedik tovább.

Zsolt megborzadt és nem mosolygott.

— Mit tegyek? A rendes jövedelmemnek háromszorosát költöm. Ami kell, az kell.

Elővette zsebkendőjét s olyan erősen fuvogatta az orrát, mintha a nátháján kivül, amiből

az utóbbi években jóformán sohasem tisztult, a meghatottságát is el akarná fojtani.

Zsolton kisértetlátás vett erőt, rossz vége lesz, ennek rossz vége lesz. És nincs mód a segítésre.

Elhatározta, hogy mihelyt rendbe jön a maga nagy bajával, amitől most úgysem birt nyugodtan nekifeküdni valaminek, rögtön megcsinálja a bátyja gazdaságának egész felszámolását. Lónyay Gyula apró noteszekbe szokta összejegyezni a pénzügyeit; de amint olyan nagy summát írt már össze, amelytől megijedt, szépen elzárta a jegyzőkönyvecskét s az tisztán hevert a fiókban évekig, többet elő se merte venni, mert halálosan elkeseredett.

Zsolt is így járt, ezért ő is azt tette, hogy menekült innen, ahol a rettenetes bajok ónos tengere morajlott s fekete síkján parányi örömök csillogása vakította a szemet. És vigasztalta magát, hogy siet rendbehozni a saját számadását s mihelyt neki nyugodt lesz az élete, azzá teszi a bátyjáét is. Hiszen talán nem olyan közeli a végveszély . . .

A kocsisát hazaküldte még aznap, mikor jött, nem hiányozhatott most a gazdaságban két ló és egy ember ok nélkül. Vasuton akart hazamenni.

Szombaton délután kikisérték őt az állomásra. Korán értek ki, a pesti vonat akkor robogott be. Zsoltnak elszorult a szíve, hamar elbúcsuzott s felugrott a vonatra, amely itt csak egy percig áll meg.

— Hát te hová mégy? — kiáltott a bátyja.

— Pestre.

— Mondom ugy-e, hogy szerelmes — suttogta az ura fülébe Julika s nevetve integetett a beszámíthatatlan fiú után.

Zsolt csak a zakatoló vonaton gondolta meg, mit is csinált. Már két hete, hogy Virágot meglátta, ma két hete s ime ennyire ment vele. Nem mert a szeme elé kerülni; mert úgy érzi, hogy ijedtében szalad messzire. Az arca lángol, ha arra gondol, hogy a Virág nagy dióbarna szeme kutatva s talán szemrehányással néz rá.

A kalauznak megfizette a jegy árát s kért egy nagy menetrendet tőle.

Aztán átadta magát az ábrándozásnak. Egyedül volt.

Este tíz órára, pár perc késéssel beért a vonat a keleti pályaudvarra. Zsolt behajtatott rendes szállójába, a Pannoniába. Nem volt vele semmi csomag, fölszerelés, kissé bosszantotta a hebehurgyasága.

Másnap reggel bőröndöt vásárolt, uti necessairet, egy ruhát, néhány darab fehérneműt, pénzt vett föl a bankjától s a délutáni gyorsvonattal Bécsbe utazott. Este már a Kaiserstadtban vacsorált.

— Teljesen elvesztettem az eszemet — mondta, amint a Ringen körülkocsizott s akaratlanul is élvezte a világ egyik legszebb, leghatalmasabb s mégis otthonosan bizalmas körutját.

Másnap reggel tovább utazott, estére Berlinben hált.

Az Unter den Lindenen végigsétálva, az idegen világban meglepetve érezte, hogy ő most is az a megbabonázott fiú, aki a hegytövi kis faluban hagyta el a maga édes boszorkányát.

Olyan jól esett rágondolni, hogy a kis Virág ott sétál, játszik az ő bájos kicsi falujában, Dávidházán s míg ő egyre nagyobb és szédítőbb ívekkel köröz körülötte, érezte, hogy annál lázasabban rohan bele a hálóba. Nem, nem, a szive meg van fogva s vergődik mint a hal . . .

Képeslapot küld neki!

Milyen kár, hogy ez előbb nem jutott eszébe.

Összeválogatott egypár tucat szebbnélszebb berlini lapot s nekiült vacsora után megírni. A kép alá egy szót sem írt, csak Zs. betüjét ugyanolyan szeszélyes alakkal, mint a vers alá biggyesztette s a címlapra olyan jól esett leírni ötször, tízszer, húszszor, végtelen sokszor, hogy Kiss Virág, Kiss Virág.

Most már volt az utazásnak célja: képeslapokat küld mindenünnen. Köln, Ostende, London, Páris, Genf, München, Turin, Róma, Nápoly, Velence, Fiume egy-egy félnapos, vagy pár órás megálló volt a számára, míg annyi képes lapot megírhatott, ahány szépet csak talált s rohant tovább. Úgy örült, olyan boldog volt, hogy ennyi pénzt elszórhatott haszontalanul, de megmutatta a kis Virágnak, hogy érte, érte fárad s mennyire tele van vele.

Tökéletesen összetörve, agyonfáradva ért

haza július egyik utolsó napján s amikor a kis állomáson kilépett a vonatból, undorral és gyülölettel nézett vissza a vasszekérre, amely őrült utakon hurcolta végig, mint igazi ördögszekér.

Késő éjjel volt.

A kocsis várt azzal a könnyű futókocsival, amellyel harmadfél héttel ezelőtt elment hazulról.

Jól esett, hogy beleülhetett. A könnyű rázás, a nyáréji illat, a hazai por mind kedvére volt.

A falun szaladtak át.

Zsoltnak marokra fogta a szivét az izgatottság, amint a zsindelyes kis ház előtt elfutottak. Minden ablak sötét volt. Pedig odabent alszik az élet fényessége.

XXXI.

Virág Piroskáéknál szokta bevárni a postást. Azok a bizonyos hétfői levelek örökre elmaradtak, de ahelyett egy hét óta valóságos képeslapzápor szakadt a kis lány nyaka közé, ami végleg zavarba hozta. Titkon, a szíve mélyen roppant örült nekik és boldog volt miattuk, de az emberek szeme előtt nem tudta, hogy rejtőzzön el; már az egész falu tudta, hogy a z ú r egész kocsiderékra való képeskártyát küldött neki. Hogy jutott ő hozzá, s mi címen meri kompromittálni őt?

Ma délután is bevárta a postást, tettetett bosszúsággal egy ujságpapirba csavarta a nagy rakás genfi, turini és római lapokat, amelyek egyszerre érkeztek. Még párisi is akadt köztük, amely elkésett a főseregtől s most viharvert madárként suhant be az új vándorcsapat között.

— Ugyan hagyj békén, ne heccelj — mondta bosszúsan Piroskának, aki végig akarta nézni. Kézbevette a paksamétáját, föltette kék szalmakalapját és elindult haza. Semmi kérés sem tudta visszatartani.

— Mégy élvezni, egyedül . . . — ingerelte Piroska.

— Tűzbe dobom, csak haragíts.

— Ne dobd tűzbe, ne dobd tűzbe Florettekám — mondta Piroska gonoszul — inkább rakj máglyát belőle kebleden és . . .

Virág lángvörös lett, elszaladt.

Honnan tudja Piroska, hogy ő már valóban így ölelte át a rengeteg levelet, keblére szorítva, szerelmesen, hangtalanul. Mióta Bertalan meghalt, nagyon megjuhászodott a szíve s nem tudott volna többé, úgy érezte, goromba lenni Zsolthoz.

Az utcán gyorsan ment végig, hogy ne kelljen az emberek pillantásától soká szenvedni. Úgy tetszett neki, mindenki azt nézi, amit a kezében visz. Csaknem eldobta, annyira égette már a testét.

És egyszerre csak halálos rémületére kit lát maga előtt.

Dávid Zsolt sétálva, csöndesen halad előtte. Ugyanaz a kékesszürke ruha volt rajta, ami a a mulatság napján, világos kalap, elegáns sétapálca. Lehajtott fővel gondolkozva ment, néha megrezzenve pillantott föl, ha valaki köszönt neki.

Virágnak tetszett, hogy így észrevétlenül kisérheti. Amint a szíve dobogása kissé csillapult, ujjongani szeretett volna. Tudta, hogy hozzájuk megy.

Zsolt egyszerre sarkon fordult. Megérezte, hogy mögötte jön valaki.

Mindaketten pirosak voltak s alig tudtak

köszönő szót rebegni s a kezük remegett, amint megérintették egymás ujjait.

Együtt mentek tovább. Egyik sem szólt.

— Haragszik — gondolta Zsolt. S erről egy pillanat alatt eszébe jutott a szörnyűség, mit tett! Örökre kompromittálta Virágot, már mindenki tudja a képeslap-históriát s ebben a kis faluban még a verebek is arról csiripelnek. Csak egy módon lehet jóvátenni! . . . De hiszen, de hiszen éppen arra az egy módra van vágyakozása . . .

Egyikük sem mert szólani. Virág még soha sem volt ilyen izgatott, s ez még jobban összezavarta a fejecskéjét. Várta, hogy Zsolt mondjon valamit, viszont Zsolt az ő szavára várt.

Már egészen a házig értek s mindaketten megijedtek, hogy most el fognak válni.

Zsolt azzal a félig-meddig öntudatlan érzéssel indult hozzájuk, amellyel a mulatság éjjelén lemondott arról a szándékáról, hogy örökre elmenjen. Tudta, hogy ebben az érzésben ott van az egyéni akaratról való lemondás és nem bánta s csak attól félt, hogy az áldozatát nem fogadja el Virág. És mégis képes lett volna rá, ha most Virág be nem invitálja, hogy tovább menjen s egy szóval se kérezkedjék be.

— Hova sétál? — kérdezte végre Virág.

Zsolt ránézett. Tudta ugyan már, hogy az ő pillantása nem mondja azt el Virágnak, amit akar, s még sem birt szólani, sem igazat, sem mást.

— Hosszú útra indult? — kérdezte újra Virág s már ott volt a hangjában az a kedves kötekedés.

Zsolt erre sem felelt.

— Elfelejtett magyarul ezen a hosszú körrepülésén, mais parlez vous français?

— Et vous aussi mademoiselle?

— Un peu . . . kacagott föl Virág, hogy szóra bírta.

— Je suis très heureux!

— Nem szerencséltet egy percre becses látogatásával? A néni roppant fog örvendeni! Szabad franciául is felelnie, de ha megengedi, én majd megmaradok a hon határain belől.

— Une vraie fille de la patrie.

— Csak gúnyolódjon, megbánja.

— Jamais, jamais.

— De azt hiszem, nemsokára.

— Kezét csókolom — köszönt Zsolt az öreg néninek.

— Jé . . . kiáltott a néni s elnyelte azt a bizalmas szót, hogy maga — Dávid úr itt?

— Az olyan nagy csoda?

— Az istenért, hiszen tegnap jött egy marék lapja, nem is tudom honnan.

— Ma megint! — mondta Virág s büszkén mutatta az ujságpapirból kivett halom lapot.

— Hát hol — tetszett járkálni?

— Sétálgattam le s föl a bagolyvár erkélyén. Van egy kitünő látcsövem, azon minden lépésüket láttam.

Virág meghökkenve pillantott föl a kastély felé.

— Félne tőle, hogy minden lépését — s minden gondolatát tudjam? — kérdezte tőle

Zsolt oly gyöngéd, halk hangon, hogy mindakettőjük szíve beleremegett.

— Nekem mindegy — felelt Virág — senki előtt sincs titkom.

— Előttem sem?

— Virág elhallgatott, aztán meggondolta a dolgot, előre sietett s nem felelt.

Bementek a szalonba. Zsolt jólesően látta, hogy itt semmi sem változott azóta; van a földön mégis állandóság.

— Nem felelt a kérdésemre, pedig nem engedem el a választ!

— Elébb maga feleljen nekem.

— Tessék.

— Hol járt?

— Bolyongtam az ürben.

— Miért?

— A szenvedély fergetege sodort.

— Mondja, olyan szép ez a kölni dom természetben is, mint a képen?

— Attól függ, ki nézi.

— Melyik szebb, ez, vagy a szent Márk temploma?

— Majd együtt megállapítjuk.

Virág idegesen fölkacagott. Az arca piros lett és a szeme könnyet érzett,a teste végig reszketett.

— Maga rejtélyekben beszél. Én nem értek a megfejtésekhez. Az én koponyám nincs effélére begyakorolva — csevegett.

— Nem is attól kell a megfejtést kérdezni.

Virág nem mert tovább beszélni, de Zsolt mégis felelt.

— Hanem a szívétől.

— Mari néni, vendég jön — kiáltotta Virág, aki zavarában kinézett az ablakon.

A szomszédból jött át Gabnainé, az állami tanító felesége. Alacsony, széles szájú, apró, szürke szemű, barátságos és intelligens zsidó asszony. Az öreg néni jó viszonyban volt vele, bár kissé leereszkedő volt a szivessége.

— Na én megint itt vagyok. Persze most már gálában.

Legyintett a kezével s elhúzta a száját, ami azt jelentette, hogy „így van az nálunk szegény asszonyoknál, elébb el kell mosogatni a déli edényt, rendbe szedni a gyerekeket, akkor aztán egy kicsit föl lehet öltözni és átmehetünk a szomszédba egy kis tereferére".

— Gabnainé — Dávid Zsolt úr . . .

— Gabnainé vagyok. Rendkívül örvendek a szerencsének.

Zsolt meghajtotta magát s fáradt mozdulattal visszaült. Gabnainé figyelmes akart lenni.

— Ritkán méltóztatik idehaza lenni. No persze, egy ilyen kis falu nem nyujt szórakozást. Most is utazni méltóztatott?

Zsolt undorral fordult el, borzasztó kellemetlenül érintette ez az egyenes célzás a Virágnak küldött lapokra, szerelmére, szive féltett érzéseire. Nem akart felelni. De a Virág szemébe pillantva meglátta ott a mehökkent csodálkozást. Ez megjuhászította. Nem szabad neveletlen lenni.

— Igen, utaztam. Bécsen át, Berlinben, Londonba, Párisba, Rómába futottam körül. Jól esik az ilyen repülés az idegeimnek.

Érezte, hogy ott volt a hangjában az úri gőg. De meg is kapta rá a választ. Gabnainé felsóhajtott.

— Istenem, jó aki teheti, bezzeg mi azt is meggondoljuk, hogy bemenjünk-e egyszer egy félévben a városba. Most is már úgy kellene ruha a gyerekeknek, de sajnálja az ember a pénzt, ezek a parasztok olyan nyúzók. Igazán rettenetes egy intelligens nőnek ezek közt élni. mint teszem nagysádnak is.

A néni kapott a szón s elkezdte a régi és soha nem fogyó panaszait felhordani.

Zsoltnak hideg verejték ült a homlokára. És kénytelen mindezt végig hallgatni. Most! Ezért jött ő haza, megtudni, hogy Gabnainé „nem érti mi történt mostanában a tyukjaival, egyáltalán nem akarnak tojni".

És Virág ugy hallgat és figyel rájuk! Kell, mégis kell a beszédjükben valaminek lenni, ami érdekes, becses, megszivlelni való. De ha ő nem birja ezt fölfogni. Meg fogja mondani Virágnak, hogy szakitania kell ezzel a néppel.

Virág hallgat, figyel, bele is szól s egészen elhanyagolja Zsoltot, mert felháboritotta őt az az undor, amit meglátott a nagyúr arcán. Így nem lehet bánni a szegény emberekkel! És Virág az előbbi forró, szinte szerelmes érzésének a jogán, megkívánja a férfitől, hogy tűrjön érette, sőt hogy elfogadja vele az ő kis világát, úgy ahogy van.

Egy hosszú negyedóra telik így el, akkorra Virág lecsillapul s meggondolja, hogy a nénik mégis igen tapintatlanok; Zsolttól nem is lehet rossz néven venni, ha most nem érzi jól magát itt. Gyöngéden pillant feléje s látva a fiatalember kétségbeesett arcát, ráfüggesztett gyöngéd, könyörgő szemeit, igen megszánja.

— Nem nézi meg a virágaimat?

— De igen kisasszony, ha szabad,

Virágot megint bántóan érinti az alacsony „kisasszony" szó, de rögtön megenyhül: „faragatlan, de jó tuskó", gondolja a Zsolt hűséges pillantásától kibékítve.

— Nagy úr ez! — int Gabnainé, mikor kimennek a fiatalok — nem sokat törődik a mifélénkkel.

— Dehogy — veszi pártfogásába a néni, akit Zsolt a multkori látogatásakor teljesen megnyert — roppant udvarias, figyelmes, páratlan ember! . . .

Gabnainé hallgat s magában mosolyog: „na ja, mindent értek" . . .

Zsolt a szabadban föllélekzett.

— Szereti a virágokat?

— Kezdem szeretni!

— Még e minap nagyon szónokolt a természet ellen.

— Haj, azóta sok minden megváltozott.

Virág kénytelen volt előre sietni. Hát ez a fiú sose tud másról beszélni? De azért igen-igen jól esett, hogy mindig arról beszél. Hűséges derék lélek . . .

Ismét olyan bizalmasok lettek, mint már egynéhányszor. Mintha sohasem váltak volna el, mintha sohasem került volna közéjük semmi. Zsolt egyre jobban érezte, hogy igaza volt, igaza, Virág az ő lelkének a legbensőbb párja.

Egyszer csak kinyilt a kiskapu, Virág kinézett a kertből az udvarra.

— Piroska!

Zsoltot kellemetlenül érintette, hogy újra vendég, ha Piroska is. Egyedül, csak egyedül érezte jól magát Virággal. Ha már van itt valaki, az édes lány figyelme mindjárt megoszlik és ő úgy érzi, tőle rabolnak el becses kincseket.

— Virágcsám, Florettkém! — sikongott Piroska s betört a kertbe, mintha esztendeje nem látta volna Virágot — áá, kit látnak, mit látnak az én szemeim! Hát itthon van tisztelt globetrotter úr, haha!

Kitört belőle a kacagás, mert ebben a szóban is volt egy kis malacság, ezt ő „trottyer"-nek szokta mondani.

Zsolt is nevetett, de nem tudta min, Virág is nevetett, de zavarba jött, félt, hogy Piroska ki találja bökni azt a szót a megjavított formában.

Piroskával vele volt a legkisebb öccse is, a hires Macóka. Három és fél esztendős csöppség, de már olyan „kitanult", amilyen csak a Piroska kis öccse lehet.

Virág ölbe kapta s összecsókolta puha, rózsás arcocskáját.

Zsoltnak összerándult a szeme s amint Virág egyre hevesebben ölelgette, csókolta a gyereket, ő mind komorabb és zavartabb lett s száraz, halk feleleteket adott a Piroska kérdéseire.

Piroska szórakozottan leszakított egy szép rózsabimbót s felkacagott.

— Virág! Virágucikám, nem aprehendálsz?

— Miért?

— Kicsi híjja, hogy föl nem tűztem ezt a bimbót a Dávidka úr gomblikába . . . helyetted gondolkoztam drágám.

Virág elpirult.

— Miért? Tán magad helyett! . . .

— Óh nem. Én már csak Pityó mellett maradok. Macó! Mackó! Te képviseld nekem Pityó bácsit. Így. Hadd tűzzem a gomblyukba; na most már képzeld magad huszárhadnagynak, évi 800 frt fizetéssel, most már házasodhatsz.

Macó táncolva szaladt körül a kis kertben s kiabálta:

— Pijoszka szejelmesz, Pijoszka szejelmesz,

— Hát te? — mutatott Piroska a virágokra és Zsoltra.

— Ugyan ne heccelj.

— Ó kis szemérmes! Megengeded, hogy helyetted dekoráljam Dávidka urat? Meg? Maga is megengedi?

Zsolt meghajlott.

— Csak ő helyette! Én már nem aspirálok hóditásra, megmaradok Pityónál. Mióta, mióta szegény Bertalan meghalt . . .

— Meghalt! — kiáltott föl megdöbbenve Zsolt.

— Hát maga nem tudja?

— Nem! Mi baja volt? — kérdezte kiszáradt torokkal Zsolt.

— Főbe pukkantotta magát! — kiáltotta ijedt arccal s mégis tréfaizű szóval Piroska.

— De az Istenért, hogy? miért?

— Ah istenkém, azt nem tudja senki. Az édes apája is írt nekem egy roppant bájos levelet, olyan kedves, igazán úgy bömböltem, mikor olvastam, de istenem, mit tudnék én róla? Igaz, hogy elmondott sok mindent, mert úgy mesélt nekem, mint a gyerek az anyjának, de azt egy szóval sem árulta el, hogy ilyen borzasztóságot akar — s csupa könnyben úszott a szép lány szeme.

Zsolt elfordul s elsétált a kert végéig, teljesen meg volt zavarodva, roppant megilletődött. Szeme előtt feltünt a termetes főhadnagy, ahogy a poharát feléje nyujtotta ott az asztalnál, foltos piros arcával, zavarosfényü szemeivel s bántotta a lelkiismeret, amiért nem érzett akkor jót iránta.

Leültek a kis padra, s a két lány elmondta az összes részleteket.

Nomott hangulatát csak az oldotta meg, hogy Virág olyan gyöngéd és szives volt hozzá, mint még soha. Úgy szerette volna, ha már vége van ennek az ő bizonytalan viszonyuknak s teljesen megértik egymást, ha a karját most a lány válla körül fonhatná és egymáshoz simulva egy ütemre dobbanna a szivük is . . .

Alkonyodott. És ekkor újra jött valaki, Schmotzer Lojzi volt, aki az utóbbi időben igen bizalmas lett Virágéknál s eljárt az öreg néninek megreparálni egyetmást, a tyúkólba új léceket tett, a görbén álló ingaórát egyenesre igazította, kibicsaklott széklábat megszegezte s jutalmul Virág körül sütkérezett, A jó fiú egy kicsit belegabalyogott a szép lányba, s ő volt az egyetlen, aki megérezte, hogy Virág szive mélyén nagy szomorúság és epekedés ütött tanyát. A minnesängerek ideálista önfeláldozásával tette magáévá a lány bánatát s kész lett volna a Schwarzwaldig gyalogolni, hogy visszahozza a lovagot, aki után imádottja szive fáj. Ő tudta ki az!

Most aztán hogy meglátta Zsoltot Virág mellett, bizalmas, békés, meleg egyetértésben, akkorát ugrott örömében, mint egy bakkecske!

— Botrány a fővárosban! — rikkantotta el esztelen hadikiáltását, ezzel adta jelét teljes megelégedésének.

Zsolt mit sem tudott az ő önfeláldozó barátságáról, azért igen kellemetlen arccal és ellenséges szemmel nézte végig az idill megháborítóját.

— Hát hogy méltóztatik? — villogtatta rá Lojzi a szemét s olyan barátságosan rázogatta a kezét, hogy majdnem összeroppantotta az ujjait.

Zsolt törte a fejét, hogy került ő ennyire jó barátságba ezzel a fiúval, de nem tudott rájönni.

— Na hál' Istennek, csakhogy megkerültünk! — lelkendezett tovább Lojzi és villogtatta éles, fehér fogait.

Az udvaron nagy beszélgetés volt. Gabnainé köszönt el.

— Jaj menjünk már, mert azóta az uram megdühösödött. Mennyi baj van egy szegény asszony fején . . . Alázszolgája uraim, alázszolgája!

— Alázszolgája — köszöntek oda neki.

— A minta-asszony! — kacagott Piroska — úgy imádom ezt a nőt.

Virág komolyan szólt rá.

— Lehet is, nyolc gyermeke van s milyen tisztességesen tartja el családját a korhely ura mellett. Azért soha nem mondana egy rossz szót arra a részeges emberre. Derék asszony ez.

— Megindító — mondta Piroska s újra nevetett.

De Zsolt megértette, hogy csakugyan megindító. És mégis örült, hogy nem kell többször találkozni vele. Hát mégha ezekkel sem kellene és magára maradhatna csak egy órára Virággal.

De vacsorát készitett a néni, azt meg kellett enni s általános volt a vígság, még ő is nevetgélt, pedig olyan gyötrelmeket állott ki, hogy alig hitte mását.

Piroska inditványozta, hogy másnap reggel rendezzenek egy tenniszpártit. Zsolt gyönge és ambiciótlan játékos volt ugyan, de szivesen beleegyezett, mert így hamar találkozhatott Virággal.

Piroskáért értejöttek, az apja szigorúan izente, hogy rögtön jőjjön haza. A nagy leány

gyorsan fölkészülődött. Zsolt látta, hogy ő sem maradhat tovább.

Nyugtalan volt, zilált, zavaros a hangulata; a mai nap nem hozta meg, amit várt. Milyen szépen kezdődött s be rosszul végződik. Gyötörte, hogy mégsem válthatott bizalmas szót Virággal.

Elszontyolodott arccal bucsúzott.

— Igaz, ni — szólt végül gyorsan Virág — van valami a maga számára.

— Mi?

— Ez ni! De ki ne bontsa — s a kezébe adott borítékba téve egy lapot.

Zsolt a szive fölé tette. Boldogan búcsuzott el s úgy sietett lerázni magáról a többieket, ahogy csak tudta. Rohant haza, lámpát gyujtott s elolvasta a hóvirágos lap fölirását:

„Kis hóvirág, bús emlék és nem jós vagyok."

És ettől még jobban elromlott a kedve.

— Mi ez — kérdezte megzavarodva — se igen, se nem? . . .

Visszakapta a kölcsönt.

XXXII.

Másnap reggel ideges, ingerült, feszült hangulatban készült föl A rakettjét előkereste s közben azt gondolta, hogy Virágtól nem volt helyes azt tenni, amit tett. Ha így válaszol a levélre, abban a percben, amelyikben megkapta, az érthető és talpraesett felelet; de most azok után, amik történtek, ez a válasz már nem válasz.

Azt hitte, Virágot furdalja is érte a lelki ismeret s nagyon elcsodálkozott, hogy pompás jókedvben találta.

A kapitány nyergeltette a lovát s menny-dörgő örömmel harsogott a korai vendég felé. Zsolt fehér ruhájában olyan igénytelen, félszeg legény volt, hogy maga is érezte. Restellte is; annál sutább lett. Még Virágnak is föltűnt s a szép lány, aki sohasem volt ilyen boldog és szép, mint e vidám reggelen, mosolyogva nézte el a lovagját. De azért úgy örült neki, szinte ujjongott. „Ó mamlasz, kis mamlasz — mondta magában — de én értem mindenre kész, hűséges, kedves fiú; ez egy világért nem tenne semmit ellenem!“ Szerette volna megcirógatni.

De Zsolt Piroskával beszélt s mikor ránézett, valami idegenség volt a tekintetében.

Csak egy percig volt, csak míg Virág észrevehette; a másik percben megbűvölte Zsoltot a lány bámulatos szépsége s kerekre nyilt szemmel beszívva a szépségét, ismét föltünt előtte a „harmatos rózsa“ érzése. De már nem bimbó; gyorsan, gyöngyen fejlő, felső virág! Egy-egy szirma bontja már kiáradó szirmát s rejtett csodaszinek pompáját jelzi. Ó, ez a mennyei szépség! . . .

De az istennők ellen egy gondolattal sem szabad véteni.

Virág megérezte, hogy Zsolt valami neheztelést mutatott az imént s rögtön összecsukódott makacs kis szíve. „Ha még csak nem is teljesen, végleg, az őrülésig odaadó és hű, akkor mi van benne vonzó?“

A kertben a kapitány tenniszpályát csináltatott a katonáival. Lojzi is megérkezett negyediknek s már messziről kiáltotta:

— Itt a jogász is! Kolosszális!

Tudniillik elhatározta, hogy nem marad jegyző, szeptemberben, ha lesz annyi pénze, fölmegy Pestre s beiratkozik a jogra. Azóta már csak jogásznak nevezi magát, az egész társaság nagy gandiumára.

Fölállottak. Zsolt érezte, hogy megfordult a kocka. Úgy jött, hogy ő fog neheztelni Virágra s most az neheztel őrá és pedig kibékíthetetlenül. Szörnyű ügyetlenül adogatta a labdát. Virág volt a partnere.

— Na most pompásan összeillünk! — kacagott Piroska. Mindegyik párban van egy mintaalak, aki nem számít. Mi, Zsoltika, ketten rendezhetnénk egy nagyszerű versenyt. Reggeltől estig sem csinálnánk egyetlen point sem! . . .

Zsolt összecsikorította a fogát s minden ügyességét összeszedte, de annál nagyobb dühvel kellett látnia, hogy az ormótlan nagy sváb fiú rézvörös kezeivel hogy játszik, biztos minden ütése, mint a halál.

Eh — mondta magában, míg arca kivörösödött a méregtől s megerőltetéstől — az teljesen alsóbbrendű képesség. A valódi kulturembernél a testi ügyességek elkorcsosulnak a lelkiek mellett.

Virág ruganyosan, bájosan játszott, oly kecsesen suhant apró, hosszú ujjú kezében a labdaütő, mintha valami külön tehetség nyilvánult volna meg benne. Piroska rögtön kifáradt s lomposan futott egy-két lépést jobbról-balra s alig maradt annyi ereje, hogy a kacagást győzze, míg a labdák csak úgy röpködtek körötte, mint a madarak.

Virágot nagyon boszantotta a partnere ügyetlensége. Ha kezdetben el nem rontja a kedvét s jóindulatát, megbocsátja neki, de így egyre az járt az eszébe, hogy ekkora ügyetlenséget csak végtelen szerelem tehet jóvá. És az sincs? Mi van akkor benne szeretni való.

Egy-két gorombább rákiáltást sem hallgatott el. Neki joga van rá, a tegnapi nagy érzés jogán s oka a mai harag okán. Büntethet! — Zsolt egyre komorabb lett.

— Maga úgy mosolyog, mintha citromot nyalogatna — nevetett a szemébe Piroska, aki már teljesen bele volt trenirozva a saját ügyetlenkedésébe s nem bántotta becsvágy.

Zsolt tudta, hogy sok mentsége van. Nagyon régen nem játszott s Virág szörnyen gyötri. De nem mentegőzne!

— Reggelizni, gyászos harc áldozatai! — kiabált Piroska s eldobta a rakettejét a földre. Virág a magáét gondosan körülnézte s fölvitte; Lojzi fölemelte a földről a Piroskáét s magával cipelte. Zsolt, amint fölértek a tornácra, rögtön beletette a sajátját a vörös angolvászon tokba.

— Ohó, hát a revanche! — kiabált Lojzi.

— Készen vagyunk rá! — mondta Virág, akinek ragyogott az arca, hogy mégis ők győztek.

— Én sajnos ma már nem játszhatom — szólt félszeg ridegséggel Zsolt.

— Ugyan! — kiáltotta Piroska — megártott a becses egészségének?

— Dolgom van.

— Az más — szólt Virág — elbocsátjuk.

Zsoltnak a szivébe vágott e szóval. Maga is csodálkozott rajta, hogy meg tudta inni a kávét, amit különben nem igen szeretett, sőt egész jóizűen evett még egyebet is, bár ritkán reggelizett az utóbbi időben. Nem árt a testmozgás, gondolta.

— De délután csak lesz egy kis ideje a számunkra? — kérdezte Piroska.

Zsolt várakozott s hallgatott.

— Na rebegjen már — ingerelte Piroska

s a szemével úgy nézett rá, hogy a szembogarát félig elfedte a felső szemhéj. Zsoltot ez sem nem érintette, de észrevette. — Na, ne gyötörjön egy kis szivet, egy parányit, olyat, mint egy madárkáé, vagy pontosabban akkorát, mint ez ni!

S a Virág kezét megfogva, azt ökölbe hajlította s fölmutatta.

Zsolt roppant zavarban volt.

— Nem lesz időm — mondta.

— No de ilyet! Magácska elmehetne fatuskónak az erdőre. Mi is éppen oda akartunk kirándulni. Lojzi, lesz lovagom? Igen? Virágocskám sajnállak: ha te nem tudsz hódítani, arról igazán nem tehetek.

Virágnak megrándult a szája-széle.

— Eljön nagyságod? — kérdezte gúnyosan.

— El! — vágta rá Zsolt s a szeme villámlott.

— Azért ne nézzen úgy rá, mintha föl akarná falni! . . . kiáltotta Piroska s csengő kacagással vonta a Virág arcát a keblére.

XXXIII.

Délután csakugyan kimentek az erdőre. Virág és Zsolt szótlanul lépkedtek egymás mellett. Mindaketten megbánták, ami reggel történt s úgy vonzódtak egymáshoz, mintha valami természeti erő sodorná össze őket.

Szélsustorgás hallatszott.

— Titánia! — mondta Zsolt.

Virág szeme szögletéből ránézett, mosolygott, ő is úgy érezte, mintha tündérek táncolnának körül.

Piroska és Lojzi virágokat szedtek. A Piroska karja már egész kévével volt tele s a fiú azzal mulattatta, hogy mindnek megmondta a latin, magyar és német nevét. Piroska egy-egy furcsaságon akkorákat kacagott, hogy rengett belé az erdő.

— Mért kinoz maga engem, — szólt Zsolt lesütött szemmel.

— Én?

Virág elámult. Nagyon jól érezte, hogy Zsolt akarja őt kinozni.

Zsolt csak szemével felelt s a pillantása ott is maradt a lány mélységes tűzben piruló szép arcán.

— Milyen szép maga most!
— Szamár-ka.
— A magáé.
— Na; láttam!
— Mit?
— Hogy mennyire az enyém, — s a lány szájszéle legörbült, mint a síráskor.
— Mikor?
— Reggel!!
A Zsolt arcán ijjedelem volt.
— Haragszik?
— Nincs rá jogom . . .
— Van! Van! . . . Vagy nem akarja elfogadni?
Virág hallgatott.
— Bocsásson meg! — szólt Zsolt remegő hangon, amelyet megerősiteni egy könnycsepp szökkent kérlelő szemébe.
És ott maradt, de a Virág arcán végigfutott a párja.
— Úgy imádom magát! — suttogta Zsolt.
Virág szoborrá dermedt.
— Úgy imádlak!
Kinyujtotta kezét, hogy átölelje.
Virág megrettenve pattant el, a Zsolt keze megérintette a vállát s végigsiklott a karján és a kezefején. A lány egész testében remegve ugrott néhány lépést s ott egy fához dülve elébb félénken körülleskelt, nem látták-e többiek, mi történt, azután kissé megnyugodva harciasan nézett vissza a fiatal emberre.
Zsolt egyátalán nem látszott veszedelmes

kalandornak. Inkább kétségbeesett nagy gyereknek, aki most összetört valamit és rémülten állott felette.

Egy pár pillanatig farkasszemet néztek, akkor Virág elszégyelte magát s óvatosan kiereszkedett a fa mohos törzsétől, mintha valami védő bűvkörből lépne ki.

Zsolt szomorúan, lehangoltan nézett rá szelid kék szemeivel. Nem szólt.

Virág a közelébe lépett s egyszerre csak tisztán a tudatába lépett valami zsibongó érzés, amelyet eddig nem birt megkülömböztetni. A lapockáján erős kéjes zsibbadást érzett, ahol a Zsolt keze érintette s lassan lázba jött az egész balkarja s kezefeje, amelyen végig siklott a Zsolt tenyere. Kéjes, meleg, megzavaró zsibongás volt ez vérének; mint a vizcsöppek zsibongnak az elfutó, beléjük szántó hajó utján.

Megindultak egymás mellett Piroskáék után. A két jó gyerek úgy elszaladt előlük, hogy utól ne birja érni a szerelmes pár.

Zsolt nagyot sóhajtott s csöndesen gázolta az avart.

— Most van oka haragudni rám — gondolta Virág.

Apró, keskeny cipőjével ő is utánozta Zsoltot, amint a leveleken zirregett.

— Édes! — mondta Zsolt félhangosan; észrevette Virágnak e mozdulattal adott rokonszenvezését.

A Virág szive megrándult s barna szeme odacsillant a fiúra.

Ez felragyogó arccal, vágyakozva nézett rá.

— Édes! — ismételte.

Virág felzokogott. A válla, karja, keze égett. Zsolt meghatottság rohamával állott meg mellette s karja akaratlan ölelésre nyilt.

Virág rettenve moccant meg s a Zsolt karja lassan, erőtlenül lehanyatlolt. A szüzi szeméremnek ekkora erejéről fogalma sem volt, fel se birta fogni. Kétség s remény rohanta meg egy pillanatban és imára kulcsolta kezét.

— Édes — ismételte harmadszor, mint az oltárkép előtt könyörögve.

És a Virág könyharmatos, szépséges arcáról a szent szűziesség megváltó mosolya, de megközelíthetetlen, érinthetetlen sugárzása ömlött reá.

És Zsolt olyan alázatos, olyan kisded lénynek érezte magát e felséges tünemény előtt, hogy boldog lett volna, ha az egész életét szolgálatára szentelheti.

Ez az érzés töltötte el egész valóját s el sem tudta magát képzelni többé olyan vakmerőnek és szentségtörőnek, hogy profán módon kezét emelje a Virág ölelésére.

Így jártak estig az erdőben.

XXXIV.

Ettől kezdve Zsolt mindennapos volt Virágéknál. Szerelmében ismét eljutott arra az ideális magaslatra, ahol már egyszer járt: eszébe sem jutott többé a házasság, csak szeretni akart és szerettetni! Ideális egyességben lenni szerelmesével.

Virág előtt egyre rejtélyesebb lett a fiatal férfi. Már sohasem beszél a r r ó l a szerelméről s az egyesülésről, nem úgy, mint eleinte s ő nagyon fájlalta ezt a változást. Nem értette. Kiábrándította volna? Ott, az erdőben?

Haragosan rántotta meg finom ives szemöldökét. A férfiak durvák, nyersek, érzékiesek. Képtelenek fölfogni egy lány gyöngéd gyávaságát s ha az nem dobja oda magát a szenvedélyüknek, már elhidegülnek? Tessék! menjen dolgára, ha nem szerelmes már, mit lábatlankodik itt?

De azért mindig itt ül, éjfélig. A néni tíz óra után, ha nagyon elálmosodik, csak veszi a lámpát s viszi az óra elé.

— Ugyan hány az óra. No de Istenem már tizenegy!

A fiatalok, akik ott diskurálgatnak furcsa szokásuk szerint halk hangon, hogy egy szót sem lehet érteni belőle, megértik, Zsolt elő keresi kalapját, botját s nagy nehezen elbucsúzik.

Virág aztán szótlanul fekszik az ágyába s a hófehér párnát úgy elgyüri-gyömöri. Vajjon szeret, nem szeret? Mit akar? Mi lesz ebből? Maholnap szeptember. Otthonról is sürgetik, hogy menjen haza, állást is kinálnak, a felvidéken egy nagy tót faluban! . . .

Ravasz kis ötlete támad; holnap kiugratja a nyulat a bokorból. Olyan boldogan, mosolyogva alszik el, még álmában is alig várja a holnapot. Különben azt álmodja, hogy iskolában van francia órán s őnagysága ma igen szigorú. Alig győzi kivárni, hogy csengessenek már, mert a kapu előtt vár Zsolt, jaj csak ezt is meg ne tudják, mint a Jenő heccet s vele franciául fognak beszélni. És ő egyre azon töri a fejét, hogy van franciául: „legyen a feleségem!" Zavarban van, csak két szót tud rá, madame és maîtresse és egyikkel sem tudja kombinálni a mondatot. Jaj, igaz, hiszen Zsolt jól tud franciául, ő majd megmondja. Ennek az ötletnek a kétértelműsége feltünik előtte s hangosan felkacag. Őnagysága ránéz szigorú kis fekete szemeivel, lesimított feszes hajával, ő megijed és — fölébred.

Másnap délután, amint Zsolt megjelent, elébe teszi a szalonvallomások könyvét, valljon.

Zsolt nevet s kézbe veszi a tollat. Csupa olyan mondásokat ír, amelyek kijátszásai az őszinte és komoly feleletnek.

Végre célnál vannak, ennél a kérdésnél:

— Mikor akar férjhez menni? (megnősülni?)

Zsolt mosolyog s ezt írja gyorsan:

— Egyelőre eszemágában sincs. Talán tíz év mulva.

A Virág kedve lehervad, mintha fagy érte volna. A többi válasz nem érdekli; üres szemmel, megszomorodott szívvel néz.

Zsoltnak egyik-másik ártatlan tréfája jellemtelen durvaságnak látszik előtte. Most már tisztában van vele, hogy egy nagyúr komolyság nélküli szeszélyének lett az áldozatává.

Felgyülemlik lelkében a keserűség s a Zsolt legközelebbi válaszára igen megneheztel, nem szól, kimegy. Sokáig marad kinn s fáradtan, fásultan csüggedten néz a jövőbe. Látja magát, mint aggleányt, aki megsavanyodott lélekkel és reménytelenül, kedv, öröm nélkül kínlódik egy rongyos iskolában, apró, alattomos gyerekekkel. A szeme száraz. S érzi, hogy gyűlölködve fog erre az időre gondolni. A nagy csalódások idejére. Mint ahogy már most is gyűlöli azt a másikat. A lelketlent, a gonoszat . . .

Ah, azt nem gyülöli, ahhoz lelkének naiv kora füződik. És a szegény olyan gyönge, gyereklelkü, olyan becézni való árva jószág. És messzesugárzó szemekkel néz a semmibe.

Ott ül a kertben a kis padon.

Nemsokára kijön Zsolt is, aki már tele írta a könyvet s nem győz addig várni az élceivel, míg Virág bemegy. Utána hozza. És lesi, várja a hatást.

Virág fanyalogva veszi a kezébe a könyvet. Az első kérdés, amire rányit: „Hol van ideálom?" A felelet rá: „A reményteljes jövendőben".

Elfordít tovább, csak néz és nem tud olvasni többé.

Zsolt látja arcán a kínos megdöbbenést s szeretné kitalálni, mi okozta. De a leány arcáról persze nem lehet leolvasni csak a nagy ijedt zavarodottságot.

Virág leteszi a füzetet.

— Köszönöm, hogy írt bele — mondja nem is hidegen, nem is ellenségesen, hanem feldult lelkiállapottal.

Feláll s elsiet. Zsolt úgy néz utána, mint a kezéből elrepült lepke után.

Virág bemegy kis hálószobájába. Megáll az ágy sarkánál. Azt hitte sírni fog, de szégyen, rettenetes szégyen fogja el. Pirul és bibor-vörösen ég az arca, mert eszébe jut az álma: „légy a feleségem!" És ő nem szégyelt ébren álomban ezzel a nyers gondolattal foglalkozni. Igen, ezt megérdemelte, ezt a rettenetes vissza-utasítást. Gyűlölet fogja el a megszégyenítő ellen. Látni sem akarja többet.

És hangosan zokogva fakad, mert nincs senki, aki bosszút állana érte. Az öccse, a gimnázista! ha az férfi volna, úgy összetörné, szétmorzsolná ezt az alamuszi frátert. Mert az ő öccse nagy... igazán minden férfi ismerőse hatalmas, nagy szál ember, ott a felvidéken embernek se nézik az ilyen satnya figurákat. Hogy mégis ilyeneknek kell az ő útjába kerülni. Virág, a kis

Virág érzi, hogy ő maga is úgy el tudná verni ezt az embert, csak azt a porolót a kezébe foghatná. Apró ökleit nem is szánja ökölbe szorítani!

Odakint a Piroska kacagása hallatszik. Átjött az édes, jó barátnő.

Virág hamarosan letörüli szeméből, arcáról a könycseppeket, tükör nélkül rendbe szedi a haját és kiszalad. Olyan szenvedélyesen rohan a Piroska karjába, csaknem felborítja.

— Hóhóhó — kacag a nagy leány — veled mi van. Florettem, kicsikém, kis Florette elment a sütnivalód!

És Virág kacag.

Zsolt, aki azóta teljesen összezavarodva, a könyvet tanulmányozta s rájött, hogy legjobb volna kikaparni az összes írását, mert valamennyi sületlenül, semmit sem mondóan hazug, egytől-egyig és mind félreértésekre ád alkalmat. De persze nem meri még csak el sem dugni. Piroska meglátja.

— Ninini! a szalonkönyvecske! És hogy került ki a láda fenekéről. Az enyém boldogan hűsöl a jótékony lomtárban. Hahaha. Sötétben érik, mint a vackor; úgyis csupa vadság van benne . . . Valami új iráskák?

Virág megvető arccal mondja.

— Igen, ez az úr telefirkálta.

— Ez az úr! Ah ne mondd! Ezt kiguberáljuk.

S hozzáfogott olvasni. Zsolt a máglyán jobban érezte volna magát.

„Jellemem fővonása:“ Extra, nem? . . . Ah, minő szellemesség! „Milyen szemeket ked-

velek:" Amelyekben van tüz, viz, levegő, szóval nem üresek! Hallja Zsolti, maga lefőzi legvérmesebb reményeimet. Csuspájzt főz belőle. Haha. A szalonvallomásokban! „Mi szeretnék lenni? Arkanygyal... És melyik?... „Mily országban szeretnék élni? „Lapponiában. Ah ez sok egy érző kebelnek. És miért?... De milyen válogatva felel. Magának nem ízlik minden fogás? (Zsolt csak azokra a kérdésekre válaszolt, ahova valami olcsó ötletet oda tudott hebehurgyáskodni. Hej sajnálta most!) „Mit tartok e könyv tulajdonosáról?" Nem egészen az, akinek s aminek én szeretném — őszinte vagyok?

Piroska erre nem tudott, szólani, elképedt, Virággal együtt.

Zsolt alatt megindult a föld s el kezdett libegni, mintha az egész udvar egy nagy tutaj volna háborgó vizen. Ime az első őszinte feletet a legrettentőbb félreértést ez okozza. Halálos borzadás fut át rajta, érzi, látja, hogy vége a világnak.

— Magácskának kifogásai vannak! Roppant érdekes! — szólt Piroska a lehető legkellemetlenebbül hangsulyozva minden szót, azon a lenéző hangon, ahogy csak ő tud beszélni. Virág kacagni és ujjongani szeretett volna. Hát mégis van boszú!

Zsolt olyan volt, mint a csinyen kapott jó gyerek, akit mindenki félreért, de ő csak hallgat s összeszorított foggal tűri a méltatlanul kapott verést...

— És mik azok a kifogások? Ellenem is vannak? Jaj, igaz, képzeld kis Virág, a bocinak kifogása van ellenem! Nemcsak te találsz ilyen bocikat, én is! Te az a helyes kis jószág nem vette el a kezemből a sós kenyeret!

Piroska, emlékei hatása alatt úgy kacagott, hogy jobbra-balra ráncigálta magával Virágot is.

— Nem jöttök sétálni? Azért jöttem, hogy kicsaljalak benneteket a mezőre.

Virág készen volt rá. Kalapot tett s a kerten lementek ki a mezőre. Széles, egyenes mezei útra értek s a poros fűben haladtak előre. Zsolt kinosan, félszegen baktatott Virág mellett, kalapját kézben vitte, haja homlokába hullott.

Csak Piroska beszélt, Virág fesztelenül viselte magát, bár igen kényelmetlen volt neki maga mellett érezni „ezt az urat". Csak annak örült, hogy Piroska koronként jókat „odasózott" az úrfinak.

— Maga mit vonszolja fáradt tagjait, mint egy beteg malac?

Virág akkorát kacagott erre a váratlan aposztrofálásra, mint a papagály, aki a hosszú csöndet hirtelen kacajjal fölveri, aztán tovább gubbaszt. De mikor olyan találó!

Zsolt kényszeredetten mosolygott s nem szólt. Csakugyan beteg malacnak érezte magát.

Jó nagy utat tettek s a zöld here között gázoltak visszafelé. Zsolt botjával messze ütögette a gyatra bugákat s hang nélkül fütyörészett.

Egész életében kínosan emlékezett erre a délutánra, amelynél keservesebbet Dante sohasem gondolt ki.

Odahaza a néni jó vacsorával várta őket. Alig ültek hozzá, a kastélyból jött a huszár s levelet hozott.

Zsolt elolvasta s hirtelen fölgalvanizálódott.

— Mi az, mi az? — érdeklődött a néni. Piroska is kiváncsi volt, majd belehalt, de röstelt indiszkrét lenni. Virág idegenkedve pillantott a fiatalember fölragyogó arcára.

— A pártkör egyhangú lelkesedéssel jelölt képviselőnek s Mocsáry fölszólít, hogy holnap legyek a székvárosban. Mehetsz! — intett a hajdunak.

— Ember hozta, instállom — szólt a zsinóros legény — oszt' aszondi, hogy a méltóságos úr aszonta, hogy tiszteli a nagyságos urat, oszt aggyon a nagyságos úr egy kis cédulát a méltóságos úrnak, hogy jónak látja a nagyságos úr, amit a méltóságos úr írt.

Mindjárt jelezte is a kezével az írást, aztán ujra haptákba vágta magát.

Zsolt elővette a tárcáját, névjegyre pár sort írt, boritékba tette, címet firkantott rá s átadta.

A huszárlegény elment pengő sarkantyúval.

— Azért nem kell bélyeg a folyamodványra! — mondta mosolyogva Zsolt.

Virágnak kellemetlen, lenéző, idegen arccal siklott el a pillantása a fiatalember fölhevült tekintetén s elfordult. Zsolt lehült, mintha

hideg zuhany alá került volna. Megérezte, hogy semmi sem változott, s ettől úgy lehangolódott ismét, mintha a halál köszöntené rá a poharát. Nem is vidult föl többet, csak maga elé meredt.

És mégsem sietett elbucsúzni bár százszor gondolt rá, hogy menni kellene.

Piroskáért eljöttek, Macókát elhozta a nagyobb öccse, a zongorás puhaarcu, szőke, hizelkedő fiú, aki Zsoltot már gyakran megvesztegette bizalmas testvéri modorával. Az összes Lázár gyerekek közül ezt szerette legjobban, mert ez rögtön a karjába kapaszkodott és mindefele bizalmas csacsiságot mizserált a fülébe. Igazi kedves bohémgyerek volt; Zsolt kivánta, hogy valódi művész legyen belőle. S legjobban haragudott a haszontalan kényes kis Macókára, akit most is ölbe kapott Virág s szenvedélyesen csókolgatta.

Nemsokára fölkerekedtek, Piroskának haza kellett mennie, Virág is elkisérte.

Zsolt mélységes fájdalomnak adta át magát s nem ügyelt a fecsegő fiunak egy szavára sem. Ő holnap megy az új útra. Úgylátszik, ezzel vége a réginek. Egy világból kilép s a másikba jut. És a kedves táj elvész, a meleg, a bizalmas, ahelyett új világ, fényes, munkás, gyötrelmes kezdődik.

Sírni szeretett volna.

Érezte, hogy itt minden elveszett. A Virág szeretetét örökre eljátszotta, mielőtt igazán megnyerte volna.

A Lázárék kapujába értek, ahol el kellett válniok. A kis diák valamit suttogott Piroskával a sötétben.

— Zsolt bácsi vegye le a nyakkendőjét.

— Mit?

— Virág néni kéri a nyakkendőjét.

Zsolt elhalt s tétovázva nézett rájuk.

— No igen, igen, ez a maga kék selyemkendője kimondhatatlanul tetszik Virágcsának. Nem adja neki? — szólt Piroska.

Zsolt az egekbe szeretett volna repülni.

— Igazán? ... Ezt csak maga találta ki...

— Én, no de ilyet! Sohase jutott volna eszembe se. Na szólj már Florette; tessék, engem itt egyre piszkál és ő nem szól. Na szóljál hát, látod nekem nem adja, engem nem méltat annyira.

Virág elnevette magát s pajkosan odavillant a szeme Zsoltra, aki úgy felüdült ettől, mint a kiszáradt virág az esőtől. Esztelenül bontotta le nyakából a hosszú, széles, rojtos égszinkék selyemkendőt s átadta Piroskának.

— Most Zsolt bácsi, úgy megy haza?

— Igazán, ez borzasztó, nyakkendő nélkül! — Milyen ötleteid vannak Virágcsa! Ez borzasztó. Azt hiszik róla otthon, hogy a kocsmából jön és dulakodott. No szép.

Virág nem ügyelt rá, nevetett. Biccentett a fejével Zsoltnak s beszaladt a kis kapun.

Piroska és öccse nagy alapossággal búcsuztak el Zsolttól és szerencsét kivántak neki a holnapi nagy sikerekhez s ők is bementek.

Zsolt ujjongott, nevetett. Éppen úgy rohant előre, föl a kastélyba, mint mikor legelőször látta meg a fehér napernyős lányt a dombon.

A szobája közepén megállot s megcsóválta a fejét.

— Na ez igazán borzasztó! Egy lány szeszélyét kiismerni! Az lehetetlen! . . .

És nevetett, kacagott, csaknem táncolt örömében.

XXXV.

Zsolt a képviselőválasztás izgalmai közt úgy érezte magát, mint a hal a vízben; észre sem veszi, ha háborog a tenger, neki még kedvesebb így, elemében van. Nem hiúságból, haszonlesésből, alacsony érdekekből vágyott rá, hanem azért, mert valóban rátermett a politikai pályára. Már kisfiú korában úgy gondolt a törvényhozó szerepére, mint a legdicsőbb, legmagasztosabb föladatra, ami valakinek osztályrészeül juthat. Voltaképen összes tanulmányai erre a jövendő munkára készítették elő. Meglehetős hanyagul végezte el a sablonos iskolai feladatokat, e miatt igen vegyes volt a bizonyítványa, s csak ott volt egészen jó, ahol nem ő törődött a jó kalkulussal, hanem a tanára. De amellett rengeteg sokat olvasott, főleg nemzetgazdaságtani műveket s ebben nagy segítségére volt kitünő nyelvérzéke, három idegen nyelven kifogástalanul beszélt s ezek segítségével a többiekben is könnyen haladt előre. A rendszertelen olvasmányok csak annál jobban nevelték fantáziáját és eszmetermelő képességét. Egyetemi tanulmányai aztán nagyon alapos és

részletes, meghiggadt tudásra vezették s egyformán jártas volt az eszmei s a gyakorlati oldalán a politikai életnek.

Az első választás a legizgalmasabb, kivált ha még huszonötéves az ember s megvan lelkének ifjúkori rugalmasssága. Zsolt maga sem ismert magára ; hadvezérnek született ezen a téren. Mindent meglátott, semmit sem szalasztott el, fáradhatatlan volt és ötletes. A nagy agitáló körútján saját magát is elragadta, hogy a legbámulatosabb folyékonysággal ömlöttek szájából a pompás szónoki ötletek, eszmék, tervek, nagy gondolatok, szemkápráztató fordulatok, kézzelfogható érvek.

Nagyon nehéz volt a harc. Négy jelölt között oszlott meg a nagy kerület közönsége s látszólag Zsolt eleinte egyáltalán nem volt az első, sőt ketten is voltak fölötte. Egyik egy vén gazember, aki több cikluson át volt már képviselő s az immunitás mindenféle törvényes rablásra segitette ; ügyvéd volt. A másik egy csodadoktor, aki fanatizálni tudta maga iránt a népet. Zsoltot különösen ennek a hivei fenyegették, egyszer csaknem agyon is verték fenn a tót járásban. De a veszély csak megsokszorozta az erejét s hihetetlen bravurokkal vágta ki magát. Olyan ötletekkel, hogy szállóige lett belőlük.

Sovány arca mindig vörös folttal égett, erős, érces hangja a sok beszédben még élesebbre köszörülődött, mikor izzó szenvedéllyel ott állott a hordó tetején, olyan ragadós volt a

lelkesedése, hogy ha azt kiáltja el: „Utánam magyarok, a haza veszélyben van!“ kaszára, villára kél az egész vidék. De hideg, számító esze uralkodott a külső hevességen és soha egyetlenegyszer sem mondott olyat, ami bolondság lett volna. A vén mameluk, az igazi ellenfél mozgósította az egész járás hivatalos apparátusát, a belügyminisztertől az utolsó falusi jegyzőig elkövetett mindent, hogy a fiatal néplázítót tetten érjék s valahogy elnémítsák. Zsolt szenvedélyes népbarát volt s a 48-as párt népszerűségét használta ki kulisszának.

Olyan boldog volt a lázas tevékenységben; úgy örült, hogy végre hozzájutott a cselekvéshez, hogy szinte kimeríthetetlen volt a kedve, ereje.

És minden percben az lelkesítette: Ha Virág látná! Ha Virág megtudja! Ha Virág megkérdi!

A kis Virág pedig búsan mélázott kis kertjében azon a padon, ahol olyan sokat ült mellette Zsolt és csöndes, kedves, meleg tréfáival olyan bizalmasan, kellemesen mulattatta. Kint fújták az utcán:

Szőnyi Gábor és Roszlopy
Korcsmák támasztó oszlopi,
De az ám a fene dolog
Mindakét oszlop imbolyog,
Éljen Dávid Zsolt!

Virágot bántotta, hogy ilyen sok ember, részegek és durvák éltetik az ő szerény, hűséges Zsoltját, s hogy éltetik! Agyongyalázva az ellenfeleket! Jellemtelenség . . . Sehogy sem tudta elképzelni Zsoltot másnak, mint akinek

látta; mikor itt tépegette mellette a százszorszép apró leveleit. Félt, féltette. Most már nem lesz többé jó fiú. Elkapja a dicsőség. Virág fázósan összehuzódott. Nem értette, hogy lehet kiállani a piacra, deklamálni, világot ámítani, embereket megszédíteni.

Végre ezt is meglátta. Zsolt a sajat falujában, a Virág szeme előtt különösen nagyszabásúvá akarta tenni a programmbeszéd napját. Népünnepélyt rendezett s összecsődítette a fél megyét. Az emelvény ott állott a százados háza előtt s az ablakból éppen szembe látszott a szónok kiemelkedő arca.

Virág egész nap reszketett Zsoltért, hogy „sikerüljön". Alig mert eleinte ránézni, mikor megjelent az arca a tömeg fejei fölött. De hamarosan ő is megjuhászodott. Tagadhatatlan ennek a fiatalembernek a rátermettsége s a geniálitása. Piroska úgy kacagott, kiabált, kendőt lobogtatott, majd szétrobbant a lelkesedéstől.

Virágot pedig a szive mélyén szomorúság fogta el. Ez az ember nem az, akit ő ismer. Az éleseszű lányka tisztán olvasott a Zsolt lelkében. Látta ott a demagógot, aki szándékos és tudatos ámítással vezeti félre a tömeget, mert máskép ezzel nem lehet birni; látta a rátermett államférfit, akinek becsületes nagy tervei vannak s látta a szerelmes embert, aki ő előtte akar pompázni! Hát az igaz, nagyszerű módon mutatja be magát! De Virág rájött, hogy neki semmi köze ehhez a jelenethez. Neki ez csak ellensége, mert leköti, elragadja tőle a párját,

aki nemcsak őt szereti, hanem ezt a vad életet még nála is jobban. És úgy szerette volna kézenfogni Zsoltot, s elrepülni vele valahova messzire, szegény embernek, kis hivatalnoknak, aki reggel elmegy hazulról, délben megjön csókkal, meleg öleléssel. Ó milyen jól és boldogan tudná ő berendezni azt a kis lakást, hogy jobban érezze magát benne Zsolt, mint ebben a a szédítő, nagy káprázatos dicsőségben.

És aztán úgy érezte, hogy bizony nem tudná! Ezt nem lehet pótolni, a hírszomjat a szerelem elfojtja, ki nem elégíti.

S mikor az egész tömeg őrjöngött az éljenzéstől, a kis Virág visszafordult a szoba sötétjébe, elővette a kis kendőjét és könnyet törült le arcáról.

Zsolt a dicsőség emelvényéről hiába kereste a szemével azt, akinek a kedveért rendezte az egész komédiát.

Virágot nem látta sehol.

Ideje sem volt gondolkozni, mert váratlan fordulat történt. Emberek jöttek a szomszéd falukból és sikoltozva kiabálták, hogy Szőnyi nagy skandalumot csinált, óriási verekedés van, az emberek rakásra hullanak.

Zsolt elfeledett mindent, lóra ugrott, kisérete, kik közt több képviselő is volt, kocsira s rohantak a veszély helyére.

A nép azonban szépen elfogyasztotta, amit az uraság kiadott, az ökröt, a borokat s Virágnak reggelig kellett hallani a vad kortesnótákat, amiket a tökrészeg s fanatikus parasztok üvöltöztek.

XXXVI.

Zsolt nem is jött vissza, csak egy hét mulva. Lehetetlen volt szabadulnia. De Virágnak rövid mondatú határozott, kemény szókból szabott modorban jelentést tett a harctér eseményeiről.

Virág szórakozottan nézte az idegen lelket eláruló irást. S nem annak örült, hogy még e szörnyű lázas órákban is gondol rá Zsolt, hanem szomorkodott, amiért csak egy-egy félpercben gondol ő rá, a nap 24 órájából.

És ekkor olyan esemény jött közbe, amely alkalmas volt, hogy egész lelkét felkavarja.

Jenő írt s elmondta, milyen véletlenség volt az oka annak, hogy eddig nem kapott tőle levelet. Maga Virág volt az oka, mert neki nem Dávidházát, hanem Dávidfalvát írta fel címeül. Ez pedig kettő is van az országban s az első levelei egyszerűen elvesztek, mint kézbesíthetetlenek, a későbbiek pedig, mikor óvatosságból ráírta a címét a borítékra, visszajöttek. Egész nyomozási eljárást kellett indítania, míg megtudta, hogy Lázárék Dávidházán laknak. Ő pedig szeptember 1-én megy el itt átutazóban,

mert a miniszteriumba jutott be díjtalan fogalmazó gyakornoknak, hát a nyaralási helyéről Erdélyből egy kis kerülővel erre jöhet. Ha tehát Virág nagysám egyenesen le nem tiltja, személyesen bátorkodik tiszteletét tenni.

El nem lehet mondani, milyen zavarba hozta ez a levél Virágot. Kétségbeesve vergődött. Feltámadt a multja s harcra kelt a jelennel. Láz fogta el és a lába remegett. Mi lesz most?

Szerdán elseje s a levelet hétfőn kapta, hétfőn délután. Ugyanakkor nagy pecsétes levelet is, hogyha el akarja fogadni azt a bizonyos tót falusi tanítónői állást, legkésőbb szeptember 3-án jelentkezzék. Ráadásul a szüleitől is jött levél. Első oldalon az édesapja ünnepélyes, hivatalos szépírása, amely olyan szabályszerűen volt megírva s megfogalmazva, mintha a vezérigazgatóhoz lenne intézve. A többi három lapon az édesanyja kusza sorai, még a lap szélei is mindenütt körülírva utólag eszébe jutott s ép a legfontosabb mondani valókkal. Azt írják hazulról, hogy jöjjön haza rögtön. Mindenféle okok vannak és sok szó a szülői szeretetről, gyermeki kötelességről. Virág kínosan olvasta. Végre egy széljegyzet elárulta a nagy okot, miért kell rögtön menni. A szomszéd falubeli tanító látatlanul megkérte a kezét s azt akarná, hogy legkésőbb karácsonyra meglegyen az esküvő.

Virág undorral gondolt a látatlanul is bátor vőlegényre s úgy el volt rémülve, hogy maga sem ismerte ki magát.

Mari néni a legnagyobb mértékben részt vett a megzavarodottságában.

— Ach bizony oda nem mégy, azokhoz a tótokhoz — mondta.

De azt nem lehetett olyan könnyen indokolni, hogy haza se menjen. Erre is hamar akadt ürügy. A néni már napok óta betegségről panaszkodott s estére csakugyan rosszul lett. Virágnak ott kellett maradni ápolni.

Most az egyszer nagyon hűséges volt hozzá. Úgy, hogy el tudott ülni mellette s diskurálni, mint kislány korában. A néni boldog volt és Virág megmutatta a Jenő levelét, sőt engedte, hogy a néni kivallassa mindenről. Szépen elmondta az egész heccet. A néni nem győzött eleget szörnyűködni és sajnálkozni.

Nem is tartotta rosznak ezt a partit. Az szép, ha máris a miniszteriumban van! Az sokra viszi! Az bizony nem tréfa. Egy pár esztendőt ki lehet várni. Virág is csak most mult 18 esztendős. Még tíz esztendeig is szépen várhat. Nem is jó olyan korán férjhez menni. És ő maga egyáltalán nem is akart. 28 éves volt éppen, mikor erővel elvette egy özvegy ember. De ő hányat kikosarazott!

Virág nevetve hallgatott. A néni suttogva szólt.

— No és aztán ebből úgyis ki tudja lesz-e valami?

— Miből? — szólt Virág összerántott szemmel.

— Ebből a nagyúri pártiból.

— Ugyan Mari néni! — pattant fel Virág — és lángvörös arccal hagyta ott.

A néni nem merte többet szóba se hozni.

Másnap délelőtt követ jött Virágért, hogy menjen rögtön Piroskáékhoz. Valaki várja.

Virágnak dobogott a szíve, szorongott.

— Virágcim! — szaladt ki elébe Piroska a régi pajzán olvadozással. — Ki van itt, te kis jós! Jövendöld meg csak.

— Alászolgája — köszönt ismerősen és kissé bizalmasan egy alacsony, vékonyka bajszú, öntelt arcú fiatalember.

Virágot kellemetlenül lepte meg, hogy ennyire alacsony, ő is magasabb már nála, lefelé kell nézni rá. Zsoltnál jóval alacsonyabb, pedig ő mindig azzal vigasztalta magát, hogy Jenő magasabb. Hogy lehet egy ilyen emberkét komolyan venni. Pedig ez maga milyen komolyan veszi önmagát. Csak úgy süt az arcáról az önérzet, tudja, hogy ő most romantikus lovag, aki roppant boldoggá tesz egy leányt. És az is, hogy milyen nagyra van a miniszteriummal. Komikus állás az a „dijtalan fogalmazógyakornok!"

Ezt mind átgondolta Virág egy pillanat alatt, amint lenézett a fiatalembernek rámeresztett bátor szürke szemeibe s ki is fejezte a különös megszólításában:

— Maga is megvan még?

— Vagyok bátor . . . Meg méltóztatott kapni szerény levélkémet?

— Meg; a néni hogy van?

— Köszönöm, a mama most elég egészséges.

— Az aranyos néni, Piroskám! haha! sohase fogom elfeledni azt a kedves nénit. Azt mondja egyszer, egy tavasszal, mert úgy szerette a virágot, madarat, az ablakunk alatt abban a kertben a fákon ott szoktak összegyülni a madarak s azt mondja egy tavasszal: „Flóri! Hallod! már a madárkák schwäccolják a schnáblicskájukat!.. Hahaha!"

Virág kacagásba tört ki, amely néha egy váratlan ötlet vagy fordulat meglepetésében úgy el tudta fogni, alig birt magához térni belőle.

— Az aranyos néni!

A fiatal úr felhuzta az orrát, hogy ránc vetődött rajta s csöndesen nevetett. Virágnak ez is igen furcsa, gyerekes volt. Újra kitört:

— És mikor már azt mondta a néni, hogy: Ach fijam...: már akkor nevettünk. Miciről mit tud? — emlékezett szökdelve volt, szobatársnőjére.

— Annak persze állása van. Az apja helyett tanít — szólt gúnyolódva Jenő úr.

— Az is olyan remek lány: négy évig laktunk együtt a néninél s a néni mindig csak azon búsult, hogy Mici nem megy gyónni: Ach Mici, maga bizony elkárhozik ... Hát mikor a petroleum elfogyott a lámpában és én éjszaka töltöttem ... Hát mikor káposztástésztát vacsoráztunk és én ijedtemben a székre tettem a tányért, mert jöttek a néni vendégei, a két Sárkányfalvy úr, és ráültem és nem mertem

fölállani ... Na az boldog idő volt. Hahaha! Mikor a nénit meglőtték. Hahaha! Az orvosságos üveg dugóját kilökte a bent fejlődött gáz és borzasztó nagyot pukkant. Tíz órakor volt éjjel, éppen lefelé feküdtünk, mert aludt a lámpa. (A néni mindennap pontosan annyi petroleumot öntött bele, hogy pont tíz órakor elaludt. Pedig akkor mennyi tanulni való volt! ...) Hát csak nagyot szól valami odaát az ő szobájába. Pukkant! Mici borzasztó gyáva volt. Azt mondja: Flóra mi az?! És csak átkiált a néni: Ach Virág! meglőttek ...

Virág kacagott és Piroska még jobban. A lovag úr is csak hebegett, nem tudott mit tenni, csak hunyorgatott meglehetős nagy orrával. Voltaképen meg volt sértve, sehogy sem képzelte ilyennek a találkozást.

Így telt el az egész másfél óra, amennyi ideig itt lehetett a vendég.

Jenő úr hosszú orral ment el; Virág pedig napokig kacagott, ha rágondolt. Csak később ámult el és döbbent meg. Nem értette magát, mi történt? Hova lett az a sok álmatlan éjszakán szőtt, font, buborodó bűvös hangulat, amely nem régen is úgy egybefűzte őt álmai lovagjával.

XXXVII.

A választás szeptember közepére volt kitűzve. Zsolt ezalatt a két hét alatt csak egy-egy órára tudott eljutni Virághoz. Néha olyan lelkes hangulatban volt, hogy majd fölvetette hatalmas lármájával a házat, ilyenkor senkisem jutott szóhoz mellette, máskor annyira fáradt és kimerült volt, alig birta vonszolni magát. Intim szót nem is váltottak egymással.

Már az egész vármegye tudta, hogy Zsolt „meg van fogva". Valami titokzatos falusi kis boszorkány babonázta meg. A Lázár-háznál számosan látták is, mert Lázár egyik főkortese volt Zsoltnak, már amennyire a katonatiszti kardbojt engedte. Szerencséjére honvédtiszt volt s neki az is igen kedvére esett, hogy a lánya barátnőjét fogja elvenni a leendő nagy úr. Senki sem kételkedett benne, hogy Zsoltból idővel miniszter lesz.

Ez a nagy nyilvánosság elhatározásra birta Zsoltot. Meg fogja kérni a Virág kezét. Nem bizta ezt idegenre, féltve őrizte szive titkát s rettegett attól, hogy a sablonos formában folyjon le az ő regénye is.

De mikor éppen ideje lett volna rá, hogy hazamenjen Dávidházára, megbetegedett. Napokig feküdt gyötrő lázban a székvárosban s egy éjjel úgy érezte, meg fog halni.

Lázas vergődésében verset írt. Az a nagy kérdés tünt föl előtte, hogy ő, aki most egész emberáradat érdeklődésének a középpontjában él, tulajdonképen egyedül, szeretet nélkül áll a rideg világ közepén. Sorra szedte egy-egy versszakban s inkább éles észszel, mint költői ihlettel elemezte, hogyha meghalna „meg ki siratná?"

S csak egy lelket talált, aki őszintén, szívből sirna utána, aki egész életén át megőrizné emlékezetét: Virágot. És mégis, ezt is kérdőjelesen állította.

A vers gyönyörűnek tetszett neki, bár maga is látta, hogy nem elég szabályosan gördülnek a sorok. Javítás nélkül írta meg végig és hagyta, hadd döccenjenek a rímek, csak a szók maradjanak épek és találók.

Másnap reggel boritékba tette s aláírás, cím és kisérő sorok nélkül elküldte Virágnak.

Virág a Jenő látogatása óta egészen tönkrement. Szegény kislány. Éjszakánként sírt és vergődött és imádkozott. És hangtalanul hívta, szólongatta szerelmesét, akiben nem mert hinni, bízni, remélni.

Lojzi volt az egyetlen, aki teljesen átérezte az ő érzéseit. Minden este ott ült mellette a kertben a kis padon s míg közönyös apró dolgokról diskuráltak, igyekezett szórakoztatni

Virágot, aki nagyon hálás volt e hűségeért. Szegény Lojzi se ment jogásznak, nem volt pénze, hát itt maradt még egy félesztendeig, biztatta magát, hogy januárban is csak olyan jól be lehet iratkozni az egyetemre, mint szeptemberben. Virág meggyanusította, hogy az ő kedveért maradt ki s még százszor hálásabbnak érezte magát iránta, pedig a derék német fiúnak igazán eszében sem volt ilyenfajta gyöngédség. Nem volt pénze, ha lett volna, eszébe sem jut, hogy máskép is lehet: akkor egyszerűen menni kell, akármilyen is a szívfájdalom. De ha már itt maradt, legalább hűségesen veregette egyik vörös öklével a másikat s mondogatta:

— Az a haszontalan Zsolt! Csak kerüljön a kezembe, olyan apróra töröm a csontját!

— No-no-no!

— Így kínozni magácskát.

Virág szeliden, bágyadtan mosolyogva hallgatott.

— Botrány a fővárosban! Egy krajcár! — kiáltotta Lojzi, mintha igazán ujságot árulna az utcán.

Mikor Virág megkapta a Zsolt versét, végre úgy tetszett neki, lehullott a titokzatos lepel, amibe az az ember burkolózott. De most sem egyszerű, nem őszinte. Mennyi embermegvetés van a soraiban, milyen durva, káromkodós kifejezések és hány kérdőjel, mikor az ő szerelméről beszél. Vagy saját magában kételkedik? Bizonyára, mert hiszen ő, a kis Virág olyan nyiltan állhat már előtte vergődő szerelmével, hogy szinte szégyen.

Zsolt éppen fölépült a választásra. Sápadt volt, beesett arcú; erős arccsontjai kimeredtek, besüppedt szemei villogtak, tűz, lelkesség és ész égett bennük. A választás roppant heves volt. Ellenfelei az utolsó percig nem adták föl a harcot. És Zsolt a hadvezér megelégedését érezte, mikor látta, hogy alvezérei, tisztjei, kortesei mennyire fanatizálva vannak s tűzbe-vízbe készek menni érte. Elképzelhetetlen az az izgalom, ami a választás alatt volt. A szavazás napján tíz órakor Noszlopy visszalépett Szőnyi javára s a vén zsivány ügyvéd agyonitatott szavazói vasmarokkal vonták maguk közé a csodadoktor jámbor tótjait. Már dél van, három óra, négy óra s mindakét párt győzi a turnusokat. Zsolt csaknem szétpattant aggyal jár-kél a kis gyülési teremben a megyeházán. Ha most elbukik, vége az egész pályájának, mert ezt a harcot nem lesz többet ereje s kedve újra csinálni sikertelenül.

Fogynak a szavazók; mindakét jelölt lassan bírja már előállítani a tíz-tíz voksot.

Az elnök öt órára tűzi ki a zárórát.

A Szőnyi csoportja elmarad.

A következő esetben a Dávid-párt nem bir kiállítani egy embert sem.

A kortesek rémülten vágtatnak szanaszét s a holtakat is kiássák a sírból.

Egy Szőnyi-szavazót elkerget az elnök, mert már egyszer szavazott.

Erőszakosságot ordítanak odakint s verik a palánkot.

Végre itt a végső perc s bezárják a nagy terem összes ajtait. Pár perc mulva pokoli dörömbözés van.

— Itt a Szőnyi-párt! Megjöttek a bekecsiek! — ordítják künn.

Késő. De nem is igaz. A bekecsiek még reggel leszavaztak. Ez csak fogás, hogy két voksot betolhassanak.

Mindenki leszavazott a teremben.

Összeszámolnak.

Az elnök kihirdeti az eredményt.

— Szőnyi Gábor 1230 szavazatot kapott. Dávid Zsolt 1232-őt.

Az emberek üvöltenek, egymás nyakába borulnak, sírnak.

Az elnök is Dávidra szavaz! Éljen az elnök! Három a magyar igazság. Három a szótöbbség!

Követség megy Zsoltért. A vállukon hozzák. Mindenki érzi, hogy ez történelmi pillanat. Dávid Zsolt nagy ember.

És Zsolt prófétai átszellemültséget érez; meghatottan köszöni meg a mandátumot, aztán kitör belőle a láng s égő kék szemei tengerfeketén villognak ki sűrű szatir szemöldökei alól, haja szilaj fürtökben szövődik szét s a hangja sikolt, mig esküszik, hogy a haza boldogságáért, a dicső magyar népért fog küzdeni szíve utolsó dobbanásáig.

A másik percben sürgönyt fogalmaz meg gondolatban Virágnak. És ekkor érzi, hogy minden előbbi meghatottsága mellett is csak ez az

érzése az emberi, az igazi, az élet legbensőbb titka.

Alig is várta, hogy haza rohanhasson, másnap reggel már otthon volt. Kifáradva, kimerülve, de boldogan s reménységgel tele. Rögtön rohanni akart Virághoz, de már napok óta nem aludt s amint át akart öltözködni, elnyomta az álom.

Csak estefelé ébredt fel. Frissnek, ruganyosnak érezte magát. Gyorsan öltözött és sietett Virághoz. Úgy tetszett neki, mindenki tudja, hogy most megy az igazi diadalútra. Aki látta, vidáman, nagy kalapemeléssel köszöntötte.

— Jó estét!

— Jó estét!

Mint két vivó kardpengéje. villant össze szemük, csendült a hangjuk.

— Rossz szinben van! — kiáltott fel Zsolt.

Virág ellenségesen pillantott rá.

— Rút vagyok! Mint mindig.

Zsoltot megbántotta ez a szó. Hát neki nem szabad őszintének lennie? Virág ki akarja közülök zárni az őszinte hangot? Olyan messze vannak ők egymástól még mindig, hogy egyszerű, ijedt, szerelmetes sajnálkozást rosszakaratú bóknak kell inkább eltakarnia! Sokszor érezte már Virág előtt, hogy nem célszerű teljes nagy őszinteségét kimutatni, mert mindig balsikert ér el, ha nem kedvező a lányra a szava. Ő maga olyan szivesen tárta föl a keblét az édes ellenfél előtt s úgy érezte, hogy még a legkeményebb vágást is gyönyörrel fogadja,

csak közönyös ne legyen. De a maga részére is ugyanezt a szabadságot kivánta s ha egyszer egyszer élt is vele, rögtön póruljárt, észre kellett vennie, hogy Virág is „csak nő".

Ellenben a kis Virág sok kínja, gyötrelme, önmagával való versengése közben valóban hervadt rózsa lett, megsápadt, szeme sötétkarikás, orra megnyult, sőt tizennyolc éves arcán apró ráncocskákat vett észre. Ez még jobban lehangolta; ideges volt a végtelenségig, türelmetlen, önmagával s másokkal elégedetlen. Mintha a szivébe szúrtak volna, hogy Zsolt, akit maga ellen védőül várt, legelső szavával durván konstatálja a rideg, letagadhatatlan tényt, azt, hogy megrutult! A szívtelen. Nem érzi, hogy miért? Hogy ő az oka! A rettenetes, megemésztő szerelem! ... S nem azt látja, hogy mennyit kellett szenvednie, hanem azt, mi lett belőle. Ej, igazán jobb lesz véget vetni mindennek. Az lesz a legjobb.

Már az első pillanatban elkeseredett köztük a hangulat.

Zsolt halkan, fáradtan üdvözölte a nénit, aki szintén gyanakodóan nézett rá s nagyhangon gratulált a „szerencséhez".

Ezt a szót is gyűlölte Zsolt. Nem a szerencsének, hanem saját munkájának köszönte a győzelmét.

Hallgatva mentek be s leültek a helyükre. Zsolt a nagy diván sarkába, az ablak felől. A néni már nevetett rajta a minap, hogy „egészen kiülte azt a díványt az a te Dávidod".

Virág az asztal mellé ült, ahova himzőrámája volt fölállítva s rajta valami kézimunka kifeszítve.

Hallgattak. A néni érezte, hogy itt valami baj van s gyöngéden azt gondolta, legjobb ha magukra hagyja őket. Pedig most mindketten igen örültek, hogy beszél helyettük.

— Nem is kérdezi, mi volt, mi történt — szólt Zsolt sokára; a szíve dobogott.

— Nem érdekel! — felelt Virág s a rámájára hajlott komoly arccal és elnyelte a gondolatát: maga sem kérdi mi történt én velem!

Zsolt rettenetesen lehült. A hiusága halálosan meg volt sértve. Az egész világot, a közönyös senki-semmi népet, akik személy szerint nem is ismerik őt, érdekli s Virágot nem, ami vele történt! Uristen, hiszen itt nincs mit keresnie. Nem szólt, csak kimeredt szemmel nézett a lányra.

Ez fölpillantott, meglátta, megértette őt. S hideg, jeges lett az arca; úgy nézett el rajta lefelé forgatott fagyos szemekkel, kiduzzasztott édes kis gőgös tokával, mint valami támadó jércepulyka.

— Értelek — gondolta magában — pukkadsz hiu! Azt hiszed, most az egész világ körülötted táncol. És te se tudsz másra gondolni, csak a dicsőségedre! Csámpás! Ha tudnád mi vagy!

És megvetően elfordította a szemét s már nem is volt olyan igazi ellenséges; ez a goromba gondolat feloldotta a hangulatát s nevetni tudott volna a berzenkedő kis „trotli“ kakason.

De Zsolt nem hallotta a gondolatát. Megint felfordult vele a világ, homlokát tenyerébe támasztotta s a divány karjára könyökölt. Úgy meredt maga elé, mint az eszelős.

— Az egész világ ünnepel — mondta rekedten — tombol, csak az, akit jobban imádok az egész világnál, az . . . az . . .

Virágon villanyos áramok rohantak végig, de a nagy mondás sértette vallásos érzését.

— Frázis ! — mondta.

És Zsolt még jobban összeroskadt. Ennek a szónak egész jelentését megérezte a lány szájában : nem hisz neki ; neki, aki olyan sok frázist puffogatott el tömegek megtévesztésére. — És igaza van, ha nem hisz !

A látszat csakugyan ellene szól. De hát örökkévaló Isten, hogy bizonyítsa be, hogy őszinte, egyszerű, igaz ember előtte.

Hirtelen, mintha felrobbanna, felugrott s a lány elé állt. Minden porcikája reszketett s a szeme csaknem kiugrott sovány, meredő arcából.

— Gyere velem rögtön ! Légy a feleségem ! Parancsolom !

Virág hátraszökött, mint a kigyó elől, a széket is felborította. Ez a brutális támadás elvette az eszét.

— Soha ! — kiáltotta. — Soha !

Zsoltnak szétmeredt a szeme s a két pupilla külön irányba torzult el. Lezuzódott a karja s szinte eszét vesztette az iszonyatos indulattól.

— Hogy mer nekem parancsolni! — kiáltotta Virág és Zsolt ködlő szemein át gyűlöletet látott felé szikrázni.

Tébolyodott, téveteg mozdulattal a kalapja után nyult, többet nem szólt, elment.

És Virág megrettent. fejéhez kapott és szeretett volna utána szaladni és nem mozdult. És várta, szívpattanással várta, hogy visszaforduljon, hogy eléje omoljon . . .

De nem jött. Elment. El.

És a szegény lány levágta magát a dívánra; a díván sarkába, ahol Zsolt ült s keserves, kínos zokogásba tört ki.

— Virág! Gyermekem! Jézus Mária! Jézuskám! Bozse moj! Jaj, mi volt itt! — állott meg felette reszketve ijedtében a néni, aki a kis szobában volt s onnan látta, hogy Zsolt iszonyatos arccal letámolygott a kert felé. Itt meg Virág zokog, mint a halottsirató.

— A cudar! — kiáltott fel újra a néni éles, síró hangon. — Mikor betette ide a lábát! Drága gyermekem! Vesd ki a fejedből a cudart! Menjen a pokolba a pénzével! Ott sülyedjen el az egész vára! ahol van! A kénkő vesse fel! A gyilkos! A haramia! Csak idejön bajt csinálni! A borzasztó ember! Nem szánja ilyen kis cseppséget! Úgy gázol a nagy bocskorával a szivibe.

Virág nem állotta tovább. Felkacagott! Ott sirtában elnyult a díványon és az egész jelenet elvesztette tragikus komolyságát.

A néni abbahagyta sirást és kéztördelést.

Könnyei felett, elványadt arccal kukucskált a lányra, akit még mindig rázott a kacagás.

— Megbolondultál! — pisszegett haragosan a néni! Hisz az egy áldott, azt te üldözted el, te! te! . . . Mi volt itt!

— Megkérte a kezem! — kiáltotta diadalmasan Virág.

A néni sóbálvánnyá lett. Összecsapta a kezét.

— Jézus Mária! . . . És te elkergetted!

— El! — kiáltotta Virág.

— Oh te szamár, te szamár! No, te csak egy szamár vagy. Mert ilyen csak egy szamártól telik ki.

Virág csendesen, győztesen nevetett. Most érezte át, hogy tulajdonkép ő győzött s minden idege olyan boldogan rezgett.

— És ha az most elmegy és nem jön és azt teszi, amit az a másik, az a Bertalan, akit csak az a Piroska . . .

Virág megdermedt és fölegyenesedett.

Figyelt, várt. Hátha már jön is vissza. Óh, csak jöjjön, jöjjön.

De hiába várt estig, éjfélig. Nem jött.

Akkor a néni magára borította nagy, vörös, sávos felsőkendőjét s felzörgette az udvara végén, a kamarából csinált szobácskában lakó öreg parasztot és felküldte a kastélyba, kérdezze meg, otthon van-e az úr?

— Az úr elment Pallagra, mert haldoklik a nagybátyja. — Ezzel jött vissza az ember.

Új rémítő hír.

XXXVIII.

Zsolt már igazán közel érezte magát az eszevesztéshez, mikor éjféltájon Pallagra beért a kocsija.

Elveszíti a szerelmesét s mikor a legsötétebb gondolatokkal őrjöng és a fejét ököllel üti s azt kérdezi magától, észnél van-e, lehet-e ez? Jönnek utána s a bátyja halottas ágyához hivják.

Ez talán a sokat jövendőlt világ vége? Igy valósul az meg? Belsőleg dől romba egy-egy ember lelki világa? A görög sorstragédiák újulnak meg, vagy talán folyvást élnek azok, csak mi nem látjuk? mert már általános rámákból nézzük az életet? . . .

A nagy ház tornácán két lámpa is égett e késő éjjeli órában.

Zsolt besietett a nyikorgó előszobán át.

Julika nyitotta ki eléje az ajtót. A fejével intett jóestét. Zsolt bement. Még egy hölgy volt odabent, magas, széptermetű, feketébe öltözött nő, a Julika legidősebb testvérnénje, Sára.

Zsolt könnyedén meghajlott előtte s kérdően belenézett az arcába. A régente gyönyörű szép hölgy arca citromsárga volt, még a szeme golyója is világos sárga. Zsolt már hallott róla, hogy régi májbaja sárgaságba ment át. De most, hogy először látta, elrémült. Sára hangtalanul intett :

— Bizony így vagyunk.

Zsolt félve lesett az ajtó felé ! Senki sem szólt s neki képtelenül rémitő volt ez a két komoly asszony, akiken nem megilletődés, vagy félelem látszott, hanem a komolyság, ami súlyos, nagy eseménykor lefoglalja az asszonyokat.

Igy állottak egy kis ideig.

— Mindig várta magát ! — szólott Sára.

— Nem engedte, hogy utána küldjünk, míg a választás meg nem volt — szólott Julika és Zsolt szinte félt, megijedt tőle, hogy a modorában nem látta a régi naiv gyerekességet.

— Mi baja van ? — kérdezte száraz szavakkal Zsolt.

— Tüdőgyuladás ! — intett lemondóan Sára. — Többször meghült egymásután.

— Az Isten verje meg azt a Bugarszkyt ! — suttogta Julika.

— Ne átkozódj lelkem — intett a nénje.

— Az ölte meg. Tudja Zsolt a mult hét elején milyen rossz idő volt ; Bugarszky ez a rongyos bérlő itt, férjhez adta a lányát s elmentünk a lakodalmára. Ott hült meg végképen. Az Isten verje meg.

A Julika szemei kivörösödtek.

Bentről mintha nesz hallatszott volna.

Zsolt félve figyelt a hálószoba felé, mintha kisértetet várna. Julika gyorsan megdörzsölte a szemét s eldobta a kendőt az asztalra.

Besietett lábujhegyen, óvatosan.

Figyeltek. Minden kis pattanást hallottak, ha a deszka nyikorgott. A dolgozószobából idehallatszott az óra lágy pendülése.

— Nem kell semmi édes? . . . hallotta Zsolt a Julika szívhangját. Lelkem! Drágám . . . Hisz már jobban vagy! Nincs olyan lázad! Iszol egy kis tejet? Zoli is itt van . . . Bejőjjön?

Zsolt megremegett; a térde táncolt.

Julika egy perc mulva kiintett.

Hát itt a rémség perce. Haldokló ágyon látni azt, akit . . .

Belépett s a zöld ernyős bágyadt fényű éjjeli lámpa világánál meglátta rögtön a bátyját. Úgy feküdt ott az ágyon, mintha semmi baja sem volna. A szeme eleven, csillogó, okos; a haja, szakálla szépen, rendben. Az arcán semmi nyoma a betegségnek. És mégis úgy járkál körülötte mindenki, mintha attól félne, hogy egy erős mozdulattal kilobbantja a gyönge mécsest. És Zsolt is úgy lép a közelébe és könny gyűl a szemébe és letérdel, sovány, eres kezeire hajtja az arcát s megcsókolja olyan lágyan, gyöngéden, mintha azzal is bajra lehetne.

És a kedves, a szerető kéz megsimogatja az arcát, amitől új könnyár fakad a szivből. Aztán lelankad s ez megkeseríti az előbb édes csöppeket.

— Ne sírjon — súg a fülébe Julika, mintha a paplant igazitaná.

Zsolt visszafojtja a könnyeit; mikor kissé bír már uralkodni magán, fölnéz.

Gyula int a szemével, hogy üljön le mellé. Leül. A beteg szája mozdul, hang nem jön ki. Erre megerőlteti magát s riadt torokhangon szól.

— Gratulálok . . . gyerek!

Uj könnyár patakzik le a Zsolt arcára s odahajtja fejét szeretett bátyja párnájára. Igazán gyerek, kicsiny, félénk, féltő, ismeretlen titkoktól rettegő gyerek.

— Ne beszélj édes! — inti Julika.

— El is felejtettem . . . a beszédet . . . Már ujra kell majd tanulnom . . . a fiammal.

Ennek a finom, gyöngéd tréfának borzasztó hatása van. Julika kisiet, el a harmadik szobába, hogy zokoghasson. Zsolt összeszorítja a fogát s hősiesen fojtja el a könnyeit; a torka feszül.

A beteg kifáradt.

Amit ránéz, látja, hogy maga elé bámul, fel a mennyezetre. Utána pillant, hova? Sehova. A semmibe.

Kis idő mulva ujra szólani akar a beteg, de hangja nincs.

— Mondani akarsz valamit, Gyula bátyám.

A beteg int a kezével, lemondóan; az ujjaival.

— Sokat! — tör ki a szó belőle — nagyon sokat . . . szeretnék mondani . . . de már késő.

Zsolt kimeredt szemmel nézi, mint a viziót. Összekavarodik benne a valóságos vérrokon s a titokzatos haldokló iránti vegyes érzése.

Bejön Sára. A borogatást kell megujítani. Zsolt félreáll s bámulva látja a nő munkáját. Sárának sok gyermeke van, azok mellett igazi betegápolónővé kellett lennie s most gyorsan, pontosan, könnyedén végzi nehéz föladatát a nagy férfi mellett. Zsolt tudja, hogy ő képtelen volna rá, ügyetlen hozzá, sőt amint később rájött, gyönge is, mert nem tudja a helyes fogásokat. Tisztelettel néz a sárga arcu nőre, aki maga is a sírban áll féllábbal. Az éjjeli asztalkán háromféle orvosság van, a mit különböző időben kell beadni. Zsoltot ez mind megfélemlíti; a sok pohár, üveg, kanál . . .

A beteg a fejére is kap egy jeges vászonsapkát.

— Igy ni! most szépen lefekszünk! pihenünk! nem gondolunk semmire, hanem elalszunk! Igy bizony!

Zsolt mintha tollal kaparnák a szivét, úgy bánnak a nagy komoly emberrel, mint a gyermekkel és az hagyja! . . .

Mindnyájan átmentek a másik szobába s a beteg behunyta a szemét.

— Hány óra?

— Egy.

— Még egy óra . . . jön a tanár.

— Gyulának még nem mertük megmondani, hogy tanárt hivattunk Pestről. Nem akarta engedni, mert igen drága s nincs pénze . . .

Zsoltnak megrándult a szeme.

— De az ember mindent meg kell, hogy tegyen; mert később vádolja a lelkiismerete, hátha lehetett vón segíteni.

Szótlanul ültek tovább s az óra odaát a dolgozó szobában pengte-zengte a perceneteket. Zsolt egyszerre megdobbani érezte a szivét. Az az óra! A hangja éppen olyan mint ... a Virágék szobájában ... Ah! Ott is azért volt olyan ismerős a szoba, hiszen gyermekkora óta ismeri ezt az órát, a törött üvegbura alatt, de ennek a tetején nem huszár lovagol, hanem ... Ah, Virág! kis Virág! Drága gyermek, te alszol-e? Zsolt elszörnyedt; most azokat, őt halálra rémítette. Istenem, ki tudja nem gondolnak-e arra, hogy azóta ...

Jött a háziorvos. A tanár elé, a konziliumra. Alacsony, vaskos, fekete ember, vastag nagy bajusza, középen kettémetszett orra van. Komoly és ő is szomoru, valóban baráti viszony volt közte és a beteg között, akivel nem egyszer közösen kisérleteztek a laboratoriumban. Az orvoson látszik, hogy a tanártól mit sem vár, de a hölgyeknek általánosságokkal erősíti a bizalmát.

A negyedórák gyorsan telnek, az orvosságot Julika pontosan beadja. Az orvostól megkérdezi, nem baj-e hogy néhány percet mulasztott.

— Nem, — nem! — szól az orvos szórakozottan.

A kocsi előáll, a szobalány beszól: be van fogva.

Zsolt észreveszi, hogy tőle várták, menjen ki a tanár elé. Túlbuzgó mozdulattal áll fel s megrémül, hogy a székét megtaszította.

Kint a levegő erősen lehült; őszies.

A kis állomáson sokáig kell sétálnia a csikorgó kavicson s egy percben a halál filozófiájával, másikban a bátyjával, aztán Virággal, meg a saját öngyilkosságával foglalkozik . . .

A vonatból egy utas száll le. Feltünően alacsony és széles ember. A vonat tovább robog; ők egymás elé állanak.

— Kérem, nem a kastélyból?

— De igen. Dávid Zsolt vagyok, a bátyám . . .

— Áh az uj képviselő. Roppant örülök. A lapok tele vannak a remek választással. A krajcáros lapok az arcképét hozzák.

Zsolt elmosolyodik és aztán sóhajt.

Mikor beülnek a kocsiba, a kis tanár, aki nagyon adja a professzort, megkérdi mi baja? Zsolt szabatosan tömören elmond mindent s meg van elégedve a saját előadásával.

— Na ja, ja, persze, persze, — harapdálja az apró tanár szőke, vékony bajuszát s az ölében gondosan tartja a műszertáskáját.

Zsoltot meglepi, hogy a derék körorvos milyen mély tisztelettel fogadja a tanár urat. Átvonulnak egy másik szobába, előzetes conferenciára.

— Gyulukám édes, itt a tanár.

Lónyay Gyula barna szeme haragosan megforog.

— És így jó lesz drágám, muszáj volt édes, mert én már majd meghaltam az ijedségtől.

Gyula int a szemével, hogy érti, bele-

nyugszik, nem bánja, sőt amint később Zsolt megfigyelte, örül is neki. És Zsolt jelen van a vizsgálatnál. Elszörnyedve látja, hogy a kit ők a fuvószéltől is féltettek, egész nyersen felültetik, mint egy zsákot s a tanár kockaformáju nagy pufók fejét odateszi a hátára, hogy hallgatózzon...

A beteg teljesen kimerülve zihál a vizsgálat végén, de maga is olyan bizalommal nézi az orvos mozdulatait, hogy Zsolt megdöbben: ez szomoru jel. Hisz ő tudja, neki tudnia kell hányadán van.

Ujabb rémesen hosszú consilium után, amelyet Zsolt ideges türelmetlenül várt el, mert az járt az eszében, hogy az orvosi őszvérek hány utcát szaladnak be egy nap... Végre behívták s a kis professzor, a híres tüdőspecialista, aki valóban jó reklámja a saját mesterségének, mert akkora tüdeje van, mint egy kovácsfujtató, hivatalosan, néha egy-egy pillantást vetve föl szürke szemeivel a mereven, sőt ellenségesen figyelő Zsoltra, elmondta:

— Igen tisztelt képviselő úr; a beteg alapos megvizsgálása és az orvos úr (igen tisztelt kartársam) előadása után alaposan megtárgyaltuk... a kezelés a legkitünőbb... változtatni semmit sem kell... az orvosi tudomány csak ezt irja elő... isten kezében vagyunk...

Ezalatt Sára és Julika a másik szobában boritékba tették az ezer koronát s az első osztályu gyorsvonati jegy árát...

Zsoltnak szorult a szíve az ősemberi balgaság modern jeleneténél. Kivánta, hogy sohase

legyen beteg s fogadta, hogyha az lesz, nem enged orvost magához. Emlékezett a nagyanyjára, aki egyszer gyermekkorában, az ő szeme láttára kergetett ki egy nagyhírű orvost, aki leereszkedőleg kérdezte tőle:

— No mi baj asszonyom!

— A vénség! Azon segítsen!

Igaza volt.

Mikor kikisérte a tanárt, aki a következő vonattal szerencsésen elutazhatott s a mellett elpanaszkodta, milyen terhes neki az ilyen éjszaka, szeretett volna göröngyöt hajítani a vonat után, mint a parasztsuhanc a szekér után

Úgy egyeztek meg, hogy ma ő fog virrasztani, már úgy sincs messze a reggel. A két nő nagyon kifáradt.

Leült a nagybeteg ágya lábánál s míg azt a jólismert szép arcot nézte, azokat a még most is olyan okosan nézelődő szemeket, lassan átadta magát kinzó gondolatainak s még kinosabb szívszorulásának.

Az órát nézte minden percben, hogy el ne mulasszon valami orvosságot. Nagy teher volt ez, alig bírta számolgatni mit mikor kell beadni. Borzasztó álmos is volt.

Egyszerre csak felriadt. A beteg vidám, egészséges, mosolygó szemekkel nézett rá.

— Elaludt! — mondta s olyan jóságos derüvel nézte az öccse arcát.

Zsolt összerázkodott, fölállott megnézte az óráját, csakugyan egy félórája aludt már. Meg-

ijedt, mi lesz a be nem adott orvosság csöppekkel, s a borogatás!

Míg ott sürgött-forgott a bátyja körül, az egyre olyan vidám szemmel, olyan humorral nézte ügyetlenkedését, mintha egészen egészséges volna.

— Jobban van! — susogta Zsolt.

A bátyja igent mosolygott a szemével.

Zsoltnak tágult a melle és repülhetett volna.

— Jobban! Hála legyen az Istennek!

— Jobban érzem magam! — mondta különös elváltozott hangján a beteg.

— Tul van a krizisen!

— Lehet . . . Most . . . alszom egyet . . . kegyesen megengedem neked is . . .

Mosolygott. Zsoltnak könny fakadt a szeméből azon át nézte szeretetteljesen a nagy, kedves betegét. Az édes tréfálót.

Megcsókolta a kezét, a homlokát, megsimította selymes tapintásu lágy haját. A beteg hálásan, kimondhatatlan szeretettel nézett rá, lehunyta szemét s a pillák alól, a szem sarkában vékony könnycsepp szürődött ki. Zsolt lágyan letörülte.

A beteg nemsokára elaludt s Zsolt leült a helyére. Nem akart elaludni, mégis elnyomta a szender. Nem tudta mennyi ideig volt így, egyszer mozgásra ébredt fel.

A beteg fennült az ágyában, komor, ijedt arccal.

— Gyere már, — kiáltott rá gyönge, erőszakolt hangján, — segits!

— Mit!
— Felkelek!
— Az istenért! Minek?
— Megyek . . . Dolgozni . . .
— Zsolton a hideg futott végig.
— Feküdj le, édes bátyám, feküdj le.

A beteg haragosan vonta össze a szemét, a fogait nagy erővel szorította s úgy eresztett szót közülök, szét sem nyitva.

— Megyek hát magam.
— Nem mehetsz, tönkre teszed magad!

A beteg egyik lábát kinyujtotta a takaró alól, hogy lelépjen.

Zsolt rémülettel tette vissza, gyöngéden és mégis olyan könnyedén, mintha mi ellenállás se lett volna.

A beteg elámulva nézett rá.

— Te! — kiáltotta kurtán. — Megütlek.

Zsoltot a hideg rázta, zörögtek a csontjai.

A beteg egy mozdulattal levetette magát, úgy, hogy ott ült az ágy szélén.

Zsolt kétségbeesve nyalábolta át s visszafektette.

A beteg ember arca rémületet s gyülöletet mutatott

— Börtönőr! . . . — mondta s nem mozdult tovább.

De Zsolt betakarta a könnyű nyári paplannal s ott maradt mellette rezgő idegekkel, feszülő aggyal s ismeretlen félelemtől szoruló szívvel.

Nem volt tovább álmos.

Egyszer a beteg tépni kezdte a paplan selymét. Zsolt kimeredt szemmel leste.

— Ez sem az enyém! . . . Ez sem a gyerekeimé! . . .

Zsolt az arcán lávafolyam égetését érezte. A boldogtalan! Ilyen rémületek! . . .

Nemsokára kimeredt a beteg karja.

— Add ide!

— Mit!

— Add idébb hát!

— Mit Gyula bátyám!

— Ott van. A tintatartót! . . . Be kell fejeznem . . . — s elmeredt a szeme, mintha fennakadt volna.

Az arca viaszsárga lett, csak a közepén voltak vörös foltok.

— Hagyd. Ma nem. Majd holnap.

Zsolt egyre reszketett.

Később megszólalt a beteg.

— Vidd el.

— Mit?

— Mondom . . . nem birok ma . . . ne kinozz . . . vidd el.

— De mit Istenem.

— A tintatartót.

Zsolt odanézett, ahova a beteg szeme, semmi foltot nem látott, az ágylábán egy halványkék selyem lábdunna volt vetve, egyetlen gyürés sem volt a felületén. Ötlete támadt. Levette a dunnát s félretette egy székre.

— Mért hagytad ott? . . . Nem a dunnát . . . A tintatartót.

Zsolt kétségbeesve állott. A lázképekkel nem bir élő ember.

Fogott egy fehér lepedőt s odavetette az ágy végére.

— Igy. Jó.

A bátyja élettelenül, elsárgulva feküdt.

— Meghalt! — kiáltott fel magában Zsolt.

A test ki volt rugódva s mint egy hulla hevert.

Nem volt ereje tovább egyedül lenni vele. A másik szobába sietett át, ahol a divánra heverve aludt Sára. Amint belépett, fölébredt és felült a derék nő.

— Baj van?

— Baj.

Suhogva besietett.

Gyula, Gyulám! . . . hajlott föléje.

A beteg fölnyitotta szemeit s ingerülten nézett rájuk.

— Hálistennek — sóhajtott Zsolt — csak én rémüldözök.

Sára rendbe szedte a borogatásokat.

— Hát sohasem virrad! — nyögött Zsolt. — Milyen hosszú ez az éjszaka. Mennyi minden történt. Olyan volt, mint a bomlott cimbalom.

Sára ismét átment a másik szobába, hogy egy kicsit pihenjen, gazdálkodni akart az erejével, látta, hogy Zsoltra már nem lehet bízni a jövő éjjel.

Zsolt ott ült az ágy előtt. Mintha szellemekkel lenne népes a szoba. Vége! mondta magában, vége s az utolsó pillanatait is azok a rettenetes gondok gyötrik el . . .

A beteg mintha megérezte volna gondolatait, kérdően nézett rá.

— Gyula bátyám . . . Érted amit mondok?

A beteg igenlett a szemével.

— Ne aggódj, ne kinozd magad. Én, én gondoskodom a gyermekeidről! . . .

A betegnek tágra nyilt szeme, szája, eltorzult az arca. Zsolt rettenve látta, hogy hiszen ez még nem gondolt a r r a . . . ő ijeszti meg! . . . ő rettenti, ő fenyegeti meg vele . . .

A beteg arca, teste vonaglott s mereven belenézett az ürbe, mintha az irtózatosságot kutatná . . .

Sokáig tartott e lelki küzdelme, aztán összeomlott s elaludt.

Zsolt pedig ott maradt lélekmardosásával, mely, tudta, egész életére kihat.

Az egész reggelt s az egész következő napot várakozással töltötték, a beteg ereje folyton fogyott, már mit sem evett s egész napon át alig adta jelét öntudatának, de Zsolt jól látta, hogy gyakran van magánál és tusakodik magával. Bünének sulya alatt megroskadva járt-kelt és emésztette magát Zsolt. Mint ködfátyolkép kerengett körülötte az élet s megfigyelte, hogy izgatottságában feltünően, telhetetlenül sokat eszik, míg az asszonyok alig érintették az ételt.

A lét kínos át meg átérzésével ült órákig a beteg mellett s többet nem jött szemére álom. Rebegve várta, hogy szóljon még, adjon hangot az a jóságos ajk. Az a fényes elme.

Másnap éjféltájban egyedül volt mellette. A beteg fölnézett, kissé megenyhült meredt tekintete. Az ajka megmozdult.

— Véges . . .

— Mi véges Gyula bátyám? — hajlott rá Zsolt.

— Véges a mindenség!

Zsoltnak a szivére csapott valami nagy, nagy megértés! Íme, most a lét utolsó pillanatában is ilyen tisztán meg van összes életfilozófiája. Óh nem, a halál nem félelmes, az ép olyan emberi tény, mint a többi . . .

Egy óra mulva megkezdődtek a halálhörgések és Zsolt nem bírt, nem mert többet egy szobában lenni a feloszló hullával, amely elvesztette a lélek kilobbanása után az emberi valóságát.

XXXIX.

Szerencse volt reá, hogy rendkivüli föladat szakadt rá. Bátyja halála a boldog kis család sorsát anyagilag is tönkretette. Gyorsan fölszámolást kellett végeznie, aztán Pestre utazott s nehány hetet eltöltött a hagyaték rendezésével. Szinte megijedt, mikor úgy látta, hogy már fogy a dolga.

Mit keres ő még az életben? Mit vár tőle? Hiába számított az igazi ambiciója fölbuzdulására is, a politika sem érdekelte többé. Akárhányszor megállott az utcán és bámulva, gyűlölködve nézett körül, a nap ragyog, az emberek vidámak, boldogok, észre sem veszik, hogy Lónyay Gyula halott. — És ép így nem veszik észre azt sem, ha Dávid Zsolt halott lesz. És a nap éppen így ragyog, ha majd ezek mind meghalnak, ha az unokáik unokái is meghalnak.

És elköszönt a szemével mindentárgytól, ismerőstől, ismeretlentől, s elmerevedett arccal, lankadt pillákkal, fáradt inakkal tovább bandukolt.

Október végén elhatározta, hogy még az igazi, az utolsó, az egyetlen otthonától is elköszön, a bagolyfészektől . . .

Dobogott a szíve, mikor közeledett s elállott, amikor megérkezett. Nagy kerülőt tétetett a kocsival, hogy ne kelljen a falun végigmenni.

És mégis mindenütt őt látta. Amint a dombtetőn átzörgött a kocsija, elalélt: megvizionált szeme előtt a fehér napernyős lány . . .

És amint dolgozó-szobájába belépett, a legelső pillantása az asztalon egy levélre, az ő irására esett.

Őrült idegrohammal kapta föl. Kezében táncolt a levél s alig talált kést, amivel fölvágja, alig volt ereje, hogy kinyissa.

A Virág szép, szögletes formájú, kissé ideges, mégis erélyes betüi:

Kedves Dávid úr!

A legőszintébb részvét adja kezembe a tollat; úgy szeretném megvigasztalni, mert tudom, hogy most igen nagyon fáj a szíve — de nem tudom hogyan . . . Csak azt tudom, hogy most maga úgy érzi, hogy mindenét elvesztette, azt hiszi, hogy talán a lelkét is magával vitte a szeretett halott . . .

Zsolt zokogásban tört ki, ráborult a levélre és soká sírt, aztán olvasta tovább, végig, meg újra kezdte tízszer is és nem tudott betelni a levéllel. Úgy érezte, most kapta az első, a legelső igaz szívből, szeretetből fakadt és gyógyító vigasz-szót.

Aztán tollat vett és papirt és írta:

Édes, drága, egyetlen reménységem, mindenségem, szerelmem, üdvöm, boldog másom, vigaszadóm, lelkem Virága !

És írta a szókat, a fölfakadó, régen viszszatartott, a könnyesőtől gyorsan felüdülő, kisarjadó szerelmes szókat hosszú sorokon, oldalokon át.

Borítékba tette, lezárta és leküldte a huszárral a faluba, a kis Virágnak. Megírta benne, hogy délután elmegy hozzá, hogy szeretné kisírni magát.

És sírt egész napon át, hangosan, jajveszékelve, bezárkózva minden fül elől. Most sírt először szívből a temetés óta. Évek, talán másfél évtized óta ; talán először így életében.

A találkozásuk lágy, könnyes volt.

Zsolt megszomorodva nézte a hervadt rózsát.

— Mennyit szenvedett ! — mondta magában. — És én vagyok az oka !

Virág megtört volt, mint mikor a támasztó karót elveszti a virág. Olyan félénk, nem mert sem szólani, sem hallgatni, hogy ne sértse a szent, nagy bánatot. Zsolt megérezte a szívgyöngédséget s a lelkét is bele öntötte a pillantásába.

És Virág megértette most a szemek, e hűséges, jó, becsületes kék szemek szavát s felelt rá, egész szívvel felelt barna kitágult nagy szemein át.

Zsolt beszélt kérdezés nélkül ; mindent elmondott apróra. S Virág úgy szívta be szavait, mint a kiszikkadt föld az esőt.

Repültek az órák és Zsolt teljesen otthon érezte magát. Ott ült a jól ismert, megszokott diván sarkában, a kedves öreg óra zengette a muló perceket s előtte ült Virág egy fotelban, feléje hajolva s csillogó szemmel, láthatólag éledt, szépült az ő jelenlététől.

Ó boldogtalan, ő, aki ezt nem látta, nem értette s csaknem elveszítette!

— Mennyire imádlak! — suttogta neki.

A lány arca bíborvörös lett erre a váratlan vallomásra.

Hirtelen fölállott, a szekrényhez lépett, kivett egy dobozt, abból egy tenyérnyi papirlapot.

Odasietett Zsolthoz, aki bámuló arccal figyelte. — Oda akarta adni neki, de rögtön megijedt s visszakapta a kezét.

De már akkor Zsolt fölugrott. Átölelte a derekát s félkarral magához szorítva a lányt, másik kezével kicsikarta a messze eltartott papirlapot.

Virág leborult a fotelbe, elfordult és sírva fakadt. Zsolt pedig lelkendező lélekkel olvasta:

Volt babavilágom, gyermek vidámságom,
Zord, komor gondolat nem zavarta álmom.
A tegnap? Az elmult. A holnap? Mit bánom.
Ma játszom, mulatok, nincs más a világon —
Az élet gyöngyélet, játék, tréfa, mámor!
— És egy idő óta
Eltűnt e jó világ,
Nem játszom azóta . . .
— Ezért sirassalak?! . .

Zsoltnak a szívére futott a gyönyörűség. Hiszen ez felelet az ő versére, amit betegen

írt, ott, lázban . . . Gyorsan megfordította a lapot, oda volt írva alá: „szept. 12.“ De hiszen akkor! . . . De hiszen akkor írta! Már akkor megírta! Rápillantott szerelmesen Virágra, aki remegő testtel zokogott, odaomolva a székbe gyorsan tovább olvasott:

Volt ábrándvilágom, hófehér álmaim,
Fekete fátyollal nem vonta be a kín.
Ragyogó, csillogó égi ideálom,
Tiszta, szent, imádott, fényes oltárképem,
Kihez enyelegni s imádkozni tértem,
S csak érte kivántam éltem, vagy halálom,
— És egy idő óta
Eltűnt a bűvös kép,
Nem látom — azóta!
Ezért sirassalak!

Lelkem, életem élete, drágám, szentem!

Azért sirassalak, hogy egy idő óta
Nincs senki, nincs semmi, ami boldogítna,
Hogy te vagy a zsarnok szívemen, eszemen,
Hogy ébren, álmomban csak érted vágy szívem . . .
S most, mikor elvettél tőlem tarka álmot,
Szülőt, testvért, mindent, játszi pajkosságot . . .

Virágnak borzasztó hosszú volt az idő, nem birta tovább, megfordult s kimarkolta a Zsolt kezéből a lapot, amely elszakadt és összeszorította apró öklében.

Zsolt fölugrott, átkapta a lányt s magához ölelve az ölébe ültette. Aztán kíméletlenül kicsavarta ujjai közül a papirt s mindakét karját leszorította. Virág vele együtt olvasott még ennyit:

Most, mikor már tudok epedőn szeretni,
Mikor belehalnék, most akarsz itthagyni,
Ezért sirassalak! . . .

Nem bírta.

Átölelte a Zsolt fejét, hogy az ne tudjon tovább olvasni.

És Zsolt nem bánta. Nem a sorokból olvasott tovább. Az élet boldogságát tartotta karja közt.

Nyilt az ajtó s Mari néni belépett.

Majdnem fává lett meglepetésében.

— Ah! — kiáltott s összecsapta a kezét.

— A menyasszonyomat ölelem! édes néni!

— Ah, no de ilyet! — kiáltott a néni — és hogy nekem nem is szóltak!

Mindahárman fölkacagtak és Zsolt olyan erősen megszorította a menekülni akaró lánykát, hogy annak nagyon fájt. De nem bánta.

Olyan boldog volt. Talán ha ily hatalmas pánt nem védi, a szíve szétpattantja a bordáit.

XL.

És átalakult az egész világ.

Az égbolt megnőtt, kitágult, megvilágosodott. A hulló ősz megszinesedett s arany nyirjeseivel mintha most bujt volna elő a ködökből. Az emberek mindevilágon csupa mosolygó arcot öltöttek s úgy örültek, de úgy az ő boldogságának.

Sehol idegen arcot. sehol kirivó foltot, kedvrontó percet nem ért Zsolt. S a lelke olyan volt a nagy viharfájások és a még nagyobb zivataröröm után, mintha most született volna benne az élet.

Egy pillanat alatt megtörtént a kháotikus állapotból a világ teremtése. És lőn, hogy minden szép renddel állott készen a hetedik napon: Ünnepi rendben.

Olyan harmoniába helyeződtek lelkének elemei, mint maga a világrend örök harmoniája s tudta, hogy ha nem évezredekre van is berendezve, de erre az életre minden bizonnyal igen.

S míg a boldog és néma órákat egymás mellett élték, egy pillanatra sem vette le szemét a Virág arcáról, amelyen megujhodott a

szín, a fény, a teljes virágboldogság ragyogó szépsége.

Csak néztek, néztek egymásra a friss őszi reggelen s egy pillanat szivbillentő lázában kicsordult a könnycsepp a leány szempillájára.

És Zsolt lelkében, mint mély sülyedt harang kondulása riongott bátyja szava:

„Ha igaz ember termékeny reggelen harmatos rózsát lát, szépet, feslőt; az öröklét nagy, boldog, sugalló örömét érzi meg! A jelen bűbájos szépségében: a jövő generációk boldog lehetőségét... S minél emberebb az ember, annál kisebb neki a jelen szépsége, amely csak jele a jövő szépségének. A harmatos rózsának lehulló szirma az isteni öröklét titkát rejti..."

És ő a megdicsőülés egy percenetét érte meg: bepillantott a szűz titok, a lélek virágbaborulásának pillanatába.

MÓRICZ ZSIGMOND KÖNYVEI

A GALAMB PAPNÉ. Regény.

AZ ISTEN HÁTA MÖGÖTT. Regény. A Nyugat kiadása.

BOLDOG VILÁG. Összes állatmeséi. A Nyugat kiadása.

CSITT-CSATT és több elbeszélés.

ÉJJELI SZÁLLÁS. Elbeszélések. A Nyugat kiadása.

FALU. Három szindarab. A Nyugat kiadása.

HARMATOS RÓZSA. Regény. A Nyugat kiadása.

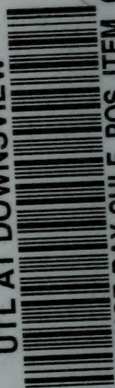
KÉT KRAJCÁR. Elbeszélések. A Nyugat kiadása. I. II. kiadás.

SÁRARANY. Regény. A Nyugat kiadása.

SÁRI BIRÓ. Vígjáték. A Nyugat kiadása. I. II. kiadás.

TRAGÉDIA. Nyugat könyvtár.

ERDŐ-MEZŐ VILÁGA. Verses állatmesék.

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 15 02 01 10 017 7